


**Muzeul Digital al Romanului Românesc**

revistatransilvania.ro/mdrr

# Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

---

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

# N. RĂDULESCU-NIGER

189616

# JERTFĂ

## ROMAN

Motto: A iubi nu înseamnă totdeauna
a fi fericit, ci a face pe altul fericit. –



EDITURA J. NEGREANU, BUCUREȘTI.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

N. RĂDULESCU-NIGER

# JERTFĂ

## ROMAN

**MOTTO:**
A iubi nu înseamnă tot-d'auna a fi fericit, ci a face pe altul fericit.

5831

EDIȚIA III-a

**Editura I. NEGREANU**
Strada Principesa Ileana 19. — București
1921

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

# JERTFĂ

A iubi nu înseamnă totd'auna a fi fericit; a iubi este a face pe altul fericit.

(H. de BERNIER)

I

...Personagiile acestei drame intime trăiesc, în parte, îmi zise prietenul Formureanu. E dureros de-a le redeschide rana care niciodată poate nu li se va tămădui cu desăvîrşire, însă Emil 'mi-a dat voie să-ţi povestesc taina.

Şi începu astfel povestirea:

Pornisem într'o dimineaţă la facultate, foarte indispus. Mai de grabă m'aş fi dus să mă plimb decât să ascult pe Crăciunescu şi pe Cernătescu, profesori ai facultăţii de litere.

Când să trec d'a curmezişul stradei Academiei, iacă întîlnesc pe Emil Doneanu.

Era cam distrat...

— Ce ai, frate Emil? îl întrebaiu.

— Mă trudesc cu gândurile dacă e bine să dau o raită la şosea ca s'o văd, ori să mă duc la facultate...

— E vr'o *ea* la mijloc? l'am întrebat c'un zîmbet ironic.

— 'Da, este... Hai cu mine,—mergi s'o vezi? E frumoasă de pică... 'Mi-a ameţit capul de tot...

— Haide... Cernătescu e departe d'a fi un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cupidon şi Crăciunescu departe d'a se asemăna cu Phoebus... Soarele străluceşte voios, Cupidon ne aşteaptă la şosea, ziseiu. haidem, frate Emil. Hei, muscal, opreşte !...

Era într'o joi dimineaţă.

Par'că le văd:

Erau trei: una blondă la mijloc, două brunete ducând-o la braţ...

In găteli uşoare de vară, căci era pe la mijlocul lui Maiu, se plimbau pe aleea din stînga; vorbiau şi rîdeau... par'că erau trei ciocârlii voioase cari ciripiau cântecul existenţei lor: veselie şi mulţumire în nevinovăţie şi lumină.

— E cea din mijloc, îmi şopti Emil cu glas tremurător şi înghiţind în sec cu noduri, de multă emoţiune.

In mersul încet al trăsurii îmi aruncaiu ochii spre ele...

Cea din mijloc aveà umbletul legănat, aierul sincer, ţinuta modestă, zîmbetul dulce; ierà naltă de statură, cu mijlocul subţire, cu trupul grăsuţ.

Tovarăşa din dreapta tot ca dînsa naltă, acelaş trup, aceeaşi subţirime; aierul îi era mândru, corpul drept, privirea îndrăzneaţă.

Tovarăşa din stînga, micuţă de statură, chip copilăresc, sglobiu, privirea neastîmpărată, ochi care fură printre gene şi nu privesc decât pe furiş, zîmbetul şiret şi provocător.

— Ei, ce zici? mă întrebă Emil, care de multă emoţie asudase şi schimbă feţe, feţe...

Ii făcuiu observaţiunile exteriorului celor trei nimfe, care alcătuiau un tablou minunat sub frunzişul copacilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cea din mijloc şi cea din dreapta sunt surori şi se numesc Halcinschy, poloneze de origină. Tatăl lor, conte şi general, azi modest agricultor şi tată a şapte fete şi doi băeţi, trăeşte foarte economicos, dar îndestul de bine ca să dea o educaţiune şi o instrucţiune bună copiilor, precum şi să le ţie pe copilele lui acestea mai mari în lumea bună... Edwiga, bruna, şi Marcela, blonda, sunt favoritele lui, una icoana mumei, cealaltă icoana lui în frumos. A! o iubesc pe aceasta, pe Marcela de mă răpun...

— Cunoşti familia?

— Nu încă. La ce bun? Ca să întorc şi capul fetei pe câtă vreme poziţiunea mea e încă nesigură?... Uite, frate Nicule, amorul acesta nebun, care nu vrea să judece când e vorba de inima mea, judecă adânc când e vorba de viitor şi de doi... Să-mi închipuesc în sfârşit că Marcela m'ar iubi; tatăl ei nu s'ar opune unei însoţiri c'un băeat care n'are, după cum n'are nici el? Să admit că norocul meu ar merge până acolo în cât Halcinschy, rugat de Marcela, să se încreadă în viitorul meu de om deştept şi harnic... Dar oare aş putea eu produce atât în cât idolul meu să poată stà pe un piedestal unde să n'o poată atinge nici o suferinţă?... O! doamne, aşi voi pentru dînsa toate comorile lumei, care să servească de privaz iubirei mele fără margini; să nu aibă ce dori, să nu-i lipsiască nimic, să nu sufere de nimic. Şi cu cât mă gândesc la neputinţa de a-i da toate acestea, cu atât amorul meu mă trudeşte mai mult cu speranţe nebune, cu desnădejdi umilitoare. Christos

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a suferit odată martirul crucificării... Eu sunt crucificat zilnic de conştiinţa slăbiciunii mele... Şi însă, dacă mă feresc a fi ghicit de Marcela, nu mă pot opri de a nu fi în calea ei, după cum floarea soarelui nu se poate opri d'a nu întâmpină pe astrul zilei şi d'a nu-şi întoarce discul către dînsul, în oricare punct al cerului ar fi el. — Şi ştii unde am văzut-o şi de când am iubit-o? Examenul de muzică al conservatorului se da la Ateneul Vechiu. M'am dus şi eu de curiozitate, şi mai mult pentru că nu ştiam ce să mă fac. Eată că se iveşte Edwiga şi cântă o romanţă cu mult tact, dar fără pasiune... Publicul o aplaudă pentru frumuseţea ei mai mult. După dînsa intră Marcela, cu notele în mână... A! dragă prietene, cum a păşit pe scenă am şi simţit un junghiu în inimă şi, cu bătăi puternice ale ei, am ascultat o bucată de operă, cântată cu artă şi cu pasiune, c'o voce limpede şi cristalină fără silinţele displăcute ale unui glas nesuficient. Notele din registrul de sus erau dulci şi melancolice, cele din registrul de jos clare şi bine timbrate, mijlociile curgătoare — totul armonie, simţire, farmec...

De astă dată nu se aplaudă numai frumuseţea, ci şi meritul, ci şi talentul...

Eram în faţă. Am aplaudat nebuneşte. Mi s'a părut că se uită la mine.. M'am ruşinat, am plecat capul şi am tăcut.

Ce să zic? d'atunci am căutat toate prilejurile s'o întâlnesc, să mă uit la ea, să mă îmbăt de mulţumirea nespus de dulce d'a o şti aproape de mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi lucru ciudat, neexplicabil, presimt când o s'o văd... Imi trece prin inimă ca un fel de arsură... N'am atunci de cât să caut înainte, în preajma mea, sau înapoi, şi de sigur că ea o să fie. Totdeauna iese cu o guvernantă, rar cu sora ei, pe stradă, şi totdeauna cu dînsa şi cu guvernanta, la şosea. Ai văzut-o numai în trecere; când vei vedea-o d'aproape, o să rămâi uimit de atâta gingăşie şi de atâta farmec.

— E mult de când ai văzut-o?...

— S'apropie doi ani...

— Şi n'am ştiut nimic?

— Am putut trăi în mine insu'mi ca melcul, timp de doi ani... acum însă, trudele sufleteşti prea adâncite în sufletul meu, m'au făcut să nu'mi pot răbda calcuşul tainei... Imi trebuia un amic bun care să mă înţeleagă şi să mă încurajeze... Te-am întâlnit pe când ieram într'un moment de descurajare şi m'am destăinuit... Puteam întâlni pe altul, aşi fi făcut tot aceasta dar greutatea tainei nu s'ar fi potrivit cu greutatea d'a fi păstrată... Prietenii buni sunt rari... Intâmplarea a voit să fiu norocos, căci am dat de singurul amic sigur ce cred că am...

Ajunsesem la rondul II.

— Ne dăm jos? îi ziseiu, ca să tai firul elogios al cuvântărei lui Emil.

— Da... Uite-le, vin şi ele încoace...

— Ne-au luat seama; hai să le eşim înnainte...

— De ce zici că ne-au luat seama?

— Care om n'are un dram de îngâmfare în unele momente? Imi vine a crede că Marcela

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mi-a observat stăruința de a fi aproape de ea când o întâlnesc. Se miră poate, dar se și simte măgulită. In copila cea mai nevinovată, dorința de a fi găsită frumoasă e ceva înnăscut... In acest punct copila e femee foarte de timpuriu... Hei, daca'r lua stăruința mea drept ceea ce și este: o iubire statornică și duioasă!... sfârși Emil cu glas înnecat în lacrimi.

Tăcù și se sili să-și ascundă emoțiunea pricinuită de gândurile lui asupra viitorului.

Emil e un contrast ciudat de aplecări și de porniri, zugrăvit pe un fond neschimbat: statornicie și hotărâre.

Judecată la suprafață, ceea ce numim statornicie, ar puteà prea bine să pară la dînsul cea mai nestatornică statornicie. Și oceanul însă e pururea în mișcare la suprafață, dar valurile, adese ori foarte mari, nu modifică caracterul esențial al adîncului, liniștea, statornicia.

Așa și la Emil.

Il cunoșteam de mult și mă obicinuisem cu ciudățeniile lui: valurile oceanului său sufletesc, capriciurile, determinau de multe ori o faptă a lui. O îndeplineà, dar venià judecata, adîncul lui liniștit, și prima pornire se domolià; un rău, de ierà pricinuit, în grabă purcedeà spre îndreptarea lui.

Copil răsfățat de mic, ceeace îndreptățià primul avânt, — crescut în școala lipsei și a muncei, ceea ce-i dăduse o judecată timpurie foarte sănătoasă. Emil ierà căutat ca prieten; toți noi aceia cari ieram prieteni cu el, îi iertam capriciurile, în vedere că ierà „băiat bun“ în fond.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Din toți eu mă legasem mai mult cu el, pentru că, însu'mi eu pasionat, îmi plăceà temperamentul lui entusiast, fără gând ascuns și care putea să comunice, focul entusiasmului său tuturor celor ce'l ascultau.

O poezie frumoasă, o bucată muzicală armonioasă, îl vrăjiau repede și, cu urechea bună cât și cu memoria lui cea mare, învățà, versurile sau muzica și la cea dintâi ocaziune declamà sau cântà prietenilor lui; din păcate, glasul nu se puneà cu tot atâta măiestrie în serviciul urechei și al memoriei. Ceea ce ar fi stricat însă neajunsul firesc al glasului, dregeà justețea intonațiunei, a frazării și știința de a cântà, datorită stăruinței lui.

Emil studià literile și dreptul în acelaș timp, literile ca pasiune, dreptul ca meserie; făcuse trei ani de medicină, dar o lăsase „la naiba", căci sala de disecție îi „întorcea stomacul pe dos".

Erà profesor suplinitor la un gimnaziu, unde predà limba elenă și aveà două meditațiuni, pe care le lăsase de când cu dragostea lui, căci îmi spuse el tot în acea zi, ar fi fost în stare să vorbiască mai de grabă de zeul antichității Cupidon, domnișoarelor eleve ale lui.

Pururea vesel și gata de a epigramiza pe prieteni, primeà săgețile contra epigramelor lor cu zîmbetul pe buze și făcând haz cu dragă inimă c'a fost păcălit.

In adâncul inimei însă judecând pe fiecare, nu arătà nimănui taina trecutului său și dulcea taină

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a prezentului; dovadă că timp de doi ani le-a putut tăceà.

Când ne apropiarăm de cele trei nimfe, îmi pironii ochii asupra Marcelei, care se înroşi, văzându-se privită aşa de ţintă şi plecă ochii în jos; Edwiga mă privi cu mândrie şi rece; Smărăndiţa Vulpan, îşi juca diavolii de ochi negri în orbite, mişcà nările roze ale nasului ei puţin întors în sus la vârf, mă furà c'o privire şireată şi trecu şoptind Marcelei destul de tare ca să aud eu:

— Domnul te-a privit, Marcelo, pentru prietenul său care e prea timid...

— Ai auzit? îi ziseiu lui Emil... D-şoara Vulpan e dracul întreg...

— D-şoara Vulpan ştie prea multe pentru vârstà ei, îmi răspunse Emil...

— D-şoara Vulpan ştie şi cugetà pe faţă, dar furà cu ochii pe furiş... Mai-mai aş zice că e tipul cochetei, care în loc de inimă are un ziar de modă şi în loc de simţire o oglindă, în care se oglindeşte pururea, fălindu-se faţă cu ea însăşi de frumuseţea ei şi de alte daruri fizice, mai mult sau mai puţin ascunse...

— Nu eşti prea aspru cu ea?

— Rar mă înşeală ochii... Poate că sunt prea îndoelnic din fire în privinţa femeilor, poate că mă înşeală eterna poveste a aparenţelor, — dar viitorul îmi va da dreptate, cred... In tot cazul aşi vrea să mă înşel, căci mititica e foarte de dorit... Şi tocmai aci e o presimţire ciudată a mea: doreşti o femee când nu-ţi poate insufla amor; a o iubi întâi şi apoi a o dori e cu to-

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tul altceva, e un lucru firesc şi în ordine raţională... pentru scop moral şi în vederea unei vieţi fericite... D-ra Vulpan va fi totdeauna dorită şi niciodată iubită cu încredere şi unde nu e încrederea, nu e statornicie.

— Bine, dar de Marcela nu-mi spui nimic?

— Marcela e una din acele făpturi, Emil dragă, la care priveşti mut de admiraţie, de care sau nu zici nimic, sau ai voi să zici atât de multe, în cât nu ţi-ar ajunge o viaţă pentru a spune tot de ea, căci cu cât o cunoşti mai mult şi păşeşti alăturea cu ea în mersul vremei, cu atât o adori mai mult şi cu atât găseşti mai multe comori de care să tot ai a vorbi necurmat... Marcela e un vis plin de farmec al unui somn liniştit de poet şi idealul unei vieţi întregi pentru un sentimental, aşezat şi bun. Nu eşti gelos că-ţi vorbesc cu atâta aprindere? li ziseiu zîmbind.

— Nu sunt şi sunt; după oameni... In tine am încredere şi tu mi-ai spus ce ai avut în gând. Altul mi-ar fi criticat-o sau s'ar fi închis în el cu admiraţia, invidios şi stăpânit poate de ideia de a mi-o disputà...

Emil cătă în urmă şi surprinse pe d-şoara Vulpan făcând acelaş lucru.

— Să ne întoarcem, îmi zise.

Ne întoarserăm spre ele.

In dimineaţa aceea, până pe la orele 11 bătuserăm nisipul aleei pe urma paşilor celor trei nimfe, ale căror umbre graţioase aci se perdeau în umbra copacilor, aci se desemnau pe alee.

Din acea zi Emil începu a trece zilnic pe la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mine; din acea zi fuiu părtaşul tuturor sbuciumărilor lui sufleteşti.

Ceasuri întregi nu vorbiam de cât de Marcela...

De unde stam eu, când deschideam uşa ce da în balcon, Bucureştii ne înfăţişau, mai ales în nopţile cu lună, o privelişte din cele mai încântătoare,

Eşiam în balcon, ne aşezam pe câte un scaun şi, privind tabloul în cadrul de penumbră al marginilor depărtate, vorbiam...

Ne plăcea mai cu seamă să ridicăm un colţ al vălului viitorului şi să cetim deslegarea unei taine ce'l făcea fericit pe Emil: Marcela ca soţie...

Pe Marcela, el o simbolizase într'o stea luminoasă la care, decum se înserà, privirea i se ducea fără voie...

La steaua aceea care'şi muta puţin locul în mersul nopţii, dar nu piereà de pe boltă, priviam în timp ce tălmăciam problema viitorului după dorul inimei noastre...

— De ce, mă întrebà Emil, ochii mi se îndreaptă, în sus, îndată ce candelele nopţii se aprind, şi de ce ochii mei întâlnesc la moment steaua mea favorită ?

In acele momente de poezie idealistă, ce răspuns puteam să-i dau ?

— Un lucru scump şi preferat e cel dintâi ce ne loveşte privirea, când ne-am deprins a'l vedeà la locul său şi când ne place a'l privi unde se află, i-am zis într'o seară. Ai dat stelei acesteea, ce întâmplător ţi-a impresionat ochii, numele de Marcela... De acum o vei găsi uşor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

între miriadele de stele și când ar pieri cumva, impresiunea îți va fi dureroasă și vei simți numai de cât că nu mai e la locul ei... Chestiune de deprindere care trece la superstițiune și de superstițiune care a devenit deprindere.

— Dar luna, vezi tu cât e de frumoasă ?

— Aceeași ca totdeauna, dragul meu ; numai starea sufletească deosebită ne face s'o vedem în fel deosebit.

— De sigur că și Marcela va fi privind'o. Iată un tărâm pe care se întâlnesc toate privirile...

— Tărâm neutru, Emil...

— Nu, pentru cei ce iubesc,.. Pentru aceștia luna e oglinda care unește două gânduri și resfrânge două priviri amoroase... Ador luna... la improvizează câteva versuri... A ! de ce nu pot scri... Marcela ar fi îndumnezeită în versurile cele mai frumoase... Când le-ai ceti ți s'ar părea că hârtia palpită, că rândurile vorbesc, că paginile își simt frumusețea ce cuprind ; ți s'ar părea că bucata întreagă să întrupează în făptura iubită... Dar nu pot... Improvizează, dragă amice...

— Improvizez ; ascultă :

Un farmec dulce răspândești
In inimele simțitoare,
Din înnălțimele cerești,
O ! lună, vecinic călătoare...
Marcela-i suflet simțitor ;
Eu te privesc, ea te privește ;
O ! dup'al vieței mele dor
A noastre inimi le unește...

Etc !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mai spune, mai spune...

— Aşi mai spune, dar îmi pare ciudat ceeace facem noi... Par'c'am fi boierii de odinioară care puneau pe Barbu Lăutarul să ofteze pentru ei pe sub ferestrele cucoanelor inimei d-lor.

Astfel petreceam serile până târziu... El visând, eu cercând să hrănesc visurile lui.

Intr'o zi, mă pomenesc cu el intrând ca o furtună, palid, zăpăcit...

Era o zi din acelea când vara pare toamnă lungă şi nesuferită... Plouà de cu o seară înainte, mărunt: cernea ca prin sită deasă. Ierà umezeală şi frig. Vremea plicticoasă, când cheful ţi se strică de tot, când orice vrei să faci, nu se prinde şi nu ştii ce să mai faci în cele din urmă...

Strada ierà murdară: cerul ierà cenuşiu, neguros; odaea mea întunecoasă, după cum ierà mai mult lungă decât largă.

Acoperemânturile caselor învelite cu tablă albă sau văpsită cu roş, ierau de un luciu umed, cu păreţii din bătaea ploiei uzi şi de o culoare mai închisă; tablou posomorât în privaz de ceaţă.

Tocmai urmăream cearta a două pisici ce se întâlniseră pe un vârf de acoperemânt, venind din părţi opuse, şi aşa de ude cum le erau blănile, dădeau din cozi şi miorlăiau una la alta cu câte una din labele de dinainte ridicate, în semn de ostilităţi deschise.

Ia te uită, îmi zise Emil, abia răsuflând, şi-mi întinse o cartă de vizită pe care cetii:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr



Le Général comte L. Halcinschi de Zabretzka

Rue Polonă No...

— Ce e asta? întrebaiu cu nedumerire, ridicându-mă de pe pat.

— Adineauri când am venit acasă, gazda mi-a dat carta spunându-mi că m'a căutat un domn cu mustăți lungi și că a lăsat vorbă să mă duc să-l găsesc acasă la el...

— Acasă la el? cum să poate!

— Uite-așa, acasă la el... Înțelegi cât m'a zăpăcit istoria asta. Ce-o fi vrând cu mine polonezul? de unde mă știe? cum de m'a nemerit? Ce crezi tu, prietene?

Am încruntat sprincenile și mi-am pironit ochii în pământ, adâncit pe gânduri; lucrul nu-mi părea de fel curat și de bun augur. N'am vrut însă să-l descurajez și i-am răspuns cu un aer de om încredințat și încredințător.

— Du-te plin de nădejde, Emile; n'aduce anul ce aduce ceasul, gândește-te. Vizita d-lui general conte Halcinschy e neexplicabilă, însă nu înspăimântătoare; eu prevăd un desnodământ bun;—du-te.

Emil porni într'o stare strașnică de agitație, și nu mai puțin agitat am rămas în așteptarea întoarcerei lui,

In sfârșit îl văzui intrând.

Chipul lui ierà de o seriozitate liniștită; tră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

surîle feței ca de om matur și fruntea încreștită vădiau gândire multă și hotărâre...

— Ei, ce-ai făcut? îl întrebaiu surprins de atitudinea lui și curios de-a afla dezlegarea.

— Astăzi, dragă prietene, începu el cu liniște, s'a limpezit starea mea de față și mi s'a hotărât aceea a viitorului. Ascultă și o să vezi . .

. . . . . .

Casa generalului se află în strada Polonă, o casă mică cu un rând și care se întinde așà în cât curtea formează un patrulater.

Intrarea e simplă. Sala, care primește puțină lumină prin geamurile ușii principale, e întunecoasă. Urci în ea pe trei trepte. Are un covor pe jos, o masă c'un vas pentru cărți de vizită, două cuiere și scaune de pae.

Când Emil sună, o specie de leah spălăcit, bătrân și sbârcit, lipsit de mâna stângă, îmbrăcat curat, cu înfățișare de militar, veni de'i deschise.

— D-l general Halcinski... întrebă Emil.

— Acasă, poftim... D-v. ești domn tiner care are să vie? zise leahul c'un accent străin.

— Da...

Din sală, după ce bătrânul ajută pe Emil a-și scoate pardesiul și după ce i-l puse în cuier, îl pofti cu multă politeță într'o odae care da la drum.

— Poftim, așteptați... zise leahul și intră în odaea d'alături.

Salonaș-biurou, odaea aceasta avea bibliotecă de stejar veche și un biurou. Perdele la uși și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la ferestre, învrâstătură de pluş şi mătase, învrâstătură şi ca culoare.

O canapea de pluş între ferestre, oglindă d'asupra, o măsuţă în faţa canapelei, două fotoliuri şi şease scaune cu spatele îmbrăcat. Covorul pe jos era lăţos şi moale.

Sub scaunul biuroului, piele mare de tigru...

Infăţişarea odăei aceştia erà tristă, rece, cu mobilele ei vechi, cu portretele ei, vre'o şease la număr, în care stătea ţepene diferite figuri ciudate, cu blăni de hermină pe umeri, cu costumuri curioase,—pictură linsă, pânze învechite şi crăpate pe ici, pe colo...

Odaea aceasta făcù o impresiune neplăcută lui Emil.

Odăile, ca şi oamenii, au caracterul lor vesel sau trist; sunt pretenţioase sau modeste, măreţe sau gingaşe, ridicole, grosolane, obraznice...

Odaia aceasta aveà un aer melancolic, în care mobilele vechi zîmbiau dureros figurilor de odinioară, înţepenite în privazurile lor de stejar sculptat...

Biblioteca, cu turnuleţele ei în formă gotică, aminteà castelurile de odinioară, în care cavalerii veacului de mijloc, mândri şi războinici, îşi duceau viaţa lor, desmăţată în lăuntru, plină de viteţie în afară.

Te uitai la pânzele îmbătrânite: ce chipuri straşnice, în privirea cărora par'că strălucià şi acum mândria de rasă, iubirea sălbatecă de patrie, voinţa neschimbată şi trufia neplecată şi ce tristă figură făceau în faţa mobilelor moderne,



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fără caracterul luxului măreț al nobleței și al belșugului din castelurile de odinioară.

Generalul le păstră, din simțimântul mândriei de rasă, singurul simțimânt ce mai puteà să trăiească în el, exilatul în țară străină...

Amintirile trecutului măreț al strămoșilor săi, erau în aceste cadre și în biblioteca sa atât ca formă, cât și ca cuprins: pergamentele ascunse în ea erau atâtea și atâtea mărturii a nenumărate fapte mărețe și a glorioase titluri de noblețe ereditară!

Astăzi erau moaște... Faptele, amintirile, titlurile, deșertăciuni!

O locuință arată pe omul ce trăește în ea și'l complectează într'atât, în cât mai îl cunoaștem în trăsuri generale înainte de a-l vedea pe dînsul.

Iată că intră și generalul.

E un om nalt, cu musculatură puternică, cu mersul drept, fără a fi țeapăn, cu talia elegantă și se poartă îmbrăcat cu haine negre, care fac să reiasă însușirile figurii sale: distincțiunea, mândria fără trufie, bunătatea în ochii lui mari albaștri, blândețea în zâmbetul buzelor sale subțiri, sinceritatea aspră în privirile lui drepte.

Poartă mustăți lungi, albe de par'că sunt făcute dintr'un caer de lână și un mic barbișon, care se formează de sub buză chiar.

Umerii puțin ieșiți ai obrazului îi dau înfățișare bărbătească, fruntea lată și adâncită în părul cărunt, tuns mic și drept îi dă un aer de autoritate și de meditațiune.

Când amorul său propriu erà în joc, și aceasta erà când apărà o cauză dreaptă și când vorbià de patria sa ideală, ochii lui fulgerau, zîmbetul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lui se colorà de cea mai crudă ironie sau amărăciune: în înfățișarea lui întreagă reînvià caracterul vioiu al rasei sale.

Sunteți d-nul Doneanu? se adresă el lui Emil c'un ton politicos.

— Da, domnule general, răspunse Emil, mișcat de figura polonezului.

— Mai întâi de toate iartă, te rog, că m'am înfățișat la d-ta acasă într'un chip așa de pretențios, după cum ți-o fi dat de gândit carta mea... Silit însă de împrejurări triste și de convenințe sociale, eu duc două existențe într'una singură, ca să zic așa... Sunt d-nul Halcinschy Ladislas pentru lumea comercială, ca proprietar-agricultor; sunt generalul conte pentru aristocrația care n'ar vreà să vadă în mine numai un oarecare Halcinschy... Și crede-mă, tinere, că în epoca în care trăim, mai bine o duce un simplu muritor Halcinschy bogat, decât un strănepot sărac al măreților regi ai Poloniei stinse. Aristocrația mea chiar, nu mă primește pe mine, modestul agricultor, ci pe exilatul general și conte, martir... al unei cauze mari și sfinte... Hei, dar ce să facem? trebue să primim lumea așa cum este...

Aci generalul se opri și stătù un moment cugetător.

Emil privià la general, surprins de cuvântarea lui.

— La ce vreà s'ajungă? Ce vreà cu mine? se întrebà bietul amorezat.

— Ascultă, domnule, dragul meu, zise deodată generalul ridicându-și fruntea și ținând o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chii la Emil, ți-am vorbit așà ca să vezi că nu nobleța nașterei e aceea ce-mi însuflețește unele fapte, și vorba mea e sinceră, merge d'a dreptul, poate omori chiar, dar nu chinuește pe om... Nenorocirele m'au învățat să fiu indulgent cu semenii mei ce greșesc, în vederea că sunt ca ei și că pot greși tot așa de ușor ca ei! D-ta iubești pe copila mea Marcela, care a devenit obiectul unor urmăriri stăruitoare din partea d-tale. Te ții oarecum în umbră, ca să nu inspiri bănuieli, ceea ce-ți atrage o notă bună la conduită, dar teamă-mi e că nu-ți dai tocmai bine seama de iubirea ce crezi că simți...

— Domnule general, încerca Emil să protesteze.

— Vei avea cuvântul numai decât. Acum ascultă-mă pe mine până la capăt. La vrâsta d-tale, vei fi având cel, mult 26-27 de ani, pasiunile să nasc repede, închipuirea s'aprinde lesne și visurile cele mai ciudate își iau un sbor fantastic. Închipuirea devine sinonimul realității și omul, nesocotind greutățile vieței, crede viața un raiu neturburat, o vede numai prin lentila dorurilor sale, însetate d'a se îndeplini... Copilele mele, acestea mari deocamdată, nu-ți sunt cunoscute decât după exteriorul lor... Edwiga, domnule Doneanu, a moștenit mândria rasei, și ca figură seamănă mumei sale, franceză de origină. E îmbuibată de toate prejudițiile nobleței strămoșilor săi, e un alt eu, precum eram odată. Merge drept la țintă, cugetă pe față, nu tranzige sub nici un cuvânt. E un despot sub despotismul meu seniorial... Marcela, cu figura mea, în fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mos, e un suflet sentimental, duios ca mama sa, dar, supt înfățișarea-i plină de farmec nerezistibil se află o voință de fier, cu atât mai puternică, cu cât nimic n'o trădează în afară. N'ar ieși din voința mea, de-ar alege chiar între moarte și ea, și nici n'ar arăta durere, mânie, regret, chiar de-ar fi să știe că i se va zdrobi ființa în privazul răbdării sale neasemănate. E ceva fatal care face pe copiii mei să se plece voinței mele fără să murmure împotrivă... Chiar să admit că Marcela te-ar iubi, că te-a observat și că ai deșteptat în ea un simțimânt nou,—la un cuvânt al meu, inima copilei mele ar rămânea fără urmă, curată ca o filă albă pe care nu s'a scris încă cuvinte deșarte... Ai dar în fața dumitale o stâncă de granit: cum vei trece-o?

— In tot cazul, stânca de granit veți fi numai d-v., domnule general; amorul să împotrivește ori cărui fel de despotism, zise Emil cu îndrăzneală.

— Înțeleg, răspunse generalul zîmbind, crezi că Marcela te-ar iubi fără voia mea... In timpurile de față, este cu neputință, o știu; gândește-te însă că locuința mea e și în aceste timpuri un castel feudal... și cât timp voiu trăi, castel feudal o să rămâe...

— Introducțiunea d-v., domnule general, numai acum o înțeleg bine: sunteți în contra acestui amor, din considerațiuni...

— Din considerațiunea curată că n'ai avere, și eu, care am avut și nu mai am, înțeleg mai bine ca d-ta asemenea considerațiune...

— Fericirea n'o dă numai averea.

— N'o dă, însă o asigură... Nu trebule ro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mantism în chestiune de căsătorie, căci realitatea e neînduplecată, şi e lucru firesc apoi: omul, ca şi natura, dă din ce are... S'a sfârşit materia primă?... cu cele secundare nu poţi fabrica produsul chimic al existenţei independente, singurul nerv al fericirei adevărate... Eu judec pentru d-ta şi pentru Marcela... Vei fi bun avocat, un profesor distins... Mă închin. N'o să produci de ajuns. Marcela nu are nimic... şi eu voiu să aibă, ca să nu ajungă ca părinţii ei... Marcela e destinată de mine unui tînăr bogat, poate nu deştept şi instruit ca d-ta, insă milionar şi care moare după dînsa... Aşteaptă succesiunea unui unchiu şi... căsătoria se va face... La ce bun dară să te pui d'a curmezişul drumului său? A o face să te iubiască, ar fi s'o nenorocesti, căci, deschizându-i inima, o vei face să sufere în căsnicia ei. Iubeşte-o ca pe un ideal care se pierde în visul unei nopţi scurte de vară şi păşeşte în calea dumitale fără regret şi fără nici un gând ascuns: a te întâlni vre-o dată cu Marcela pe-o linie cel puţin paralelă, e tot ce poate fi mai imposibil... Eată de ce am căutat să apelez la bunul dumitale simţ, de îndată ce guvernanta mi-a semnalat furtuna la orizont. Şi apoi, te avertizez că Marcela nu-ţi va mai eşi în cale...

Emil, palid şi fără altă viaţă de cât a nervilor, se ridică liniştit, în aparenţă, şi răspunse:

— Un sfat bun, la timp dat, preţueşte cât două: de ce s'o abat din calea pentru care ai deprins'o? ar fi neomenos, şi mă supun cu durere, dar cu resemnare, domnule general. Amo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rul ce sînt pentru copila d-v., e din acelea ce mor cu omul şi dacă omul izbuteşte a'l concentra în sufletul său, devine otravă concentrată care omoară mai degrabă... Veţi trăi, şi veţi vedeà... Viitorul copilei d-v., e scăpat... însă al meu e pierdut... Sacrificiul nu'l regret... Adio...

Şi Emil eşi şovăind ca un om beat. Pămîntul i se învârtià sub picioare; ochii îi rătăciau turburi şi nehotărâţi: creerul lui, stăpânit numai de ideea pierderei dureroase a iluziunilor sale, pierduse noţiunea existenţei omului şi a poziţiunei locului... Paşii îl conduseră dar unde se'nemeri...

III

Tocmai într'un târziu se deşteptă şi începù să cugete... Atunci se gândì la mine...

După ce'mi povestì întrevederea lui cu generalul, stătu un moment pe gânduri...

— Ei, tu ce zici, mă întrebă el apoi, ridicând repede capul.

— Zic că generalul e un om înţelemănatic, înţelept şi practic. Intru cât priveşte pe copila lui şi potrivit cu ideile lui, s'a purtat drept şi bine. Intru cât te priveşte pe tine, s'a purtat cavalereşte: nu te-a umilit.

— Aşa-i... Ce-o să mă fac însă? Par'că mă simt căzut de la o înălţime mare, şi dacă nu zdrobit cu totul, rămas însă neîntreg pentru toată viaţa... Cu toate acestea, am luat o hotărâre: de a nu mai căutà să văd pe Marcela...

— Şi de a n'o mai iubi, adăogaiu.

— Nu. Aceasta e peste putinţă... Generalul mi-a zis s'o iubesc ca pe un ideal care se pierde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în visul unei nopți scurte de vară; a vrut să fie poet ca vorbă, nu ca simțire. Eu voiu iubi-o cât voi trăi, ca pe un ideal care trăește în inima unui om prin simțirea ce a născut în el, în mintea lui prin chipul femeei ce-a sculptat într'însa. Pentru mine acest amor adânc și-a zis cel din urmă cuvânt, iar eu am rămas, o repet, un om nedesăvârșit, pentru totdeauna.

Mă uitam cu multă pătrundere la dânsul. Imi eră teamă ca această tristeță liniștită, ca această durere rece să nu fie vălul mincinos al cine știe cărei hotărâri disperate.

Privirea lui Emil întâlni însă pe a mea, nu o evită și el nu tresări.

— Îți înțeleg privirea, îmi zise el... Nu te înșel cu aierul meu resemnat, cu durerea mea astâmpărată. Ți-aduci aminte de chipul cum am judecat starea mea materială față cu viitorul iubirei mele, în ziua când te-am dus să vezi pe Marcela? Cu toate acestea urmam să trăesc cu visul meu, purtat de vecinicul sbor al speranței că: poate voiu ajunge așa în cât Marcela să nu 'mi fie refuzată și să pot duce cu dînsa o viață în belșug.

Când renunță omul la ademenirile acestei zădărnicii ce se chiamă *Speranța?*... Astfel, când generalul mi-a vorbit cu atâta sinceritate, potrivirea ideilor lui cu cele ce mi le înșirasem eu de atâtea ori, n'a adus o ciocnire așa de puternică încât să'mi sgudue existența până într'atât ca să mă ducă la un act disperat... Singurul protest a fost al inimei, lovită de moarte în drepturile sale; generalul a plecat-o, fără s'o supue.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce'mi rămâne acum? Viitorul nu mai are taine pentru mine dragă amice. Mă văd, uite, pururea trist şi desgustat de toate, trăind numai pentru mama şi fraţii mei care au un fel de cult pentru mine; mă văd lipsit de porniri ambiţioase şi de visuri de mărire, pe care le-aş fi avut ca să strălucesc pentru Marcela mea drăgălaşe; mă văd suferind şi răbdând fără a mă plânge... De astăzi înainte, adio veseliei, speranţelor, bucuriilor... Adio tinereţei, adio vieţei de lume...

Şi Emil plecă fruntea în timp ce lacrimile începură a-i curge cu beişug.

Toată forţa nervoasă înţepenită, grămădită în ea însă-şi se desmorţi şi se porni furioasă în plânsul care începu cu sughiţuri înăbuşite.

Adânc mişcat, cu lacrimile în ochi, începui să mă plimb prin odae ca să-mi astâmpăr emoţiunea.

— Vezi ce copil sunt? îmi zise Emil după vre-o zece minute, în care timp se mai liniştise...

— Hei dragă Emil, nu-şi la omul adio dela atâtea lucruri frumoase, fără să nu se înduioşeze în cele din urmă... Lacrimile uşurează durerea făcând-o sfântă... Le cunosc, mi-a fost de atâtea ori tovarăşe în călătoriile mele de pân'acum pe valea atâtor întâmplări dureroase. O să le ai şi tu de multe ori, când visurile nesocotite ale unor nopţi frumoase îţi vor deştepta amintirile şi amărăciunea desnădăjduirii...

. . . . . .

Cât ţinu vacanţa, Emil Doneanu lipsi din capitală şi nu se întoarse decât pe la sfârşitul lui Septembrie, pe când încep cursurile la facultate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In aceste trei luni cutreerase partea muntoasă a Moldovei şi suise Ceahlăul în noaptea spre 6 August, ca să vadă măreţul răsărit de soare din ziua de schimbarea la faţă şi cele ce se petrece pe vârful muntelui cu prilejul acestei sărbători [1]).

Mi se înfăţişă un băiat slab, dar viguros, mai înalt parcă decât îl ştiam pe Doneanu, cu barba lăsată mare, ceeace dă un aer foarte aspru figurei sale arse de soare, cu fruntea încreţită şi cu zîmbetul trist. Chiar în avântul bucuriei revederei fù mărginit, cumpătat, dacă nu rece, ceremonios.

— Nu te mai recunosc, îi zisei.

— Nu mă recunosc eu însu-mi, îmi raspunse. Dacă n'am isbutit să uit ceea ce nu se poate uità, izbutisem însă în aste trei luni de zile să mă liniştesc... şi în asemenea stare sufletească mă şi întorceam, când coborându-mă din tren, pe cine crezi că văd atunci dându-se jos din vagon? Pe generalul cu soţia şi toţi copiii... Am îngălbenit şi puterea mi se slei... Ochii Marcelei se aţintiră asupra mea, când trecù pe lângă mine... Salutai pe general, care nu-mi răspunse... Imi răspunseră însă soţia lui... şi ele...

— Va să zică Marcela a luat seama urmărilor tale stăruitoare?

— A luat, şi privirea ei îmi părù dulce, prietenoasă... Pentru ce ar fi răspuns la salutul meu dacă nu i-aşi fi simpatic? Chinul meu e şi mai mare acum căci dacă atunci voinţa polonezului se aflà în calea inclinaţiunei mele numai, acum

1) A se vedea *„6 August pe Ceahlău“* nuvelă populară publicată în volumul *„Bucuria cea din urmă“*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

stă între două inclinaţiuni ca să le oprească de a se apropià... Nu! Nu!... Viaţa mea va fi văl de doliu veşnic sufletului meu îndurerat... De câte ori voi vedea-o, mă voi aprinde ca să sufer tot de atâtea ori învierea şi moartea unor dorinţe ursite veşnicei neîndepliniri...

— Amor nenorocit!

— Amor care zdrunçină o hotărâre puternică din ajun, pentru a te aruncà iarăşi în desnădăjduire şi lipsă de curaj, în moleşeală şi în braţele ideilor negre care duc la desgust adânc de viaţă, la dorul de-a nu mai fi... Mă hotărâsem să mă scutur de unele amintiri supărătoare, să păşesc hotărâtor pe o cale care să mă ducă la renume pentru ca să aibă încai mama mea cu ce să se mândriască... O revăzui însă şi eată-mă căzut iarăşi în nehotărâre, descuragiare şi neîncredere în mine însu-mi... De-oi mai revedea-o, nu ştiu unde-o s'ajung...

Emil plecă de la mine foarte abătut.

## IV.

Am văzut o parte din casa generalului Halcinschy: sala şi biuroul.

Salonul, alăturat, destul de mare, erà îmbrăcat în stofă de culoarea muşchiului pe lemn negru sculptat şi încrustat cu sidef.

Celelalte odăi însă, a sa de culcare, a copiilor şi sala de mâncare erau mobilate cu strictul necesar, de-o simplitate vecină cu lipsa.

Odaia Edwigei şi a Marcelei cu vederea în curte, àvea perdele albe de muselină la ferestre,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

două paturi de tablă şi o măsuţă între ele, o masă de lucru şi patru scaune de pae.

Acoperitoarele paturilor, lucrate de mâna copilelor, erau de aţă împletită.

Într'un colţ de perete, pe o corlată mică era icoana Maicei Domnului, în faţa căreia ardea, zi şi noapte o candelă de sticlă atârnată de tavan.

Odaia, luminoasă şi voioasă, să potrivea cu voioşia Marcelei, cu zburdălnicia ei. Edwiga, care făcea mare caz de seriozitatea ei chiar faţă cu Marcela, nu se puteă totdeauna împotrivi avânturilor copilăreşti aşa de drăgălaşe ale surorei sale şi devenia o tovarăşă veselă de glume şi de nebunii.

Cu toate că deosebirea de chip, de temperament şi de înfăţişare erà foarte vădită, cea mai strânsă bună înţelegere şi potrivire de gusturi unia pe aceste două surori.

Amândouă se întreceau în graba de-a se ghici una pe alta şi de-a se îndatorà, ajutându-se una pe alta la lucru. Ele îşi coseau rochiile în casă; îngrijeau de-ale casei rând pe rând cu săptămâna, comandând la bucătărie şi luând socotelile bătrânului Ieah care târguià; ele ca nişte adevărate surori dornice îngrijeau, în sfârşit, de fraţii şi de surorile cele mai mici cu cea mai mare dragoste.

Mama lor, când voià să facă şi ea câte ceva în casă, amândouă săriau, o sărutau, o mângâiau şi-i ziceau:

— Ne-ai făcut mari, odihneşte-te, e rândul nostru să muncim...

Când treburile casei nu le reclamà, făceau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

muzică, își citeau una alteea, convorbiau, lucrau la gherghef sau albituri pentru casă.

Ziua lor erà totdeauna ocupată și o împărțiau așà în cât le rămânea timp și pentru plimbare și pentru dulcea lor petrecere: muzica.

Marcela începuse vioara de un an de zile și Edwiga chitara.

Inainte de întrevederea tatălui lor cu Emil Doneanu, Edwiga brodà la măsuța de lucru în odaia lor. Marcela citia...

După câteva momente, privirea Marcelei se pierdù în spațiu, cartea îi rămase deschisă și uitată pe genuchi, iar dînsa luă cu totul atitudinea inconștientă a unui om dus pe gânduri.

Edwiga o privi mult, iar când surprinse pe sora sa oftând, lăsă lucrul și se apropiă de dînsa.

— Cela, ce ai tu? o întrebă, dându-i numele scurtat cu care toți o strigau în casă.

Cela tresări și, roșind, își pironi ochii în carte.

— Nimic, Eda,—răspunse ea...

Eda căuta la sora sa cu o privire impunătoare plină de blândețe și de indulgență.

— Nu mă amăgi, Cela, tu ai ceva. Parcă n'am luat eu seama de schimbarea ce s'a făcut în făptura ta? Dacă isbutești să ascunzi în cugetul tău o gândire nouă și să înnăbușești în inima ta un simțimânt ce te surprinzi având-l, numai sora ta, care s'a deprins a te cunoaște și lângă care te afli pururea, nu să înșeală. Dacă eu aș fi în starea ta, tu ai fi cea dintâi și singura care mi-ai luà seama.

Se așeză lângă Marcela, o luă în brațe și o sărută cu drag, adăugând:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eu bănuesc, Cela, care sunt simțimântul și gândurile tale... Stăruințele domnului dela șosea te-au atins fără voia ta... dar te-au atins...

Marcela ridică asupra surorei sale ochii săi mari, albaștri, curați și luminoși ca azurul unei zile de primăvară, și răspunse :

— Dacă există într'adevăr simțimântul acesta, e fără voia mea. Aci e toată iertarea surorei tale, Eda.

Nu ai trebuință de iertare, dragă Cela. Tu știi însă că inimile ce avem nu sânt ale noastre și nu le putem dà nimănui. Tatăl nostru e stăpânul lor absolut.

— Nu al inimelor noastre dragă Eda, căci ar fi contra firii lucrurilor... Sântem supusele lui, știu, și nici odată nu mă voi revolta, mă voi sili chiar să nu gândesc decât cum gândește el, dar ca să și simțesc așà cum ar voi el să simțesc, aceasta e peste fire : singura mângâiere ce rămâne sclavilor e simțirea, pe care sânt stăpâni și ei, la rândul lor...

— Consideri ca o sclavie principiile tatălui nostru ?

— Numele nu schimbă fapta, dragă Eda... E o sclavie, ridicată la rangul de mândrie de rasă... Voi respecta-o această mândrie... dar voi suferi...

— A! eu n'aș putea suferi niciodată, zise Edwiga cu ochii scânteietori și se ridică mîndră și departe cu totul de duioșia ei de mai adineauri...

— Tu, dragă Eda, ești tata; 'i-ai moștenit toate însușirile și defectele, eu seamăn mamei mai mult și dela dînsa am luat gingășia de simțimânte... Devotamentul e dictat de inimă, la mine ;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

e dictat de cap, de raţiune, la tine şi la tata. Tu ai chipul mamei şi voinţa de fier a tatei, eu chipul său şi caracterul ferm dar duios al mamei... Dacă ne deosebim ca nuanţe de temperament şi ca credinţe, nu-i aşà că ne iubim din suflet, scumpă Eda? întreabă Marcela, luând la rândul ei în braţe pe Edwiga.

— Da, Cela, da, ne iubim şi tocmai pentrucă ne iubim aşà cum puţini fraţi şi surori se iubesc, lasă-mă să te rog un lucru: nu te ascunde de mine niciodată, cu toate că ne deosebim în idei şi în simţiminte... Ceeace inima ta nu va puteà să vadă şi să înţeleagă, poate o să vadă şi o să înţeleagă judecata mea, totdeauna rece... Sfatul meu îţi va fi poate de folos, măcar ca mângâiere...

— Primesc, dragă Eda... mai ales că presimt că nu va fi fericit acest simţimânt al meu.

— Presimţi? cum asta? Aşa dar ai avut niscare-va speranţe?

— Ca ori-ce fire sentimentală, ca orice inimă duioasă, dragă Eda... Cine iubeşte şi nu-i înfloresc în inimă, chiar fără voie, speranţe frumoase, visuri dulci, fie că le ştie chiar amăgitoare şi peste putinţă de îndeplinit?... In aceste câteva luni de când simţesc ceva pentru domnul de la şosea, cum îi zici tu, am făcut o şcoală întreagă unde în cursul de analiză al simţirei mele am avut de profesori pe însăşi judecata şi inima mea... Şi când judecata, draga mea Eda, te învaţă să cunoşti pe oameni şi împrejurările care-i face să lucreze într'un sens, inima presimte, şi această presimţire, e vederea a doua, pe care, după cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

am cetit, o au cei ce iubesc şi cei ce sunt pe patul morţii. Găseşti tu vre-un mijloc, vre-un remediu, nu ca să mă întorc de unde am plecat, dar ca să nu pot merge mai departe?

— Să încerci a nu-i mai vedea.

— Cu ochii doar, dragă Eda. Cu mintea îl văd de mult, mai în toate momentele. Ce să'ţi mai spun? Liniştea copilăriei mi s'a dus pentru totdeauna... Prin simţimântul acesta am devenit femee şi fatalitatea, paremi-se, şi-a zis cuvântul asupra soartei mele viitoare... Un gând îmi şopteşte mereu: eşti ursită durerei...

Marcela plecă fruntea... Amorul îi înbătrânise gândirea, răpindu-i nevinovăţia ei.

Când văzu, după câteva zile, pe Doneanu intrând în curte, sări la sora sa care studiă vocal o bucată muzicală...

— El, Eda... Uite-l!... Ce caută aci?

— El, cine el? întrebă Eda.

— Doneanu...

— Care Doneanu? şi se repezi la fereastră. Îl cunosc, adause ea. În adevăr ce-o fi căutând la noi?

— N'o fi venit oare pentru...

— Aşteaptă-mă aci, zise Edwiga, şi eşi.

Marcela rămase în prada neliniştei celei mai vii. Şi cu atât neodihna ei eră mai mare. Palidă şi neastâmpărată, măsura odaea în lung şi în lat să oprià, ascultà şi neauzind paşi, iar să pornià pe umblet... Ochii săi, de obiceiu plini de expresiunea unei blândeţi melancolice, să turburaseră. Lacrimile înotau în ei gata să izbucnească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sau să se oprească și să cadă ca plumbul de grele pe inima ei.

Deodată se opri. I se păruse c'a auzit niște pași ușurei apropiindu-se. Nu se înșelase ; Eda intră.

— Eda, dragă Eda, strigă Cela, repezindu-se la dânsa și aninându-se de gâtul ei, lipsită de putere, spune-mi adevărul.

Chipul Edwigei ierà nemulțumit și, înainte de-a'și puteà stăpâni emoțiunea situațiunei, Marcela ghici și căzù neînsuflețită pe podeala odăiei.

Edwiga nu-și pierdù cumpătul, o deșteptă din leșin, o acoperì cu sărutări călduroase și, așezându-se la căpătâiul patului, în care o culcase ca pe un copilaș, îi zise cu glasul cel mai măgulitor, netezindu-i părul mătăsos :

— Scumpă surioară, dragă Cela, visul rămâne vis : viața e un vis, deșteaptă-te ; realitatea e deziluziunea și suferința : pășește cu bărbăție pe calea aceasta și adu-ți aminte de ceea ce-am cetit odată împreună că : *a iubì nu însemnează totdeauna a fi fericit, ci a face pe altul fericit.*

Marcela se ridică tristă, dar hotărâtă : sângele Halcinschylor reînviase și-i curgeà vioiu prin vine : *datoria înainte de toate !*—deviza coroanei de conte a familiei sale.

— Mă voiu supune, zise Marcela. Am dormit, am visat, m'am deșteptat ; înțeleg deșertăciunea visului, mă reculeg și aștept asprimele realității. Acum, spune-mi, explică-mi senzul proverbului tău...

— Ești în stare a-l ascultà ?



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Acum, mai degrabă decât altă dată, dragă Eda. Spune-mi-l.

După ce povesti întrevederea lui Doneanu cu generalul, îi spuse că se află un tânăr care o iubește la nebunie, bogat tare, ales de tatăl lor și care o va luà după cât-va timp.

— Mă voiu jertfi, răspunse Marcela.

— Fără regret ? Nu cred.

— Fără regret, da ; cu voea mea însă nu! Regretul nu'mi-ar fi de folos, voința de-a-mi păstrà inima liberă și curată va însemnà totdeauna ceva în viața mea viitoare.

Amorul își deschisese dar un drum larg și sigur în inima Celei, cu atât mai sigur, cu cât lucrase încet și tainic la deschiderea lui.

Când Marcela cunoscù că iubește, nu tresări ca nedumerită, nu luptă ca să înfrângă avântul acestui simțimânt.

Plăcerea dulce ce-i insufla gândirea că este și iubită, aveà un farmec nespus pentru dînsa, se lăsă dar în brațele iluziunilor celor mai desmierdătoare.

Când însă îi veni în minte ideia împotrivirii tatălui său, iluziunile sale începură a se așterne pe fondul negru al descurajării, în privazul și mai negru al siguranței că amorul său este un amor nenorocit.

De-acî înainte, și mai ales după intrevederea tatălui său cu Doneanu, Marcela începù să ducă două existențe într'una, învățând la școala dûrerei cursul deplinei stăpâniri.

In fața părinților săi și în lume ierà copila de mai naînte, voioasă, nevinovată, glumeață nebu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

natecă; în odaia sa, devenită încăperea mâhnirei şi a resemnării, ierà femeea care îşi cunoşteà soarta, nu putea să se sustragă unei ursite fatale şi se destină unui viitor nenorocit.

Edwiga încercà s'o mângâe, ca fată deşteaptă, nu prin cuvinte zadarnice de morală, ci prin accentele unei muzici duioase care adese ori aduceà lacrimi în ochii Marcelei şi-i uşura starea grea de mâhnire şi resemnare.

Astfel dar, şi la Marcela şi la Emil Doneanu aceeaşi stare se stabili după o trecere de vreme: resemnarea şi durerea, spuză uşoară peste cărbunii aprinşi ai pasiunei lor adevărată şi mare, statornică şi desăvârşită;—primejdioasă stare!...

## V

*„D-na Ecaterina Vergescu are onoare a vă face cunoscut căsătoria fiicei sale Adela cu d-nul Emil Doneanu“*, etc...

Când primii acest bilet de invitare la nuntă, urmă Formureanu, fui cuprins de mirarea cea mai adâncă, mai ales că nu văzusem pe Doneanu de un an şi mai bine, de când se dusese ca substitut în provincie.

Aşa dar marea pasiune a lui, dacă nu se stinsese încă cu totul, pornise pe o cale numită: logica existenţei.

Cum însă, ce fel? mă întrebam nedumerit, mai ales că nu-mi scrisese nimic, că nu-mi anunţase logodna.

Imi făcui repede geamantanul, căci invitaţiunei urmase o scrisoare a lui prin care mă ruga

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să viu şi eu, ca alăturea cu muma lui să complectez numărul fiinţelor iubite.

La gara Tecuciului fui primit de Emil...

Eră voios, păreà că uitase trecutul; tremurà de emoţiunea revederei cu mine; îmi ziceà:

— S'o vezi, dragă amice, e aşà de frumoasă, aşà de iubitoare...

Dar bine, eu nu ştiu nimic...

— Cum nu ştii? Scrisoarea mea însă prin care îţi vesteam logodna şi chipul cum am cunoscut-o?

— N'am primit nici o scrisoare, dragă Emil, de aceea am şi fost colosal de surprins şi am alergat într'un suflet ca nu cumva să lipsesc de la o asemenea sărbătoare.

— Şi eu îţi spuneam atâtea în scrisoarea aceea... Cine-o fi primit-o, ştiu c'a petrecut în socoteala mea!...

Ajunşi în casa lui Emil, căci aveà o casă complectă, cu opt camere mobilate de soacră, cu lux, dar nu cu destul gust, — mi se aşeză pe braţe şi începù:

— Eşti curios, de sigur, să afli taina rătăcită de poşta admirabilă a capitalei? Ascultă şi apoi ne-om duce la masă, căci mai avem o oră... Mama e în târg, fraţii mei o însoţesc, putem să fim singuri cel puţin o jumătate oră... închipueşte-ţi ce fericire... Am pe toţi aci... Cât îţi mulţumesc de mult că ai venit şi tu. O s'o vezi şi pe *ea* în astăseară, căci după masă ne ducem să petrecem seara acolo... Asta e casa în care mâine o să-mi aduc mireasă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vorbise pe neresuflate ; se opri un moment şi apoi urmă:

— Cum m'am introdus în societatea tecuciană am şi deosebit pe d-şoara Vergescu ca frumuseţe, dar cu nici o bătaie de inimă... Toată iarna, foarte urâtă în oraşul acesta, dacă n'ar fi petrecerile intime de familie, se întâmplă că ne întâlnirăm ba ici, ba colea, ba acasă la muma Adelei, unde fui invitat în cele din urmă. Am început de la un timp să observ că nu displăceam domnişoarei Adela, că privirile ei mă urmăreau, că mă întâmpină totdeauna zîmbind şi căută să fie pururea cu mine în vorbă.

Înţelegi că toate acestea îmi dădeau de gândit. Ca să scurtez, într'o seară când mă aflam la cucoana Tasica Botez, mătuşa Adelei, ne-tam ne-sam, bătrâna îmi vorbi pe româneşte foarte lămurit că plac nepoatei-si şi că dacă sunt hotărât să mă însor, n'am de cât să zic: da. Începù apoi să-mi înşire nesuferitul pomelnic al vechimei familiei, al rubedeniilor foarte înălţate la rang şi al averei, pe lângă cel al calităţilor fetei... şi câte şi mai câte care sfârşesc prin a ameţi. In acea seară d-şoara Adela fu provocătoare chiar şi mă înlănţuì. Toţi apoi din casă, păreaù că se coalizaseră, ori ca să-mi laude pe Adela, ori să 'mi-o puie 'nainte la ori ce glumă, ori să mă lege cu dânsa în vorbă... A doua zi, mă duceam la cucoana Tasica şi cu dânsa la d-na Vergescu, iar peste două săptămâni ne logodirăm eu şi Adela. Nu-i aşa că e de mirat, eu care iubisem atât de mult pe Marcela Halcinschy? O făcui într'un moment când omul nu-şi prea dă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

socoteala nici de trecut nici de viitor, de oarece prezentul pare că'ţi surîde şi te ademeneşte. Şi pe urmă, când în timpul logodnei Adela îmi mărturisi că mă iubeşte, cu simplitate dar cu accentul ce nu minte al sincerităţii şi al devotamentului, fui subjugat cu totul şi uitai trecutul, asupra căruia începusem să arunc priviri pline de regret. Adela mă iubeşte, mi-am zis. De ce nu i-aşi face fericirea, de ce nu aşi încercà s'o iubesc şi eu? La razele fericirei sale poate că mă voi simţi odată şi eu luminat de ele... A iubi nu înseamnă totdeauna a fi fericit; a iubi înseamnă a face pe altul fericit... S'o iubesc, pentru a o face fericită...

Intr'o seară,—urmă Emil după un moment,—am ajuns la oarecare confidenţe.

— Adelo, îi zisei, datoria unui om de inimă, a unui om conştiincios este de-a nu ascunde nimic aceleia cu care va împărţi vieaţa în viitor. Am fost supus unei mari pasiuni, am iubit...

— Pe cine? întrebă ea repede.

— Un ideal reprezintat printr'o făptură frumoasă, pe care o înfrumuseţă şi mai mult sufletul meu însetat de iubire... Nu sunt încă tămăduit de acel amor puternic şi nu ştiu de-l voiu uità vreodată... E crud poate că-ţi spun aceasta. Adelo, însă nu pot să ascund... Ar fi o crimă chiar dacă 'ţi-aşi tăceà taina trecutului meu...

Iţi mulţumesc, Emil, îmi răspunse ea c'o nuanţă de tristeţă pe drăgălaşa ei figură. Ai o rană în suflet, îţi mulţumesc că 'mi-ai arătat-o pentru ca să pot, în viaţa noastră să încerc a o tămădui cu tot ce-o iubire sinceră şi reală poate a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

veà mai dulce şi mai bine-făcător. Mi-a fost scris să te întâlnesc şi să te iubesc, nu mă dau înlături, nici nu mă întorc de unde am pornit... Înainte cu Dumnezeu şi cu credinţă în dulcea speranţă că voi puteà fi vreodată iubită de dumneata.

— Adelo, eşti bună şi curagioasă în iubirea dumitale, şi sunt sigur c'o să te iubesc cu statornicie, dacă nu cu pasiune, cu recunoştinţă, dacă nu cu iluziunile primului amor.

— O să caut, Emil, să te fac să nu regreţi primul amor. A te face să-l uiţi, n'o să pot; timpul poate...

— Zi mai bine iubirea ta, Adelo; o iubire ca a ta o să şteargă toate...

Din acea seară, dragă amice, începurăm a ne tutui. Iubirea ei se arată în cele mai mici lucruri, inima mea se apleacă din ce în ce mai mult către farmecul acestei iubiri şi ceaţa ce desparte trecutul ideal, de prezentul care făgăduesţe linişte şi mulţămire, se face din ce în ce mai deasă. O s'o vezi, e drăgălaşe de tot şi eu nu ştiu cum să fac, prietene dragă, ca să-i arăt cât mai lămurit că opera de regenerare, deja bine începută, tinde spre desăvârşire.

— Să tindă, îi răspunsei şi crede-mă n'o să greşeşti. Cine ştie dacă Marcela te-ar fi iubit?

— Eu sunt sigur că mă iubia... Dar... să lăsăm pe Marcela destinului ei... Cred acum că există *un Ceva* care hotărăşte soarta oamenilor, care apropie două voinţi mărginite, ce îndrăzneau să-şi hotărască de capul lor o soartă.

— Aşa-i, frate Emil, tot ce ne înfrânge, tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce nu ne putem explică în mod logic şi raţional, e fatal, e preursit. Adesea ori e o scuză a greşelilor noastre de nechibzuinţă şi de avânturi nesocotite.

Adela Vergescu e naltă, subţiratecă, slăbuţă... prea slăbuţă chiar, şi uneori palidă, ceeace mi-a fixat luarea aminte, iar mai pe urmă mă îngrijl. când, în timpul petrecerei, aflai dela o cucoană netainică de felul ei, că tatăl Adelei murise de boală de piept.

De altfel, nimic altceva decât chipul slab şi mâinile mai mult osoase, nu arătau ceva bolnăvicios la dînsa. Multe fete slabe, după măritiş încep a prinde carne şi chiar se mai dezvoltă.

La întâia vedere, Adela nu impresionează mult. Dar curând apoi ochii săi mari şi negri, ce caută galeş printre gene lungi întoarse, gura-i mică pururea zîmbitoare, glasu-i mângâietor, purtarea-i prietenoasă, lipsa complectă de cochetărie pretenţioasă, îţi deşteaptă atenţiunea şi îţi fac pe Adela simpatică...

In tot timpul cât am stat acolo, a fost vioaie, cu faţa înbujorată, ceea-ce o prindeà mult mai bine: fù plină de atenţiuni pentru mine şi pentru fraţii mai mari ai lui Emil; fù un izvor nesecat de glume pline de spirit, totdeauna bine găsite şi la locul lor; vedeai fericirea în întreaga ei înfăţişare.

Ne arătă, mie numai şi lui Emil, rochia de mireasă, darurile primite de pe la rude şi o brăţară frumoasă şi scumpă, dar grea şi de formă veche, dată de mama lui Emil.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vezi tu, amice? eu nu l-am dat nimic, zise Emil, cătând la mine cu părere de rău.

— Nu-l crede, domnule, răspunse Adela c'un zîmbet drăguț de tot, și coborând ochii... mi-a dat un giuvaer din cele mai scumpe: inima lui...

Emil îi sărută mâna.

Găzduit de Emil, nu-mi vorbi toată noaptea decât de fericirea ce-l așteptă... Nici o amintire de Marcela... Și cu toate aceste, nu știu de ce și cum, există o temere tainică într'un colț al inimei mele.

Această complectă uitare nu-mi păreà tocmai firească; mă temeam să nu fie mijlocul extrem al beției la care alcargă unii disperați, ca să poată uita; Emil își da toate silințele să se îmbete de farmecul unei fericiri viitoare și uità, momentan îmi pare, pentru că se află în culmea acestei beții silite...

Mă temeam.

## VI

Doi ani trecură, în care timp Emil îmi scrise de vr'o trei ori.

Uite un fragment din a doua lui scrisoare; ascultă, ți-l citesc eu:

„Nu știu cum trece timpul, sunt fericit. Indată ce ies dela tribunal, alerg acasă cu grabă, intru cu bătăi de inimă, sunt întâmpinat pururea de Adela și seara sboară lăsându-ne în convorbirile cele mai dulci.

„Mulți zic că viața e monotonă... Aceia n'o înțeleg, sau se desgustă ușor de-o stare de lucruri statornică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Tocmai în viața aceasta liniștită e adevăratul farmec ; sunt adorator al muzicei duioase și dulce, care se adresează inimei... și ce muzică mai duioasă și mai dulce de cât acea a șoaptelor de iubire și a sărutărilor.

„Aceasta nu însemnează că trebue să fugim de lume și că greșim ducându-ne. Nu. Iarna avem serate cu danț în familie, baluri, unul sau două pe iarnă ; în vacanță alergăm la moșia părintească a Adelei și ziua toată cutreerăm dealurile și pădurea seculară...

„Câți copaci nu poartă semnele trecerei noastre și a deosebitei atențiuni cu care i-am onorat : un *E* și un *A* îmbrățișați, au ajuns a fi marca pădurii.

„Astă vară am fost la Slănic... Ghici pe cine am întâlnit acolo ? Pe generalul cu amândouă fetele și cu soția... Mă crezi, de ți-oi spune, că inima nu mi-a tresărit de iubire, ci numai de-o surprindere momentană ?

„Aceasta mi-a făcut bine în adâncul conștinței mele, căci mi-a garantat viitorul... Marcela m'a privit.... Am privit'o și eu, dar cu indiferență... Adela erà la brațul meu, n'a simțit, n'a ghicit nimic... Și ce-ar fi putut să simță sau să ghicească ?...

„Ori cât de adânci privirile noastre, au ținut prea puțin. Seara, în salon, generalul s'a apropiat de noi și ne-a salutat...

— Domnul Doneanu, de nu mă înșel, mi se adresă el cu perfecta lui politeță.

— Da, domnule Halcinscky... și d-na Doneanu, soția mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Am apăsat cu puțină ironie asupra explicativului *soția mea*, și generalul înțelese : o privire piezișă a lui, îmi dovedi aceasta.

— Îmi dați voe d-nă și domnule Doneanu, să vă prezint soției și copilelor mele ?

„Mă cutremurai instinctiv.

— Cu plăcere, am răspuns. Care-i eră ținta ? Am înțeles pe urmă.

„Când ne recomandă d-nei Halcinscky, am observat pe Marcela tresărind... Figura ei rămase însuflețită însă numai de cerințele situației.

„Edwiga aruncă o căutătură ciudată surorei sale...

„Fără voia mea, eram împins de ceva nevăzut ca să iau seama celor două surori. Seara am petrecut-o unii lângă alții, și închipuește-ți, n'am vrut să dantez, numai ca să nu dantez cu Marcela. In schimb, generalul a făcut cadrilul cu soția mea...

„Dacă generalul a ținut să mă recomande familiei, cauza a fost că bănuise, că aflase chiar, poate, că Marcela mă iubea. Prilejul ivindu-se, nu l-a lăsat să treacă și i-a prezintat pe Doneanu însurat, ceeace însemnă: ai iubit un om care te-a uitat repede; prețuește-i amorul ce credeai că a avut pentru tine și plătește-i cu aceeași monedă.

„Așa am judecat în cugetul meu fapta lui Halcinsky, însă crede-mă, dragă amice, că nu m'a impresionat de loc însemnătatea ei. Ce legătură mai eră, mai putea fi, între mine și trecut?

„Ba mi-a displăcut chiar când soția mea, îmi zise, la eșirea din salon:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Frumoase fete, dar mai ales cea blondă... Mi-a trecut ca un fier ars prin inimă, dar lauda n'a avut efect plăcut asupră-mi.

„A doua zi, nu știu de ce, nu mi-a venit să mă întâlnesc cu Halcinsky și am plecat cu Adela la Târgu-Ocna să vizităm castelul.

„Când ne-am întors, era noapte. Osteniți, nu ne-am mai dus în salon. A doua zi, am aflat că generalul a plecat în urma unei telegrame care-l chemă grabnic la moșie... Acum îți fac cunoscut lucrul, ca un accident care n'a lăsat nici o urmă. Sunt sigur că ori când aș mai întâlni-o, nici bătaea de inimă a surprinderei n'o s'o mai am.

„Pentru astă dată află și aceasta că sunt înaintat la procuror și că un unchiu al Adelei, deputat, a făgăduit să stăruiască să fiu iarăși înaintat, în curând, și mutat la București.

„Dorul Adelei este să se așeze în București, că mi-a spus într'o seară:

— Sunt ambițioasă pentru tine și câmp potrivit inteligenței tale e numai capitala... Te voi avocat mare, după câtva timp. Dorința ei este și a mea".

In adevăr, după vre'o opt luni mă pomenesc cu o telegramă... Emil Doneanu sosià în București.

Erà aproape de sf. Dumitru; căutarăm împreună, găsirăm o casă drăguță de tot și Emil o închirie pe trei ani...

Cu venitul zestrei de 1.500 franci pe lună, președinte de secție la tribunal, iubit de o nevastă drăgălașe și duioasă,—ce mai dorea pentru moment?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Un băeat, aşi vreà — îmi zise Emil într'o seară, când eram la masă la ei şi-mi povesteau fericirea lor.

— O fetiţă, răspunse ea.

— Atunci un băeat şi o fetiţă, ca să fim împăcaţi amândoi.

In casa lor respirai aerul curat al primirei sincere, al mulţămirei de ei şi de prieteni.

Mulţămită deputatului, fură repede introduşi în societatea aleasă bucureşteană şi, cum începură seratele de iarnă, începură şi ei să petreacă.

Intr'o seară îi zisei lui Emil.

— Mai nu staţi acum serile acasă... Nu cumva nu mai adorezi muzica duioasă şi dulce?

— Ştii că în Bucureşti nu e posibilă numai muzica aceasta, ci şi producţiunile zgomotoase?... Şi apoi, dacă Adelei îi plac seratele, teatrul, mai ales teatrul, balurile, e un cuvânt să-i refuz acestea? Dimpotrivă; ştiind că-i plac, alerg înaintea dorinţelor ei... Ei, uite, dragă amice, când ne întoarcem acasă, plăcerea că ne aflăm în sfârşit şi singuri, e îndoit de mare... Cum vezi dar, o variaţiune în sensul acesta, în loc de a strica armonia unei căznicii, măreşte frumuseţea, valoarea ei, după cum, o bucată de stofă scumpă, *dublând* pe alta, măreşte şi desăvârşeşte efectul.

— Bravo, dragă Emil... Ai început şi tu a te desăvârşi... Stofa experienţei, *dublând* stofa bună a caracterului tău bun, îi ridică valoarea...

Intr'o zi, îl văd intrând la mine.—Ningea frumos şi liniştit, cu nişte fulgi mari albi şi moi cari se topiau de îndată ce atingeau pământul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Intră acoperit de zăpadă pe pălărie şi pe palton...

— Dar ce-ai păţit de umbli pe jos pe vremea asta? îl întrebai, pe când cu mare grabă îl ajutam să se scuture.

— N'am găsit nici un pui de birjă, iacă păţania, şi aveam să-ţi spun o noutate... ia ghici, cine se logodeşte?

— Marcela?

— Aşi, nu... Ţi-aduci aminte că, atunci când am mers împreună la şosea, era cu surorile Halcinscky şi...

— A! vrei să vorbeşti de d-şoara Vulpan, de drăcuşorul acela vioi, neastâmpărat, şi îndrăsneţ?...

— Tocmai, închipuieşteţi că pe timpul acela d-şoara Vulpan era colegă de pension cu soţia mea, Adela ca internă şi d-şoara Vulpan ca jumătate internă. Nebunateca nu-şi prea vedeă însă de carte, mai ales când era timpul frumos... Dovadă că o întâlneam foarte des la şosea, mai mult plimbându-se decât învăţând.

— Dar de unde, cum s'au revăzut?

— Ştii că soacră-mea e aci de câteva zile. Eri au eşit să-şi târguiască ceva de prin lipscănie, şi s'au întâlnit în nu-ş'care magazin... Firesce că cea d'intâi noutate ce i-a dat Adela a fost că e măritată şi că se numeşte doamna Doneanu...—Doneanu?... zise d-şoara Vulpan cu mirare... Parcă ştiam pe un Doneanu, student la drept şi litere...—Tocmai, îl răspunse nevasta... îi spuse în sfârşit că e fericită şi că s'a aşezat în Bucureşti, etc. Nevastă-mea, dragă amice, e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

deja puțin cam intrigată de atitudinea și de mirarea prietenei sale, nu mi-a cerut lămuriri, n'a căutat să-și explice cauza față de mine, însă am văzut'o că e pe ghimpi să afle și probabil că mâine seară, la logodnă, nevastă-mea și d-șoara Vulpan or să se explice... Ei, ce zici? Așa-i că o să-i dau de gândit, când o să afle stăruința mea pe lângă Marcela?

— Asta nu înseamnă nimic în ochii unei femei cu judecată... Trecutul, întru cât nu jignește nimic din siguranța prezentului, ce poate interesa pe soția ta?

Mă tem însă să nu-și închipuiască cine știe ce, când va încerca să-și deà socoteala de motivul pentru care generalul a căutat să reînnoiască cunoștința mea și să facă cunoscute pe fetele și soția lui cu noi...

— Și ce-ar puteà anume să-și închipuiască?... Ascultă-mă, dragă, nu te îngriji... O să vie timpul să vorbești cu nevastă-ta și de trecutul tău... Femeea, după un timp oare care de căsnicie, pricepe că bărbatul n'a putut fi sfânt ca fiăcău, și, cu titlu de curiozitate, îi place să afle de ștrengăriile iubitului său bărbățel. Și, în sfârșit, nevastă-ta o să-ți spuie ea, vre-o dată, cam ce destăinuire i-a făcut d-șoara Vulpan, și o să înțelegi până unde și, d-șoara a fost inițiată în tainele d-șoarei Halcinsky... Mare lucru nu cred să fi știind. Eu socot că tot ce o să-i spuie d-șoara Vulpan, o să fie mai mult o povestire plină de epigrame mușcătoare la adresa ta, în care o să-ți satiriseze urmăririle de la șosea...

— Cât e de nebunatecă, cred că așa chiar o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să şi facă... In sfârşit să aşteptăm şi judeca-vom apoi... Ei, dar ştii că şi tu eşti poftit la logodnă?

— Zău? dar eu n'o cunosc... de cât... ştii, din *cursele* de la şosea.

— Ce are a face?... A rugat pe Adela să te facă să ne însoţeşti.

— De sigur atunci c'o să fie şi Halcinsckyle...

— M'am gândit şi eu, şi aceasta mă cam indispune... Nu voi să mai întâlnesc pe Marcela...

— D-şoara Vulpan, cum văd eu, vrea să profite de întâmplare şi să reunească mâine seară pe toate personagiile romanului dela şosea... Hoţoaica, vrea să petreacă pe socoteala ta, Emil, şi pe-a Marcelei...

— Acum, fie ce-o fi... Mergi?

— Da, cum nu! Reprezentaţia îşi are interesul ei, şi eu sunt setos după efecte dramatice şi comice din miile de scene ale marei comedii omeneşti ce se joacă sub diferite forme în saloanele noastre.

Emil se despărţi de mine cu aierul cam îngrijat...

— Numai de n'ar fi cei dintâi nori ai vreunei furtuni dăunătoare,—mă gândii...

## VII

Maiorul în retragere Vulpan trăiă cu pensiunea gradului şi cu micul venit al zestrei nevestei sale.

Locuiă în propria sa casă, nu de înfăţişare pretenţioasă, dar curată şi în care strânsese cu timpul mobile bunişoare, lucruri de gust, îmbrăcăminte aproape luxoasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Buna alegere și întocmire a lucrurilor, stofelor și culorilor, împlinea lipsa scumpetei lor și mulțumià ochiul, chiar mai pretențios fiind. Dar fiindcă maiorul, om guraliv și deschis, nu afișà nici un fel de pretențiune în casa lui, nimeni nu puteà să-i ia în nume de rău luxul falș cu care să împrejmuise.

Maiorul e un om scund, cam groscior, gras făr'a fi respingător, om de societate și acum la vârsta înaintată de 60 de ani.

D-na Vulpan, femee pururea melancolică, cu cauză și fără cauză, tăcută, invidioasă, dar nearătându-și nimănui patima, bună casnică, nu știeà nici să petreacă, nici să facă pe alții să petreacă.

Invârtià casa întreagă, se coborà la cele mai mărunte treburi ale casei, făcându-le singură de multe ori și alte ori ajutând slugii, fără să fie trebuință.

Intr'o casă, la petrecere, unde trebuià să ducă pe nebunateca de Smărăndița,—Emeraude, cum se iscălià dînsa după modă,—d-na Vulpan nu se socoteà în numărul celor prezenți. Apucà un loc, acolo o uità Dumnezeu toată seara și numai Dumnezeu puteà să-i urmăriască gândurile.

Nu erà cicălitoare, nu se supărà decât la ani întregi, vorbià când o întrebà cineva; nu se amesteca în vorba cuiva s'o fi picat cu lumânarea.

Insoțià pe fie-sa ori unde, la plimbare, dar nici în asemenea împrejurări nu puteà fi pusă la număr. Cinci-spre-zece dnuă-zeci de pași, o despărția totdeauna de fie-sa; n'o pierdeà din ochi,



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu se rătăcià de dînsa, dar nu zicea nimic, ori ce cale ar fi luat Smărăndița, ori cu cine ar fi vorbit fata. Dacă la șosea, de pildă, îi ziceà fiică-sa, șezi și d-ta mamă de te mai odihnește, ședea, și când copila o poftià să meargă cu dînsa, se ridicà și o urmà ca umbra, — umbră la distanță bunicică, se vede ca să nu fie umbră fetei.

Lumea se deprinsese cu ea și dacă îi mai intrà câte cineva în casă erà numai pentru Smărăndița.

D-șoara Vulpan erà tată-său întreg; moștenise toată vioiciunea lui, spiritul lui mușcător și vesel, deșteptăciunea și viclenia lui, nestatornicia și limbuția lui.

Aveà apoi în ochi-i, cari se mișcau ca niște scântei în orbite și priviau tot furiș, o atracțiune așa de mare, că n'ai fi iubit-o decât pentru felul acesta de ochi diavolești.

Scundă și foarte subțiratecă aveà un singur defect fizic prea în văz: pieptul prea plin pentru trupul ei micuț și drăguț.

Pielița feței și a mâinelor o aveà de-o albeață transparentă, în care se juca adeseori reflecte trandafirii.

Când o emoțiune, frigul sau căldura îi înflorià pe obraji doi bujori roșii, erà adorabilă...

Erà născută să placă, dar nu să inspire încredere și amor serios.

Nu-i ședeà bine modestia, rușinea, — în marginile bunei cuviințe, se înțelege; — ochii săi îi desmințeau aceste simțuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In seara de 18 Ianuarie salonul erà aproape plin pe la orele nouă.

Salonul e foarte încăpător, putând să cuprindă până la şai-zeci de persoane pe scaune d'alungul pereţilor.

La ora nouă intrarăm eu, Emil şi d-na Doneanu.

Smărăndiţa ne întâmpină cu grabă, şi, cum ne văzù, pe Emil şi pe mine, zise rîzând:

— Cunoştinţe vechi, domnilor... Când mi-a spus Adela că bărbatul său se numeşte Doneanu, am fost sigură că eşti dumneata... şi, ştiind cât de inseparabil eşti de domnul... am ţinut la plăcerea de a vă găsì împreună şi la logodna mea...

— Vă mulţumesc, d-şoară...

— Dragă Adelo, să nu te miri de unde cunosc pe domnii... Erau, tot inseparabili, pururea pe urmele noastre... Dar o să vorbim noi de asta, după ce m'oiu vedea cu inelul în deget...

Ne recomandà maiorului şi doamnei „bufniţa“ soţia sa, şi de-acì, diavolul de fată ne duse drept în faţa familiei Halcinschy...

— D-na Halcinschy îmi dai voie să... începù Smărăndiţa.

— Cunoaştem pe d-na şi pe d-nu Doneanu, răspunse d-na Halcinschy.

— Atunci pe d-nul... şi mă numì... apoi, adresându-se d-şoarelor Halcinschy: çât despre voi, fetelor, cred că cunoaşteţi pe d-nii şi nu mai e nevoe de altă recomandaţiune... în afară de aceea ce 'şi-au făcut-o singuri atâta vreme...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Imi permiteţi să vă întreb care anume recomandaţiune, d-şoară Vulpan? zisei eu.

Eram de-o parte, într'un colţ al salonului şi vorbiam potrivit de tare...

— De infatigabili alergători... Închipuieşte-ţi, dragă Adelo, că d-nul bărbăţelul tău şi cu domnul amicul său ne persecută, pe mine şi pe d-şoarele Halcinschy, ore întregi: pururea la şosea erau după noi...

— O! d-şoară, luai cuvântul, cei trei magi erau trei şi se conduceau de-o stea, eu, unul, mă conduceam de trei stele... Prietenul meu era numai însoţitorul, tovarăş de drum...

— Eşti prea galant, d-nul meu... Şi unde credeai să ajungi pe urma celor trei stele?...

— La rondul al doilea, d-şoară...

Smărăndiţa rîse cu hohot, însă îşi muşcă iute, cu dinţişorii albi mici şi lucitori, buzele ca mărgeanul; d-şoarele Halcinschy zîmbiră de politeţă, de sigur. Adela rîse cu sinceritate şi şopti lui Emil:

— Ghidl, ghidl, ştrengarule...

— Prietenul meu e vinovat... îi răspunse el, bucuros că-i deschisesem o portiţă de scăpare.

In acel moment intră un preot în salon...

— Ah! eacă şi popa Zăbavă... zise Smărăndiţa. Mor după el... Mă duc să-i fac puţină curte... şi alergă la preot.

Cine nu ştie în Bucureşti pe popa Zăbavă? E un tip care trebuie să treacă la nemurire şi eu mă grăbesc a pregăti calea acelui ce-l va trece acolo gratis, căci popa ar fi în stare să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

refuze nemurirea, dacă i s'ar cere cinci parale taxă.

E un om înalt, uscat ca o cuvioasă fasole, galben-verde ca o cucernică maslină murată, sbârcit ca o mucenică ciupercă.

Poartă barbă lungă, albă, care tremură ca barba unui țap la cea mai mică mișcare a fălcilor; nu vorbește, ci bâlbâe; nu citește, ci mormâie; abia umblă, și cu toate astea cine cutreeră mai multe străzi, cine vizitează mai mulți enoriași ca el?

Nici nu te aștepți când îl zărești de-odată intrând în casă și bâlbâind cuvinte neînțelese...

La dînsul nu mai este datoria de păstor sufletesc, nu mai este credința în cele sfinte: toate au devenit un obicei și un obiect de speculă, de cerșit.

Pentru un nenorocit franc care știe el că l'ar căpăta la o anume zi e în stare să-ți vie de zece ori într'o zi, și de nu l-ai primit, și de nu i-l-ai dat, — e în stare să vie la o săptămână ca să-ți ceară ceeace dînsul crede că ești dator să-i dai.

O pereche de ghete vechi, o pereche de pantaloni uzați, ți-i cere timp de două, trei luni, dacă ai greșit cum-va să-i făgăduești numai ca să te scapi de el.

La zi întâi, intră cu crucea și cu căldărușa în mână, cu patrahirul după gât pus strâmb, și începe a mormâi... ce? nici el nu știe, — stropește cu aghiazmă și se uită în căldărușă să vadă bine ce i-ai pus. Dacă nu i-ai pus francul, să ceartă cu tine... Atunci înțelegi ce-ți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spune: de! taică, noi n'avem leafă... suntem săraci... Cu ce vă milostiviți să ne dați, trăim și noi.

Popa Zăbavă are peste un milion în binale și în valori...

L'a poreclit lumea așa, pentru că unde intră în casă și simte că i se trece, stă cu ceasul înșirând vrute și nevrute, una de la răsărit și alta dela apus: nu te scapi atunci cu nici un chip de el.

Dacă la zintâi nu l'ai primit, lasă vorbă slugilor că a venit și că ceeace i se cuvine, stăpânii să lase slugilor ca să-i deà; dacă nu i se dă nimic, vine și peste trei zile, tot cu botezul... tot cu căldărușa.

Pentru mahalaua lui dînsul este înțeles cu dricarul ca, în caz de moarte a cuiva, popa să-i facă cunoscut și să stăruiască a fi adus... iar pentru serviciu, un mic beneficiu, după client.

In fiecare luni te pomenești cu el să facă paraclis, sfeștanie și mai știu eu ce...

Cunoaște numele tuturor membrilor dintr'o casă și nu uită, doamne ferește, ca la ziua numelui lor să vie l.. vizită, pentru ca să prindă în apostoliceștile lui ghiare francul și mai bine de se poate.

Până și vizitiul meu n'a scăpat într'o zi nehiritisit de sfinția sa, care s'a grăbit să ia cei doi bani și jumătate cu care l'a tratat vizitiul...

Când îl văzù maiorul, se îndreptă repede spre el...

— Ce poftești, părinte? îl întrebă el, cam cu asprime și răstit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Apoi, de, tată, am văzut lumină mare şi am crezut că o fi şi pentru mine ceva de slujbă, că vremurile's grele şi...

— Nu-i nimic pentru dumneata; te rog, lasă-ne, îi zise maiorul, şi luându-l binişor de spate, începù să-l mâne spre uşă...

— Cuconiţă, mormoia el în timpul acesta, adresându-se Smărăndiţei, să te bine cuvinteze domnul; am auzit că te logodeşti... Să vă schimb eu, taică, inelele...

— Aşi, ce stai de vorbeşti, părinte... logodnicul meu nu crede în Dumnezeu, e nebotezat... fă-ţi cruce părinte şi fugi fără să cauţi înapoi... Uite un franc şi du-te sănătos...

Popa Zăbavă îl luă mulţumit şi plecă. I se plătise suişul scării...

După schimbarea inelelor, pe când se da şampania, Smărăndiţa se apropie de mine c'un pahar plin şi c'un pişcot...

— Ia, te rog, îmi zise; apoi îmi şopti: te-am înţeles... am fost imprudentă. Nu voeşti să afle Adela amorul lui Doneanu...

— Da, d-şoară... şi eu din parte-mi vă rog să risipiţi orice îngrijare ar puteà să aibă d-na Doneanu...

— Iţi făgăduesc... îmi răspunse ea şi ciocni cu mine.

Logodnicul erà un funcţionar superior de la ministerul lucrărilor publice, băeat de vr'o 32 de ani, cu oarecare dare de mână, cu fizic defectuos ca întocmire, dar căruia îi eşise numele că e un tânăr cum se cade.

Ministrul îndemnase pe maior să ia de ginere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe Valdinescu, şi maiorul primise. Smărăndiţei îi eră cu totul indiferent să ia pe acest pretendent, ori pe altul.

Se mărită ca să se supue soartei comune.

Căsnicia sa, pe urmă, eră o chestiune de timp, de loc, de mijloace şi de dispoziţiuni.

Acestea erau ideile Smărăndiţei Vulpan, la vârsta de 20 de ani, când păreà că are abia 16, şi când le expunea cu multă libertate de gândire.

. . . . . .

— Suferi, Cela? întrebă într'un târziu Edwiga pe sora sa, pe care o surprinse într'un moment de tristeţă.

— Da, Eda, sufer... Insă acum la ce bună şi suferinţa?... Cu toate că, dragă Eda, dacă ei s'a însurat, a făcut-o, nu din simţimânt de răzbunare, ceeace nu m'ar fi atins de loc, ci din descurajare. Oare n'o să mă mărit şi eu? Vieaţa dragă Eda, e ceva trist şi omenirea e propriul său cioclu...

Cum zări pe Smărăndiţa că se îndreaptă spre dînsele, faţa Marcelei se lumină, zîmbetul îi apărù pe buze: transformare cerută de împrejurare şi dovadă a tăriei sale de caracter.

Răutăcioasa Smărăndiţa îşi făcù plăcerea de-a aduce aşa lucrul încât Marcela să danţeze un vals cu Doneanu...

Ea stete nepăsătoare, ca faţă cu o cunoştinţă de ocaziune şi mulţumì lui Doneanu cu o politeţă rece.

Odată ce făcuse începutul acesta, Doneanu danţă toate jocurile cu Edwiga, cu Marcela, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Smărăndița și cu Adela; iar la plecare, își zise cu părere de rău și cu mâhnire:

— Marcela nu m'a iubit, de sigur... a fost numai o închipuire a mea. Nici o tresărire, nici o roșeață la ea, nimic, în sfârșit, care să dea un semn cât de mic de iubirea din trecut... Pe când eu...

Și ce e drept, Doneanu plecă dela petrecere, adânc mișcat și cu cel dintâiu regret că pierduse pe Marcela...

Deși, când se văzù singur cu soția lui, în camera lor în care gustase atâtea plăceri curate și dulci, veselia îi reveni; deși desmierdările soției sale îl făcù să uite mâhnirea și regretul vinovat de mai adineauri, — acest regret, odată născut, era primejdios, căci putea redeschide rana trecutului.

Un regret e o protestare tăcută a stării de odinioară contra stării prezente și care se manifestă pe urmă prin fapte, când între trecut și viitor se află o barieră ce nu poate fi trecută.

Un regret e acul pe care'l scapi și pe care îl uiți într'un lucru de mână, care te înțeapă însă fără să prinzi de veste, de îndată ce iei lucrul.

De îndată ce, după regret, revezi făptura iubită odată, acul sgârie și redeschide rana, iar rana redeschisă din regret e fatală.

Regretele sunt grele ca gloanțele de plumb, cad pe inimă, stârnesc pulberea amintirilor și aceste amintiri devin apoi atât de aprinse, încât topesc gloanțele ca să le apropie și să facă din ele o massă consistentă, unită, mai grea de pierdut și mult mai grea de desfăcut și de readus

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la forma primitivă; regretul e moartea liniștei; regretul ucide iubirea nouă care începuse a ne asigură fericirea unei vieți pașnice.

## VIII

Adela eră fericită; plină de încredere în bărbatul ei, iubindu-l cu toată puterea de pasiune a firii sale curată, arzătoare și dreaptă, nu vedeà nimic alt pentru viitor în viața ei decât reflectul acestor trei ani aproape de farmec, plăcere intimă, mulțămire de sine și amor.

Intr'o seară, ședeau amândoi în biroul lui Emil.

Ușa de la odaia lor de culcare era deschisă, înlăuntru ardea numai veghetoarea de noapte împrăștiind o lumină dulce d'un albastru șters.

Ceasurile erau aproape zece. Emil citeà într'o carte de drept; Adela se jucà fără sgomot cu părul creț, mare și alb al unui cățel, care gemeà încet de mulțămire, și de răsfățat ce eră.

— Știi ce una, puiule, zise de-odată Emil închizând cartea cu zgomot: mi-a venit o idee cam ciudată. Hai să facem strengării în noaptea aceasta. E bal mascat; hai să ne mascăm să mergem la bal la teatrul național și de-acolo undeva să facem o mică gustare cu stridii, icre, etc., etc... Ce zici?

Adela privì la el surprinsă.

— Vrei să facem aceasta? întrebă dînsa rizând... Știi că ar aveà haz, mai ales că e ceva nou pentru mine...

— Ba încă mult haz. Pe când citeam, nu știu cum, așa fără nici o legătură de idei, mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se înfățișară petrecerile vieții de flăcău, și par'că mi se făcù dor de-un mic chef, după bal, de o gustare tainică, împreună cu ființa ce iubesc...

Se ridică repede și-i petrecù brațele pe după talie, urmând:

— Pentru că te iubesc, Adelo, din ce în ce mai mult, fericit și fericind,... nu-i așa că te fac fericită ?...

Da, Emil, da... Aceasta vezi-o ori-când în ochii mei, în făptura mea întreagă, în tot ce gândesc și fac... răspunse Adela cu ochii umezi de fericire.

— Să ne iubim, totdeauna așa, Adela mea drăgălașă...

— Să ne iubim, e făgăduință, puiule ; ne vom iubì, e lucru hotărât... Imi plac mult lucrurile hotărâte... zise ea c'un drăgălaș zîmbet de răutate. Așa dar mergem să strengărim ?

— Da.

Emil sună.

— O birjă, porunci servitorului.

— Te duci ?

— Să iau costumele. Peste o jumătate de ceas sunt înapoi.

Pe la ceasurile un-spre-zece sala teatrului erà înțesată de măsci, și lojile de întâiul și al doilea rând mai toate pline cu familii ce veniseră să privească.

Pe la miezul nopții făcù senzație intrarea a 12 rândunele sperioase... din care, una cam șchiopătând puțin... da naștere la multe glume...

Astfel, intrarea unui sultan și a cadânei sale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu prea fu luată în seamă deocamdată: erau Emil şi Adela.

Făcură odată înconjurul sălei, salutaţi foarte adânc de măsci şi, în timpul acesta, sultanul făcu şi inspecţia lojilor cu privirea. In una din rândul întâi eră Halcinschy cu soţia, singuri. Puţin după aceea, intră şi Valdinescu, logodnicul d-şoarei Vulpan...

— Ce însemnează aceasta! îşi zise Emil... Halcinschy fără fetele lui şi Valdinescu în loja lor...

Ajungând în dreptul lojei în care se aflau ei, se opri şi-i salută ducând mâna la gură şi apoi a frunte.

— Domnule general, îi zise Emil, am nevoe de un vizir... Faceţi-vă datoria şi mă urmaţi...

— Vreţi poate să-mi încredinţaţi pe sultana validé? Primesc onoarea ce-mi faceţi...

Generalul se ridică şi eşi din lojă. Soţia sa începù a râde:

— Ce faci, puiule? îi şopti Adela.

— Nu te trădà; plimbă-te cu el. Aşa au haz comediile astea. Fii de spirit cu el şi tachinează-l...

— Dar cum? Nu mă pricep...

— E polonez, e mândru, e segnior tiran în casa lui,—ai destulă materie. Uite-l că ne-a zărit şi vine spre noi.

— Dar tu unde te duci?... Prin bal?

— Da. După cinci minute, sau zece vin să te iau...

— Şi să nu mă numesc de fel?

— Nu.

— Vizirul e la porunca înaltului padişah...

— Vizire, îţi încredinţez comoara mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

E de origină ecuatorială şi de-aceea se inebunește după înghețată, glasele şi oameni bătrâni... după tot ce e rece şi hodorogit... La revedere, vizire....

Adela luă braţul generalului şi păşi prin sală, în timp ce sultanul se amestecă repede prin mulţime...

Lui Emil îi intrase în cap ideea că între rândunele trebuia să fie Halcinschyle şi Vulpan, şi că ideea acestui grup de rândunele 'fusese a Smărăndiţei... Aceasta o bănui după ce văzù pe general şi nevasta singuri, cu Valdinescu singur...

Se puteà prea bine să fi fost altfel mascate fetele; dar nu; ar fi fost însoţite atunci ori de Valdinescu mascat, ori de generalul.

Pe când un grup de trei s'ar fi pierdut lesne într'o sală tixită şi ar fi fost expus la glume ordinare, cum se întâmplă des la baluri,—în grup de 12, puteau prea bine să se plimbe singure prin sală...

Şi în adevăr că grupul se plimbà ciripind, ca să i se facă loc, iar toţi, plini de curiozitatea cea mai vie, se dau înlături.

Sultanul se apropie de grup...

— Originar din patria eternei primăveri, salut pe gentilele oaspeţi ai primăverei, în această ţară în care în curând va veni primăvara şi în astă sală de bal, în care sunteţi bine venite...

— Nu cum-va eşti zefirul?... întrebă una din rândunele.

— Zefir cu turban, zise alta.

— La ordin a vă servi... răspunse sultanul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi, fără s'aştepte răspuns, el luă braţul a două rândunele din mijloc şi se făcu cavalerul grupului, despărţindu-l în două fără a-l dezuni.

— Îndrăzneţ zefir... zise o rândunică...

— E în firea lui, încântătoare rândunică... Cine răcoreşte vara feţele aprinse de căldură, dacă nu zefirul ?... Se strecoară până şi prin sânuri cu adierea lui... Iarna e şi mai hoţ, căci îşi face culcuş în evantaliuri... E indiscret fără indiscreţie ; surprinde dar nu divulgă.

— Cine-o fi sultanul, d-nă Halcinschy ? zise Valdinescu... la uitaţi-vă, e în mijlocul rândunelelor...

— Trebue să fie tot din ai noştrii, care ştie din cine e compus grupul, răspunse Halcinsca în franţuzeşte.

Înţelegea românește foarte bine, dar pentrucă vorbea rău, se exprimă totdeauna în limba franceză.

— Nu e merit, domnule sultan-zefir, de-a surprinde ; e un merit însă ca, după ce-ai surprins, să nu divulgi,—zise o rândunică mărunţică ce vorbise întâi...

— Râudunică mititică... paremi-se că te cunosc... Ca sultan asiatic am învăţat de la supuşii mei darul ghicirii... Imi dai mâna să citesc în liniile palmei viitorul tău...

— Eat-o...

Sultanul apucă mâna mititică, pusă în mănuşă neagră ca a tuturor tovarăşelor ei, şi trase un S şi un V în palmă.

Măsculiţa stete puţin surprinsă. Emil îi şopti :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Viitorul îți este asigurat, dacă-i ști să-l păstrezi.—In curând, cununiile pe frunte...

— Ce spui, răspunse rândunica cu un mic hohot de râs ironic... Și apoi tăcù, trudindu-și mintea ca să afle cine puteà fi sultanul.

— Ciudat ghicitor... zise o altă rândunică... Vede liniile din palmă prin mănușă...

— Am ochi... asiatici, rândunică...

Rândunelele toate tăcură un moment, stăpânite de aceiași idee : cine puteà fi sultanul ?

Iar majestatea sa, în timpul acesta scurt observà că fiecare rândunică aveà pe umărul drept câte o fundă mică de deosebite culori ; și-numai la rândunelele ce duceà la braț, fundele erau de culoare albastră,—la fel dară. Ii dădù prin gând că erau surori, și care altele... dacă nu Halcinschyle ? In cas de rătăcire prin sală, ca să se recunoască dupe fundă, o puseseră de aceeași culoare. Erà cu putință. Cu spiritul lui născocitor și deductiv, rămase încredințat că ghicise ; aveà numai de constatat adevărul.

Cum să ghicească însă care erà Eda și care Cela ? Prin surprindere. Tocmai se apropiaseră de scenă. Un capăt stà pe loc și cel-lalt efectuà întoarcerea. Emil rămase cu corpul puțin în urmă și, întorcând capul către dreapta, strigă tărișor : Cela :

Rândunica din dreapta tresări și întoarse repede capul...

Emil nu făcù nici o mișcare care să deà de bănuit rândunicei că el ar fi strigat-o pe nume.

Rândunica însă nu putea fi amăgită. Văzù că a fost descoperită prin surprindere și tăcù, aș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ieptând cu nerăbdare adâncă ce-o să-i şoptească ciudatul sultan care le bănuise cine sunt.

Înaintară puţin printre glumele nu prea de spirit ale măscilor ce voiau să le taie drumul şi să desfacă grupul; şi, când fură pe la jumătatea salei, Emil şopti Marcelei:

— Încă nu te-a uitat!...

Cela tresări. Emil îi simţi braţul tremurând.

Dar atunci, pe când rândunelele celelalte îşi dau silinţa să se împotrivească unor măşti îndrăzneţe, iată că începù să înainteze către ele un grup alcătuit din unsprezece măşti împestriţate, înţelese a lua la braţ câte-o rândunică şi a se plimba prin sală apoi, cu scopul de-ale afla cine sunt.

Grupul împestriţaţilor izbuti să se apropie fără nici o piedică şi, la invitarea prea politicoasă a fiecărui împestriţat în parte, rândunelele se grăbiră a le primi braţul.

Sultanul pofti pe al unsprezecilea împestriţat să ia pe rândunica din stânga, şi el... rămase cu Cela...

— Cine să fie împestriţaţii aceia? întrebă Valdinescu pe d-na Halcinschy.

— Taina rândunelilor noastre a fost trădată, să ştii, şi tinerii, cari ne cunosc copilele li s'au oferit de cavaleri...

— Grupul s'a format acum însă, căci sunt numai unsprezece, şi o rândunică a rămas cu sultanul... Şi, dacă nu mă înşel, tocmai una din d-şoarele Halcinschy se află la braţul sultanului.

— Tocmai e Cela... Sultanul a pregătit, să ştii, coaliţiunea... Nu-i nimic. Copilele vor pe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trece... Nu eşti gelos de logodnica dumitale, d-le Valdinescu, nu-i aşa?

— Nu, doamnă; dar aşi fi preferat să fiu şi eu în coaliţiune.

D-na Halcinschy zîmbi.

In timpul acesta Emil se plimbà strecurându-se printre măşti şi şopteà Celei:

— *El* nu te-a uitat; sunt bun prieten al *lui* şi cunosc trista dramă intimă a inimei d-v. a amândurora. A alergat la însurătoare ca unii disperaţi la beţie, a stat ameţit câtva timp, dar a început să te întâlnească şi fumul beţiei prinse a i se împrăştià ca să-i arate lămurit groaznica situaţie a viitorului. S'a însurat d-şoară Cela, nu ca să uite şi nu pentrucă încetase de-a mai iubì, —ci pentru ca să încerce a face fericită o făptură carę-l iubeà cu pasiune... Să supunea unei fatalităţi neexplicabile, pentrucă primise a se supune unei interveniri neraţională, dar, după cum l'am văzut, d-şoară, în loc de doi suferinzi, vor fi în curând trei... căci şi soţia lui va fi martiră a dureroasei întâmplări care a despărţit doi ce se iubeau, pentru a uni doi, din care numai unul iubeşte...

Tăcù puţin, sugrumat de puternica mişcare sufletească a momentului.

Atunci se apropie de dînşii generalul cu Adela.

— A! majestatea sa Sultanul a prins o rândunică?... rîse generalul.

Inainte ca Emil să răspundă, rândunica luă repede braţul generalului...

— Aşa-i că de monarhi se satură curând poporul? zise atunci Halcinschy... Majestate, mă



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

achit de distinsa onoare de vizir... Vă redau pe sultana-validé care are un spirit fermecător.... Complimentele mele.

Se depărtă cu rândunica întrebând-o: Tu eşti Eda?

— Nu, tată, sunt Cela... Merg în lojă, căci am obosit...

— N'ai putut ghici cine e sultanul, în timpul cât te-ai plimbat cu el?

— Nu l'am putut ghici... Ştiu atâta numai că ne cunoaşte pe toate...

— Ţi-a spus numele?

— Smărăndiţei şi mie, da.

Emil luă braţul soţiei sale şi înaintă spre bufet...

— Nu-mi zici nimic puiule? îi şopti Adela.

— Sus în bufet, dragă...

Regretul întâi e fatal... Din seara logodnei d-şoarei Vulpan începù opera lui de mizerie morală şi progresă cu iuţeală.

Emil se apără, căută să se alipească şi mai mult de casă, voia să se amăgească pe el însuşi: îşi silià simpatia pentru soţia lui ca să o facă iubire cu porniri vii de patimă, îi spunea că-i e dragă cu un accent viu, duios; dar în realitate accentul aveà tonul disperării în lăuntrul cugetului lui Emil, căci între buzele soţiei lui şi ale sale imaginea Marcelei începuse să se interpuie; silinţa lui erà deci nu prefăcătoria culpabilă a celui ce a ajuns la extrem, ci luptà de-a se învinge pe sine însuşi prin exaltarea unei pasiuni ce nu puteà s'o aibă.

Am văzut cu ce pornire vie îl spusese de cu seară că o iubeşte... Îl năpădiseră amintirile des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pre Marcela, pe când citeà, şi ca să se apere, alergase lângă soţia lui, care nici nu visà ce furtună de chinuri mugià în sufletul acelui ce dînsa iubeà.

Ideea unei petreceri intime erà un refugiu, în care să uite chinurile lui şi să-şi procure o plăcere, din plăcerea ce ar fi pricinuit Adelei curiositatea unei petreceri al căreea farmec nu-l ştià : Bal mascat şi „supeu“... Cu câtă grabă procurase costume, cu câtă mulţămire pregătise la Frascatti gustarea de după bal, cu câtă plăcere de ştrengar liber şi fără grije pornise d'acasă la bal cu soţioara lui.

Şi când colo, fatalitatea îl urmărià pas cu pas.

De unde să-i vie în gând că ar fi putut întâlni la bal pe asprul general şi pe fetele lui ?

În faţa primejdiei atrăgătoare nu se putù însă da înapoi şi, c'o iuţeală de maestru, orândul într'un moment lucrurile, de îndată ce i se năluci lui că între răudunele ar fi şi Halcinschyle.

Ce voise, izbutise.

Acum, urcà treptele „foyerului“ amărât, greoi, tăcut, sub povara scenei întâmplate. Îi părea şi bine de ce făcuse, şi îşi imputa aceasta ca zădărnicie, de vreme ce nu puteà avea nici un scop.

Singurul efect imediat erà că îşi mai mărise suferinţa şi regretele.

Se aşeză la o masă cu Adela, comandă un ceai pentru el şi „glasele“ pentru soţia lui, şi, cu coatele pe masă, rămase gânditor, sub masca ce-i ascundea chipul, ca şi gândurile.

— Ei, nu spui nimic, nu mă întrebi nimic? îi zise Adela.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba da,—zise el, tresărind,— şi îşi veni în fire.

In bufet nu mai erà nimeni, dar nu-şi scoase masca, de oarece puteà s'o desfacă dela gură, măsură bună când vrea cineva să mănânce făr'a se descoperi.

Scoase dar partea de jos şi, apucând mâna Adelei, o întrebă cu glas afectuos :

— Ţi-a fost urât cu generalul ?

— Nu ştieam cum să-l fac să intre mai curând în sală, mai ales că tu nu veneai să ne cauţi...

— Mă încurcaseră rândunelele, dragă...

— Iată nişte rândunele care prind, în loc să fie prinse... sau poate prind, tocmai ca să poată fi şi ele prinse... zise Adela rîzând. Generalul e foarte politicos; m'a tachinat, socotind să mă poată descoperi, prin aluziuni care ar fi fost înţelese de vr'o mască din cunoştinţele lui din societate... Poate că m'aş fi trădat, dacă m'ar fi privit şi atins vreuna, dar aşa, n'a avut noroc să mă poată aflà. Ba se cam înciudase chiar, când am început eu, la rândul meu, să-l tachinez în marginile cuvintelor ce-mi spuseseşi tu...

Sunt prea sigură că acuma trebue să fi cercetând cine suntem... Dar tu, cum ai petrecut ?

— Eu ?... tachinând prin loji pe cine cunoşteam, prin sală aruncând câte o vorbă, două măscilor şi la urmă, când am început să mă plimb cu o rândunică... iată-vă şi voi...

— De ce-o fi luat braţul generalului ?

— L'o fi cunoscut... ca să-l tachineze...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ne-am arătat odată la uşa sălei... Par'că te-am zărit în mijlocul şirului de rândunele.

— A!... da... căci una dintr'însele m'a provocat printr'o vorbă de spirit...

Se aduse, unuia ceaiul, iar Adelei „glaselele"...

— Mai stăm mult? întrebă Adela c'un ton care vădeà saţiul de-aşà petrecere...

— E abia ora două... Dar, dacă vrei tu, putem merge să „supăm". Aveam de gând să ne mai plimbăm prin sală, ca să mai facem haz de hazul altora.

— Bine, puiule, să mai stăm.

— Nu te face să petreci, îmi pare.

— Ba nu, zău... petrec.... însă lângă tine, îi şopti.

— Lângă tine şi eu... După un ceas vom fi şi mai bine, căci vom fi numai noi...

La plecare, un domn îi urmări... Văzându-i intrând la Frascatti, intră şi el, dar nu putù să afle cine erà perechea. Chelnerii nu cunoşteau pe domnul care comandase „supeul" şi apoi d-na sau d-şoara... nu scosese încă masca...

Domnul, care nu era altul decât Valdinescu, —îndemnat de Smărăndiţa, — se întoarse fără rezultat.

Pe la orele patru se întoarse iarăşi la Frascatti, mânat de voinţa imperioasă a logodnicei sale... Dar nu putù să vază nimic, să afle nimic.

O singură fiinţă, ştià cine fusese sultanul: Marcela. Nu un amic, ci însuşi Emil şi numai el puteà să vorbească cu atâta pornire, în care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ea simțea focul pasiunei și amărăciunea situațiunei dureroase a însuși suferindului.

## IX.

De multe ori, alături c'o simțire ce să manifestă într'un sens și anume în cel rațional și logic, se naște și lucrează, în sens contrariu, altă simțire.

Prima simțire este a judecății, cea de-a doua este a inimei; prima e voința, cea de-a doua dorința.

Marcela se întoarse acasă puternic impresionată de cuvintele lui Emil Doneanu...

Nu putù să închidă de fel ochii în cele două ceasuri ce mai rămăseseră până la ziuă, ci să frământă cu gândurile.

Vedeà bine că nenorocirea lui Doneanu și a sa erau fără margini și că făceau un al treilea nenorocit; suferința ei erà așa de chinuitoare că o năpădì plânsul; însă judecata sa nu-și puteà pierde imperiul asupra-i, nici în asemenea furtună sufletească.

Doneanu nu trebuià să se mai apropie de dinsa ; ca bărbat puteà mai lesne să o înconjoare, puteà mai ușor să-și stăpânească iubirea și durerea și trebuià chiar să'și le stăpânească.

De ce să-i mai vorbească ei de neuitare și de amor ? Nu erau despărțiți pentru vecie prin căsătoria lui ? Nu vor fi și mai despărțiți în curând prin căsătoria ei, hotărâtă și voită în chipul cel mai despotic de tatăl ei ?

Făceà rău Doneanu. Mărià suferința lui și a ei, prin asemenea apropieri cu voință; comiteà o crimă chiar, căci pregăteà suferința soției lui...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Judecata vorbeà aşà.

Şi iatà cà în timpul acesta, în adâncul inimei încolţeà şi creşteà un dor tainic de a-l vedea mereu pe Doneanu, de a nu fi ocolità de el..! de a-l auzi glasul şoptindu-i cuvinte de iubire, care eraù ca o hrană sufletească pentru dînsa.

Judecata mergeà mai departe... Sfătuià pe Cela să se arate mai severă, să nu deà nimic de înţeles lui Doneanu, să se poarte cu dînsul cu răceala cea mai mare...

Inima ei răspundeà: chiar acest exces de răceală îi va arătà lupta lăuntrică a ta, şi lupta dovedeşte existenţa amorului şi tăria lui. In tainà vei privi la el, îl vei urmări cu dor;—ochii tăi vor vorbi fără de voe şi el va surprinde graiul lor; fatalmente veţi fi atraşi unul către altul, şi cu tot atâta putere ce veţi pune ca să fugiţi unul de altul...

Judecata stăteà fermă şi neînduplecată... alergând la alt argument:

Ceeace nu poţi face pentru tine, fă pentru tatăl tău... Nestăpânirea de sine doborându-te, ce vei deveni în ochii săi?

Inima îşi plecă trufia, răspunzând: voiu face;... dar toate au o margine... Peste cât nu poate cuprinde, vasul lasă să curgă... Inchis, şi conţinutul comprimat, vasul să sfarămă...

— Iată soarta mea, îşi zise Marcela.

Când Eda şi Cela se aşezară la lucru dimineaţa, pe la orele zece, căci îşi coseau rochiile pentru nunta Smărăndiţei Vulpan, Marcela aveà o figură foarte obosită...

— Tu ai plâns şi n'ai dormit, Cela? Tu te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pierzi... îi zise Edwiga c'un ton plin de imputare şi de tristeţă.

— Am plâns şi n'am dormit, e adevărat, Eda.

— Ştii că a observat şi tata?

— Tata a observat? grăi Marcela tresărind... Obrajii i se acoperiră de roşaţă arzătoare... Şi tu ce ai zis?

— Am zis că nu se poate...

— La masă n'o să se cunoască nimic, Eda!

Se ridică, se spălă cu apă rece ca ghiaţa, se şterse bine, îşi dădù puţină pudră, apoi se aşezà şi începù să cânte o arie veselă de valţ.

Aproape de masă, luă vioara şi Edwiga se aşezà la piano; executau un duet instrumental şi Eda cu acompaniament de voce, o bucată de Mozart, când intră generalul şi le făcù semn să urmeze...

Muzica aveà o putere nespusă de farmec asupra sufletului Marcelei. Arcuşul plângeà în mâna ei pe coardele vioarei, atâta simţimânt puneà în executare... Erà ca un curent magnetic ce treceà din inima ei în arcuş, şi'l făcea să se ridice la înăţimea simţirei sufleteşti a Marcelei.

Figura frumoasă a ei se însufleţeà, se înconjurà par'că de o aureolă, iar ochii săi albaştri, cu căuţătura pierdută, îi dà o expresiune ideală care o răpià.

— Când sfârşiră bucata, generalul le salută pe amândouă, le luă la braţ şi porni la masă...

— Erai indispusă, Cela; aşa mi-ai părut azi dimineaţă când ai trecut la muma ta...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Obosită, tată, şi oboseala poate lesne să fie luată drept indispoziţie...

— Acum te afli bine?

— Da...

— Mă bucur, căci într'o stare de indispoziţie unele veşti nu produc destul efect, şi am o veste care doream să producă un efect minunat...

Se aşezară la masă... Erau cele şeapte fete ale lui, cei doi băeţi şi generalul cu nevasta... Numeroasa familie întocmiră un tablou care ar fi inspirat pe un Van-Dick ori Rubens.

D-na Halcinschy, peptănată cu tâmple, cu părul cărunt, care da o înfăţişare şi mai blândă figurii sale încă destul de frumoasă, e o femee naltă şi corpolentă, brună cu pielita albă şi bine păstrată, cu privirea dulce şi prietenoasă, vioaie în povestiri patriotice şi în glume, melancolică în momente de odihnă şi de meditaţiuni.

A iubit pe frumosul ei bărbat cu pasiune statornică, a suferit cu resemnare confiscarea averilor şi lipsa, mizeriile fugei şi ale stabilirii într'o ţară străină, în care, limbă, moravuri, oameni îi erau necunoscute cu totul. Voinţa de fier şi mândria contelui n'au atins-o niciodată, căci dacă ea s'a supus cu dragă inimă voinţei lui, şi el nu a mers niciodată mai departe decât cerea judecata şi bunul simţ; totuşi partea de concesiuni o avusese el totedauna mai mare.

Acum soarta copiilor erà în mâna soţului său: îi crescuseră împreună, făcuseră mari de dat la casa lor pe cele două fete: făceà şi ultima concesiune generalulului de a dispune de soarta lor fără amestecul ei. Numai una din fete, cea după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Marcela, erà dată cu totul d-nei Halcinschy: la măritiș d-na Halcinschy puteà să facă după cum îi dictà voința, ca să deà cui va voi ea pe Alina, sau aceluia pe care Alina îl va alege.

Contele Ladislas Halcinschy de Zabretzka poseda mari întinderi de pământ în Polonia rusă și locuia în Varșovia.

Ca unul care erà dintr'o familie mare, coborâtoare din stăpânitorii Poloniei, ca unul care avea o mare influență printre consângenii săi, țarul Alexandru voi să'l câștige în partea politicei sale și-i oferi gradul de colonel în garda imperială, la vârsta de 35 de ani.

Contele Halcinschy de Zabretzka erà unul din cei mai puternici membri ai unei conspirațiuni naționale, ascunsă, latentă, dar care dispunea de averi colosale și hrăniă speranța unei revoluțiuni victorioase, încurajată pe sub mână de Prusia și Austria.

Aceste două puteri nu se mulțumiau cu gălușca ce înghițiseră prin împărțirea Poloniei cu Rusia... Ambiționau și la gălușca Rusiei și nădăjduiau să o înghită împreună... revoluția patrioților polonezi isbucnind.

Polonezii, disperați de purtarea tirană a lui Murawiew, care urmase purtării îmbunătoare a lui Paschiewici, supuitorul Poloniei, ascultară de sigur glasul, viclean în realitate, al Prusacilor și al Austriacilor ce voiau să scoată castana din foc cu mâinile nenorociților patrioți ai Poloniei sugrumată.

Erà mai mult un vis nebun, un vis frumos fără margini al mândriei poloneze, și care, nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai la venirea realității, se puteà vedeà cât erà de imposibil, mai ales în starea în care se aflà politica statelor europene.

Consultându-se cu capii revoluționari contele dobândì învoiala lor, în speranța și cu scopul că, având o ureche pe lângă țar, conspirațiunea să poată folosi cevà în interesul țintei sale.

Contele Ladislas Halcinschy de Zabretzka se îmbrăcă cu uniforma rusească de colonel al gardei și începù o viață de lux, de petreceri și de scăldare sinceră în apele rusești, încât dobândì încrederea...

Atunci văzù pe d-șoara Marcela Amyot de Voudreille, fiica ambasadorului Franciei, se înamorà nebun de dînsa și fu iubit.

Ca să inspire mai multă încredere țarului, îl rugă să intervie pe lângă ambasadorul Franciei ca să-i deà pe Marcela și țarul primì, mulțumit de supunerea polonezului, iar, ca manifestare a acestei mulțămiri, ordonă principelui moștenitor să cunune pe colonelul Halcinscky de Zabretzka.

Când izbucni revoluția, contele Halcinscky erà de abia de un an general și se aflà în Varșovia, în mijlocul a-lor săi...

Trei erau capii principali, mâna conducătoare ; doi căzură victime ale generalului Murawiew, împreună cu mulți alți nobili polonezi executați, după care faptă generalul telegrafiă țarului teribila frază: *la Varșovia domnește ordinea.*

Scăpat prin devotamentul unui revoluționar obscur, contele putù să fugă și să-și înmormânteze în Românla noblețea și aspirațiunile, într'o țară abia cunoscută și care, în turburările inte-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rioare în care se află, eră bine găsită, pentru ca nimeni să nu se intereseze de un strein.

Condamnat la moarte şi deposedat de averi, tocmai după cinci ani dădu semne de viaţă scriind socrului său la Paris, unde se retrăsese în viaţa liniştită a durerii ce-i pricinuise dispariţia fiicei sale pe care o credeà moartă.

Domnul de Voudreille alergă în ţară, aducând cu el ce putuse să cumpere mai bun de la licitaţie, pe ascuns, pe nume străin, din lucrurile fiicei şi ginerelui său, şi o sumă bunişoară de bani, cu care generalul putù să speculeze şi să cumpere mica proprietate ce aveà acum.

Cu toate rugăciunile socrului său, Halcinsky rămase în ţară unde cunoscuse cele dintâi amărăciuni ale exilului şi cele dintâi mulţămiri că putuse agonisì pânea de toate zilele, mulţămită unuia dintre Goleşti.

Ar fi putut să joace un rol oarecare în ţară, dar preferì viaţa obscură a unui părinte şi soţ fericit...

Adevăratul nume de Halcinsky şi-l luă tocmai târziu, când îi veni succesiunea socrului său şi trebuì să-şi stabilească identitatea. Acum, la masă, ca şi în toate zilele când se vedea între copiii săi, chipul său era vesel, gura sa zâmbitoare.

Băieţii îi sămănau lui ca chip; caracterul lor până la un punct le eră modificat însă de contactul cu copiii românilor şi cu tendinţele liberale care coprind pe copiii noştri în genere, de când se află încă pe băncile liceului.

Fetele celelalte, mici încă, semănau mai mult mumei şi la caracter mai mult cu Marcela, sora lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Toți copiii, băieți și fete, aveau un respect nemărginit pentru muma lor, respect și teamă de tatăl lor.

Băeții fuseseră mai turbulenți, ca mici, dar la o privire a tatălui sau a mamei, ori la ideea că tatăl o să-i ție de rău pentru cutare lucru, se astâmpărau numai decât.

După ce mâncară primul fel care erà totdeauna, la prânz, sau ochiuri sau mezeluri,—generalul se adresă Marcelei:

— Nu ești curioasă, Cela, să afli vestea, de nu mă întrebi?

Așteptam să găsești momentul potrivit ca d-ta însăți să mi-o spui...

— Un tânăr domn te cerea de soție de acum încă trei ani. Voià să te ia și să plecați la Paris împreună. I-am zis: cartea și cu dragostea nu se împacă destul de bine, una zădărnicește sau intârziază pe cealaltă. Du-te dragul meu, de-ți ia doctoratul tău în ce. vrei, și revino. La întoarcere, Cela va fi a dumitale. Băiatul s'a ținut de cuvânt: în trei ani 'și-a luat doctoratul în drept și s'a întors. Unchiul său, care-i dă toată averea, m'a vestit că o să vie cu el mâine, după două, la noi. Iată vestea, dragă Cela și cea mai fericită pentru tine...

— Da, tată, răspunse ea fără să se turbure cât de puțin... Dar bine, Eda?...

— A! cât pentru Eda, trebuià să-mi aduc aminte că sunt polonez... și că dînsa e mai mult poloneză prin însuși caracterul ei, și mi-am amintit de mult. Eu tac și fac. Aștept un răspuns din Varșovia de la un prieten vechiu care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu m'a uitat, care are avere frumoasă şi un băiat de vr'o treizeci şi cinci de ani, frumos ca o cadră. Odată cu venirea scrisorii, o să vezi, Eda, şi portretul viitorului tău...

— Al tată aveai două veşti... îi zise Marcela rizând, şi nu ne-ai anunţat decât una... Aceasta din urmă e şi mai plăcută, căci priveşte pe Eda,—şi zicând, o sărută...

Halcinschy închină pentru fetele sale, cărora norocirea le bătea la uşă, şi privi cu mulţămire la Marcela, a cărcea veselie şi glumă îl înşelă.

La ridicarea de la masă, Marcela şopti surorii sale, când fură pe pragul uşei camerei lor:

— Haide... Pân' acum a fost suferinţa; de-acuma o să înceapă martiriul!

## X

In seara de 1 Februarie, biserica Albă străluceа de lumină şi curtea ei erà plină de cupeuri şi trăsuri; era cununia d-şoarei Vulpan cu d-nul Eugeniu Valdinescu-Rucăreanu.

Neastâmpărată erà şi ca mireasă. Ochii îi jucau în toate părţile, rideà şi glumeà cu mirele, în timp ce se făceà serviciul religios, schimbà priviri cu prietenele sale, făceà complimente hazlii naşei sale, soţia ministrului de lucrări publice.

Şi când diaconul ceti fraza finală a apostolului: *iar femeia să se teamă de bărbat*, Smărăndiţa se întoarse către bărbatu-său şi-i şopti:

— Să mă tem de tine? Doar nu eşti mama pădurei şi eu copilă de 3 ani!...

— Cine se mai ia după cărţi!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când arhiereul ceti că: *fericește-i, doamne, precum ai fericit, pe Iacob și pe Sara,* etc.

— Pe Herșcu și pe Iți, murmură Smărăndița și se întoarse către nașă-sa:

— Da ce are sfinția-sa cu evreii ăia de 'i-a luat la pomenit, năsîcă?

— Ca să țineți și voi unul la altul, cum țin evreii unii la alții, răspunse nevasta ministrului...

In sfârșit se începu: *Isaiia dănțuește...* și învârtirea împrejurul mesei.

— Săracu Isaiia, șopti Smărăndița mirelui, mult a mai dănțuit de când e lumea.. și ce-a folosit el, ori ce folos a adus lumei!

După ce se urcară amândoi în cupeul de onoare, Eugeniu îi luă o mână într'a sa și-i șopti:

— Sunt fericit, Smărăndițo și te iubesc! făgăduește-mi că o să mă iubești și tu...

— Nu, nu, nu, răspunse ea. La carte cetea popa că: bărbaților, iubiți-vă pe femeile voastre, precum Hristos a iubit biserica..., dar nu a spus femeilor: iubiți-vă bărbații, etc... și eu țiu la ce-i scris la carte...

— Atunci să te și temi de mine, tot după cum e scris la carte, răspunse Eugeniu, mulțumit că a prins-o, și-i fură un sărutat.

— Trebue să fi fost vr'o parantesă, și popa a cetit-o din nebăgare de seamă... Dar, în sfârșit, să poate întâmpla prea bine să mor după tine de dragoste... Asemenea catastrofe se văd...

— Catastrofe? zise el puțin cam' atins...

— El fie numai strofe... partea finală a cuvântului... Apropo de strofe, mulțumesc de cele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trei ce le-am găsit în albumul meu... Scrii versuri?

— Câte odată, şi cu toate astea am scris multe pentru mătăluţă...

— Ce spui, autor necunoscut? Auzi? Ei atunci o să avem cu ce ne petrece timpul de mâine încolo...

Bietul mire erà cam luat în zeflemea de noua sa jumătate, dar le înghiţea cu zîmbetul pe buze.

Acasă fuseseră invitate numai vr'o cincizeci de persoane, obişnuiţii casei.

Edwiga şi Marcela Halcinschy, una cu găteală roză şi cealaltă cu albastru pal, de *voile religieux*, erau răpitoare... Eda aveà niște şiruri de mărgean, orânduite aşa în părul-i negru ca ebenul, că o prindea de minune; Marcela cu peptănătura de romană, purta o lamă de aur în formă de semicerc, ale căreea capete se pierdeau în părul-i blond cenuşiu, şi la corsagiu un mănunchiu mic de „nu mă uita".

Emil Doneanu şi Adela, cu găteala de bal, catifea d'un albastru ca safirul, îndantelată, simplă ca tăetură, scumpă ca preţ,—intrară la urmă de tot, căci nu putuseră veni la biserică...

In timp ce Smărăndiţa primea felicitările amicei sale, Emil, care i le făcuse iute şi înainte, se duse să salute familia Halcinschy...

Un domn ca de vr'o 30 de ani, tânăr, frumos, distins ca înfăţişare, o figură veselă şi plăcută, un corp nalt şl svelt,—sta lângă Marcela şi-i vorbeà cu multă libertate.

Generalul, după ce răspunse salutului lui Doneanu, îi recomandă pe tânăr:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Domnul Virgiliu Oţeleşteanu...

Tânărul Virgiliu salută de politeţă, nu prea dădu atenţie d-lui recomandat, al cărui nume îl şi uită la moment, şi urmă să vorbească Marcelei.

Dînsa nu se uită de fel la Doneanu şi se făcu, după ce-l salută uşor, că ascultă cu multă luare aminte pe convorbitorul său.

— Ia întreabă tu, dragă, pe cineva, îmi zise Emil, foarte nemulţămit de mutra tânărului cavaler al Marcelei,—cine e căpriţa aea împănată care toacă bureţi Marcelei ?...

După câte-va momente, în care timp Emil mă spionase cu coada ochiului, îi făcui semn să se apropie.

— E logodnicul în perspectivă al d-şoarei Marcelei Halcinschy,—acela despre care ţi-a vorbit generalul...

Tot sângele din obraz îi pierì bietului Emil, care începu să-şi muşte buzele.

— Nu m'aşteptam aşa de curând la asta.

— Trebuia să vie odată. Lasă, Emil, măritişul ei e un bine şi pentru dînsa, şi pentru tine. Nu înţelegi că trebue să sfârşeşti romanul acesta impunând tăcere inimei tale ? Ţi-am spus că soţia ta m'a întrebat deja pe cine ai iubit în trecut... Ea bănueşte, şi când se va convinge, adio liniştei casei tale şi fericirei Adelei... Ea te iubeşte pasionat. Renunţă la ceea ce faci, pentru iubirea aceasta care îţi dă tot şi nu-ţi cere nimic.

Emil plecă fruntea şi trecu în camera de alături în care se fuma şi unde nu era încă nimeni.

— Ai dreptate, de o mie de ori dreptate, îmi



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zise. Dar ce să fac! Când o văd, toate hotărârile de abţinere şi renunţare pier ca nişte năluciri... Ţine minte ce-ţi spun, prietene, o să sfârşesc rău... Numai cât am auzit de logodnic, şi... uite, tot sângele mi-e aşa de revoltat că par'că o să-mi crape capul...

— Curios mai eşti... Ce, tu n'ai vrea acum nici să se mărite fata!...

— Pe viaţa mea, aşi fi mai liniştit, mai puţin aprins şi poate casa mea n'ar fi ameninţată nici odată de ruină dacă ea ar putea să nu se mărite...

— Nu mai ai bun simţ, amice...

— Nu mai am nimic în afară de pasiunea mea nebună... O să sfârşesc rău... A! de ce m'am însurat! Cel puţin disperarea c'o pierd, că mi-o ia altul m'ar fi omorât fără să lovească pe nimeni, sau m'ar fi împins la ticăloşii, fără să am mustrări de cuget că pedepsesc o fiinţă nevinovată...

Incepu să se plimbe iritat prin odaie...

— Ascultă, Emil, aminteşte-ţi unde te afli... Stăpâneşte-te... Poate să intre cineva...

— Ai dreptate... E viaţa mea: trebue să sufer în mine şi numai în mine... Ce bine ar fi să se sfarme vasul ăsta odată de atâta amar ce grămădesc în el,—şi se lovi peste inimă.

Aprinserăm câte-o ţigară şi tăcurăm: câţi-va domni intrând, ne-am sculat şi i-am lăsat în pace.

Adela, ce e drept, începuse a bănui existenţa unui mister în viaţa bărbatului său, şi anume din seara balului dela teatrul naţional.

Primul lucru care-i clătinase liniştea şi-i des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chisese puțin ochii neîncrederei, fu faptul că Emil o încredințase generalului... De ce? Or cât voise ea să găsească în aceasta *ceva* care se face, nu-l sfințea de lucru natural, cuviincios; de aceea, stătu cu generalul, nu în bufet ci în sală; nu dela ușă și din întâmplare îl văzuse intrând în grupul rândunelelor, ci observase toată scena și stăruința lui de-a fi cu rândunica cu funda albastră...

Și când văzù că prea se uită în vorbă cu rândunica lui de ocazie, târâ pe general ca să sfârșească odată cu astfel de petrecere jignitoare.

De ce nu-i spusese el adevărul, când îl întrebase cum și ce făcuse? I-a spus că rândunelele l'au încurcat, c'a tachinat prin loji și prin sală, că s'a plimbat c'o rândunică, la întâmplare, că s'a prins în șirul lor, provocat de o vorbă a uneea din ele, în vreme ce el le-a salutat, le-a oprit și nu s'a mai deslipit de ele...

Pe urmă, eră distrat când a urcat cu dînsa scara pentru a merge la bufet; voiă să mai steà în bal; merse la Frascatti fără să schimbe un cuvânt măcar până în camera restaurantului, oprită pentru ei.

De ce?

După un bal omul e obosit, dar nu posac, distrat, nemulțămit. Și acestea le vedeà în ochii, în mișcările lui, cu toate că se sileà să le ascundă.

In timpul „supeului", care trebuià să fie de-o veselie drăgălașă și delicată, plin de glume, plin de plăcerea unei așa situații nouă pentru dînsa, ca și pentru el,—Emil a fost violent în îmbrățișări,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se uită uneori în expresiuni cam... decoltate, a băut mult, par'c'ar fi vrut într'adins să se ameţească, avea căutături fixe, uitându-se cu cuţitul şi cu furculiţa în mână ; n'a avut acele îngrijiri delicate şi afectuoase care mişcă pe femee, nici acele şoapte tainice, care fac farmecul unei prânziri între doui...

Mai drăgălaş de o mie de ori fusese acasă în timp de trei ani aproape, când erau singuri, — decât în acea seară ce promiteà o plăcere deosebită.

De ce toate acestea ? se întrebă în zilele următoare mereu.

Când plecară dela restaurant, Emil abia se ţineà pe picioare, încât ea se simţì înroşindu-se, sub mască : zîmbetul chelnerului ce-i servise erà batjocoritor ?

De ce ? de ce se ameţise ?

Acasă ajunşi, el îi zisese :

— Iartă-mă, Adelă, de starea în care mă vezi... Când sunt avid de o petrecere, mă ameţesc iute, mai ales când sunt vesel la culme... Mă ierţi ?

De ce minciuna aceasta că fusese vesel la culme ? Mai ales că chiar în fraza aceasta a lui pătrundeà parcă un fel de ironie, la adresa lui, un fel de amărăciune...

De ce ? ce puteà să aibă ?

Atâtea şi atâtea întrebări.

'Şi le făceà şi nu găseà răspuns, însă nici nu-l întreba pe el, nici nu-i aminteà seara „supeului".

Il observă zilele următoare în toate mişcările lui, căutând să ghicească ce ascundeà zîmbetul ce-i adresà Emil, desmierdările ce-i da, numirile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dulci cu care o întâmpinase până atunci și care acum nu-i mai păreau atât de sincere, afectuoase și izvorâte din seninătate de suflet.

Și doar îl iubeà atât de mult, și doar răspundeà la toate acestea cu cea mai mare grabă, iubire și gingășie.

Ca să fi având vre'o mâhnire ascunsă pricinuită de familia lui? De ce nu i-ar spune-o? O soție iubitoare n'ar ști oare să mângâe și să-și deà toate silințele ca să facă pe iubitul ei să uite durere și mâhnire?

Intr'o zi 'și aduse aminte de mărturisirea ce-i făcuse soțul său pe când eraù logodiți... și tresări... Părù că vede o lumină pe calea cercetărilor cauzei necunoscute.

— Mi-a spus că nu va uità poate primul său amor. O! doamne, e poate cuprins din nou de vechea pasiune, de care nu l'a putut tămădul iubirea mea... Și ne aflăm în București... Aci a iubit... Va fi reîntâlnit acel ideal împătimitor... A! nu cred; mi-ar spune-o ca și atunci...

Stăpânită de ideea aceasta, mi se adresă mie pentru a mă întrebà de numele ființei ce iubise odată Emil...

Cum erà să-i spun? I-am răspuns că nu cunosc nici o pasiune în trecutul lui Emil; și de va fi avut-o, a fost prea ascunsă, de vreme ce nu i-am surprins-o.

In seara aceasta a nunței Smărăndiței, Adela se hotărâse să spioneze de aproape pe Emil. Erau în joc fericirea și amorul ei, erà chestiunea vieței sale în joc.

Ori cât de bine ar ascunde un bărbat, ori un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

copil, o stare tristă a sufletului său, muma și soția iubitoare citesc în privire și de nu pot ghici cauza, zăresc efectul și adese ori numai prin presimțimânt ghicesc cauza.

Pe când intram din fumătoriu în salon l-am șoptit:

— Păzăște-te; nevasta te observă.

Și ce e drept, ochii Adelei se pironiră asupra lui Emil de îndată ce trecurăm pragul.

Emil se duse la dânsa drept și o luă la polca ce se dansa.

După trei înconjururi o duse la loc și se așeză lângă ea, roș la față puțin și cu zîmbetul pe buze.

— Ai fost de ai fumat? îl întrebă.

— Da, puișor.

— Să cunoaște. Ai un fir de tutun în barbă — și i-l scutură.

— Cine-i tânărul care-i lângă d-ra Marcela Halcinsky? Vorbește numai cu ea, și numai cu ea dansează, întrebă Adela fără gând ascuns.

Emil simți un junghiu în inimă, dar răspunse cu nepăsare prefăcută:

— Nu știu, dragă.

— Am auzit pe vecina mea șoptind alteia că ar fi viitorul ei logodnic...

— Poate...

Atunci veni lângă ei Smărăndița cu servitorul care purta pahare cu șampanie, — și le oferi câte un pahar, luând și ea unul.

— Voiu să ciocnesc cu tine, Adelă dragă și cu bărbatul tău... Sultanule, treci, înainte... se adresă slugii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Poftim? întrebă Emil care se uită distrat la Marcela.

— Ce poftiți? îi zise Smărăndița.

— V'am auzit zicându-mi sultan.

— Ași nu, am zis servitorului. L'am poreclit sultanul, pentru că e turc de neam și a rămas la tată-meu de pe vremea războiului.

Acest răspuns fără știre al lui Emil, la auzirea numelui de sultanul, a avut o mare însemnătate în viața personagiilor acestei drame, într'atât de adevărat și fatal este că unele lucruri fără importanță decid de împlinirea unor fapte mari, de catastrofe îngrozitoare.

Diavolul de Smărăndița cu spiritul el de a îmbrățișà într'o clipă mai multe idei și de a legà repede o amintire de un gest, de un cuvânt care ar fi putut provocà acea amintire, se duse cu gândul că dacă Emil a tresărit la cuvintele de „sultan", el a putut fi sultanul dela bal; și cum nu puteà să uite cuvintele cutezătorului sultan că: *viitorul îți este asigurat, dacă vei ști să-l păstrezi,* în care ea vedeà o epigramă la adresa caracterului ei nestatornic,—ardea de dorința de a afla odată pe păcătuitor și a-l pedepsi.

Pentru asigurarea ei, erà lucru ușor...

— Vivat, domnule Doneanu, zise ea ciocnind paharul de al lui Emil, după ce ciocnise cu Adela.

— Tot ce doriți d-nă, răspunse el...

— Tot ce doresc?... Atunci dacă îmi urați aceasta, fiți consecuent cu urarea și îndepliniți-mi una din dorințî...

— Care anume? și cu plăcere...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— A'mi face prietena fericită şi a-i procură plăceri cari o fac să petreacă, fiindcă la balul dela teatru n'a petrecut bine.... Nu-i aşà, dragă? se adresă Adelei.

Adela, care nu văzuse semnul de-a tăgăduì, al lui Emil, şi cum aveà pe suflet multă nemulţumire dela balul acela, răspunse cu simplitate:

— Da, draga mea, aşa-i...

Văzù semnul, dar lucrul erà făcut.

— Firește, zise Smărăndiţa. Majestatea sa sultanul îşi lăsase drăgălaşa cadână şi se puse pe ghicit şi gâdilat palmele rândunelelor.... A! zău, eu nu-mi iubesc bărbatul, dar n'o să-l las să se deslipească de lângă mine, decât când m'oiu deslipì eu de el...

— Erai între rândunele, Smărăndiţo?

— Da, eram eu, Halcinschyle, o verişoară a mea, două-spre-zece domnişoare, în fine... Majestatea sa sultanul s'a plimbat mult cu Marcela... ce i-aţi ghicit Marcelei, d-le Doneanu? întrebă ea cu ironie.

Emil se făcu roş la faţă şi în ochii lui scânteià dejà mânia.

— Ştiţi bine, d-nă, că n'am ghicit decât d-v. şi eu cred în proorocirile mele,—avù imprudenţa să zică.

Smărăndiţa îşi muşcà buzele, dar nu-şi părăsì zîmbetul, sorbì din pahar şi chemă pe servitor, servì pe Doneanu şi pe Adela, luându-le paharele şi punându-le pe tavă, şi apoi se ridică...

— Te plimbi puţin cu mine, Adelo?

— Da răspunse Adela.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Se luară la braţ şi trecură spre etacul, făcut bufet.

Adela înţelesese acum: Emil iubise pe Marcela Halcinschy, şi, pentru ca să se asigure, trebuiă să întrebe pe amica sa.

Lucru ciudat. Ii păreă că a ghicit pe idolul bărbatului ei şi cu toate acestea speranţa că nu erà Marcela îi încolţeà în spirit; ar fi vrut să fie oricare alta, iar nu Marcela, a cărei frumuseţă erà extraordinară şi în contra căreia simţise o aversiune tăcută din momentul când o văzuse...

— Smărăndiţo, te rog, — spune drept: Marcela Halcinschy a fost iubită de Emil Doneanu?

— Da Adelo. Pentruce aş ascunde, de vreme ce ai ghicit lucrul? şi o adoră încă... E un infam, odată ce te are pe tine, atât de drăgălaşă şi de iubitoare... Nu înţeleg de ce s'a însurat omul ăsta, odată ce inima îi erà aprinsă după Marcela!... E şi frumoasă, peste fire, ce e drept, însă nu e un cuvânt... Să prind pe bărbatul meu, Adelo, cu asemenea pasiune... aş deveni tiranul lui cel mai neîmpăcat...

Adela o ascultà, mai mult moartă...

— Imi vine rău, Smărăndiţo... îngână ea.

Erau în galerie... Nu sfârşi bine fraza şi căzu leşinată.

Erà botezul ei de suferinţă.

In timp ce Smărăndiţa chemase o servitoare şi dădeà îngrijirile trebuitoare prietenei sale, căreia îi făcuse rău fără să se gândească de fel că, lovind în Emil, o loveà pe ea,—Emil izbu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tise să se apropie de Marcela, de lângă care se depărtase Cerberul.

— Fiindcă s'au dat pe față cărțile, înainte! își zise el. Atât mai rău pentru Adela că s'a pus în calea mea... Ea a voit-o.

Se dănța o mazurcă.

— D-șoara Halcinschy îmi acordă favoarea de a dănța cu mine?

— Cu plăcere, domnule...

Edwiga aruncă o privire serioasă surorei sale, prin care o îndemnă să nu fie slabă.

Insă în starea tristă în care se află sufletul ei: măritiș hotărât, amor neînvins și fatal pentru altul, dor de-a fi lânga el, sațiu de-a se află lângă un om nesuferit, atracțiune neînfrânată către cellalt, faptul că îl vedeà și erà văzută,— toate acestea o făceau să nu aibă altă voință de cât a îndemnului inimei.

In avântul jocului, o strânse odată la sânul lui cu putere și-i șopti:

— Aș vreà să mor acum, Cela.... Catastrofa a sosit... Ce mai este pentru viața noastră?

— Crucea, simbol al suferinței ce nu se poate înlătură și al răbdării ce îndreptățește vieața, când speranța încă n'a pierit...

Erau primele cuvinte ce-i adresà.

— O! dacă mi-ai da speranță, Cela?...

— Numai moartea singură ne-ar puteà dà cea mai dulce speranță...

Se oprirà din joc.

In mijlocul veseliei, o asemenea durere; în fața a doi ce începeau viața, doi ce ar fi voit să o sfârșească atunci!... Natura fizică, lumea alcă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tuită din contraste izbitoare ca și natura morală, omul și pasiunile lui!

Emil, cu privirea înflăcărată, o luă la braț și ieși în galerie...

— E întâia oară când ne înțelegem. Cela... dar e prea târziu... Dece n'am încercat să biruim despotismul tatălui dumitale?...

— Nu Emil,—răspunse Cela, mai bine prefer moartea sau suferința. Dacă aș fi înfruntat voința părintească, mi-ar fi rămas remușcarea și fericirea nu mi-ar fi devenit de cât o povară în mijlocul neliniștei mele sufletești... Emil, ne iubim cum nu cred să se iubească altă pereche, dar fatalitatea ne-a despărțit... Să ne înconjurăm te rog... și să ne deprindem a ne înconjurà: căci măritată, voiu refuzà orice apropiere între noi. Am dorit să ne vorbim pentru întâia și ultima oară... Condu-mă în salon.

— Așà curând?

— Ce ne-am mai puteà spune care să nu fie zadarnic?... Oare nu ne cunoaștem în de-ajuns? Emil, eu ți-am înțeles singură motivul însurătoarei: a fost în scopul de a uità; și bine ai făcut, căci neînsurat, ai fi fost autorul unei nenorociri și mai mari pe care ți-o închipuiești, de sigur. Acum însă, îți cer un sacrificiu, în numele iubirei fără margini și nesfârșite ce ne unește sufletele: întoarce-ți inima către soția ta, care te iubește și fă-o fericită ca să ne fie mai ușoară povara îndoitei noastre suferinți... Imi făgăduești?

— Da! zise Emil, abătut.

— Acum, haidem...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cela...te rog...lasă-mă să sărut gura care a pronunţat cuvintele cele mai înţelepte ce n'oi mai auzi vreodată...

Cela se împotrivi, dar apoi buzele lor se împreunară într'un sărut lung şi aprins...

— Ah! Cela... Cela... cât sufer... zise el şi-l podidră lacrimile...

Marcela, adânc mişcată, fugi în salon. Innaintase destul.

## XI.

— Domnule Doneanu, se apropiă servitoarea şi-i şopti, cucoana d-v. e bolnavă şi vă poftește...

— Bolnavă? unde? întrebă Emil cu grabă, cu toate că eră ameţit.

Urmă pe servitoare şi intră în etacul cucoanei bătrâne.

Adela, într'un camizon, stă cu fruntea rezemată pe mână, lângă un scrin; eră palidă şi plânsă.

Smărăndiţa, pentru întâia oară poate în viaţa sa de fată, eră cu figura serioasă şi chiar tristă... nemulţămită că dînsa adusese acl lucrul cu uşurinţa ei vinovată.

Emil alergă la Adela, îi luă mâinile într'ale lui şi i se adresă îngrijat:

— Ce ai, puişor? Vai, ce palidă eşti... ce are, d-nă?

— I-a venit rău şi a leşinat...

— A! nu-i nimic, dragă, vorbi Adela... Te rog să mergem acasă... Ingrijeşte te rog de haine şi de cupeu...

In timp ce Emil îndeplineă ordinul, Smărăndiţa se apropiă de Adela, o luă în braţe şi îi zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Adelă... iartă-mă de răul ce ţi-am făcut, fără să mă gândesc... Totdeauna o să regret uşurinţa mea de astă seară.

— Nu fi mâhnită, dragă Didiţo; tot era să aflu odată... Tu ai grăbit lucrul, iată tot şi nu e o greşeală... Orice se face şi de care nu ne putem da socoteala, e de mai 'nainte hotărât în cartea soartei... Şi când suferinţele sunt fondul tabloului omenirei, de ce ne-am revoltă? Diferitele efecte reale ale acestui tablou sunt numai accidente,—capricii ale pictorilor care necontenit schimbă subiectele, ştergând şi înlocuind fără statornicie şi fără scop. Tabloul acesta, drăguţă, n'o să fie nici odată sfârşit şi desăvârşit, pentru că fericirea n'o să fie nici odată un ce durabil...

Emil intră cu haina Adelei.

— E gata, dragă!... şi o îmbrăcă.

— Dragă Didiţă, îţi urez încă odată viaţă pacinică şi mulţămitoare, şi îţi poţi închipui cu ce dor îţi urez aceasta... Noapte bună... Camizonul ţi-l voi trimete într'o zi... săptămâna viitoare...

— Doamnă, se adresă Emil, Smărăndiţei, urările mele de fericire.

Infăşură bine pe Adela într'un şal, ii luă braţul şi coborî prin scara de serviciu, unde-i aşteptă cupeul.

Vr'o trei săptămâni Adela fù suferindă şi avù mângâierea cel puţin să se vadă îngrijită de Emil cu afecţiune şi desmierdată, răsfăţată ca un copil iubit.

Venise postul, balurile încetaseră... Numai două serate mai erau anunţate pentru începutul lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Martie în lumea Claymoorlană, — serate *extra-pschutt.*

Emil, ne mai ducându-se în societate, erà mai liniştit în durerea lui, mai stăpân pe sine, dar destul de orb ca să nu poată înţelege adevărata pricină a suferinţei soţiei sale.

Numai iubirea e prevăzătoare şi presimţeşte: la Emil rămăsese deprinderea, — parodie a adevăratei, curatei şi sincerei porniri sufleteşti.

Adela apoi se închisese aşa de bine în inima ei, că nu lăsa să-i scape nici un suspin, când Emil erà lângă dînsa, nici un cuvânt care să deştepte atenţiunea bărbatului ei şi să-i pricinuiască remuşcări, sau cel puţin turburare şi încurcătură, — nici o privire de imputare sau de nemulţumire.

Il iubià şi mai cu patimă, ştiindu-l nenorocit şi nenorocirea lui şi-o atribuià ei, de vreme ce dînsa îl plăcuse şi-l hotărâse, prin purtarea-i faţă cu el să o la de soţie.

Pe urmă Emil fusese sincer, îi spusese ce foc trecuse peste inima lui... Ea însă, încrezătoare în puterea iubirii ce aveà pentru el şi nădăjduind într'o regenerare fericită, fără experienţă şi fără spiritul de adâncire a caracterelor, — ca una ce erà un copil abia şi nu ştià de cât să simţească şi să se devoteze,—greşise mergând înainte cu singura ei armă: iubirea.

Acum regretà amar, pentru el, nu pentru dînsa; dînsa ştià să se devoteze şi să sufere. L'ar fi voit liber şi s'ar fi hotărât uşor să-i deà libertatea, prin ultima jertfă ce-ar fi făcut, pe care se simţeà în putere s'o facă,—dar se gândi că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ori cât n'o iubìà Emil, tot ar fi rămas cu remuşcări, în urma morţei ce şi-ar fi dat dînsa,—socotindu-se singur ca omorâtorul ei moral; şi astfel de libertate nu voià să-i deà.

Dar pentru jertfă e totdeauna timp, în asemenea împrejurări dureroase.

Şi apoi, acele simţimânte pururea trăind, chiar când din om nu rămâne decât o umbră:—egoismul şi speranţa,—îi şopteau să mai aştepte... să mai spere...

Acele trei săptămâni trecură şi Adela se făcù bine; în acea zi se hotărì să primească.

Cea dintâi vizită fu a d-nei şi d-lui Valdinescu,—vizită scurtă dar care aduse iarăşi turburare în casa Adelei.

Sunt unii oameni,—pociţi—cum le zice poporul, care nu sunt par'că făcuţi decât să-ţi aducă veşti rele, ori să-ţi facă cine ştie ce pocinoage din nechibzuire firească.

Aşa erà Smărăndiţa. Ştià focul ce ardeà la temelia casei acesteia şi nu se gândeà la vorba ei care puteà să aţâţe focul.

— Aţi primit invitaţie? întreabă ea pe Adela.

— Ce invitaţie?

— La logodna Edwigei Halcinscky şi a Marcelei, care se fac tot într'o seară...

Emil se îngălbeni. Adela răspunse:

— N'am primit... şi făcù semn Smărăndiţei, arătând pe Emil...

— Mă mir, răspunse d-na Valdinescu şi după ce schimbă două trei cuvinte... plecă.

Adela se aşezà pe braţele bărbatului său, îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luă capul în mâinele sale, îl sărută cu aprindere şi zise:

— Imi face puiul meu un hatâr?

— Care? răspunse el distrat.

N'am eşit de mult: e o zi ca de primă-vară, soare, aer curat, şi mi-e dor să văd câmpul... Haidem la şosea şi să mergem până la Băneasa în pădurice... Nu-ţi aduci aminte ce drăguţ am petrecut amândoi acolo într'o dimineaţă şi cu ce plăcere am prânzit pe iarbă?... Hai să ne aducem aminte şi să ne închipuim că suntem la Vergeşti, când ne săpam numele în copacii ceia mari şi frumoşi...

— Haidem, răspunse el zîmbind silit şi ieşi să deà poruncă.

— Earăşi cuprins de gândurile lui!... Nenorocită ce sunt!... A! dar şi Smărăndiţa parcă o face într'adins... Nu mai e nădejde... Puterea amorului meu, asupră-i, s'a stins... cugetă biata Adela şi îşi lipi fruntea de sticla unui ochiu de fereastră, căci o simţià aprinsă.

Auzi însă paşii lui Emil şi porunci zâmbetului să apară şi ochilor să se lumineze, .

Plimbarea fu monotonă, plină de jenă şi de silinţi zadarnice, de însufleţire şi reînsufleţire.

Dar pentru că Adela nu-l întreba ce are, ca să nu-l silească să mintă, Emil nu luă seamă că e înţeles de soţia lui şi că cel puţin trebuià să se păzească ca să n'o lovească şi în amorul propriu.

Intr'adevăr Marcela Halcinsky se logodì tot într'o seară cu sora sa, al cărei pretendent sosise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din Paris, unde avea să se stabilească și unde studiase ingineria.

Cu toate că avea avere, voia să fie și ocupat cu cevà și ca inginer se distinsese cu câteva lucrări, astfel că drumul îi erà deschis.

Îi plăcuse Edwiga, după portret,—și, mai mult ca să placă tatălui său care nu voia să moară până ce nu-l va vedeà însurat,—alergase în România.

Pe urmă Edwiga, era poloneză: neamul nu se înstrăină.

Generalul trimesese invitație lui Doneanu, dar Marcela o aruncase în foc...

— Te aprob, îi zise Edwiga.

— Eu nu mă aprob, însă trebue s'o fac, răspunse Marcela cu amărăciune.

Amândouă nunțile se hotărâseră să se facă după Paște, întâi a Edwigei și pe urmă a Marcelei. Edwiga trebuià să asiste la nunta surorii sale și apoi să pornească la Paris, iar Marcela cu soțul ei în Italia și apoi la Paris, unde să petreacă iarna cu surioara sa: acesta erà planul.

De la logodna Marcelei, Emil Doneanu se schimbă cu totul, mai ales că soția îi erà în doliu mare după mumă-sa.

Când nu mai iubește cineva o femee, lacrimile ei îi fac rău și mai cu seamă unui om în starea lui Emil.

Cea dintâi faptă fu că demisionă din postul său în magistratură și se înscrise avocat, nu ca să profeseze, dar ca să fie liber... nesupărat de nimeni.

Plecà dimineața de acasă, se întorcea după



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

masa de la prânz, ca să mai dea cu ochii prin casă, și plecà iarăși: noaptea o petreceà la club jucând cărți și, norocul care-și bătea joc de el, îl făceà să câștige mai mult decât să piardă.

Adela îl aștepta cu masa ceasuri întregi și, cu durerea însutită ce aveà, și fiindcă era singură și părăsită, abia dacă gusta cevà, când stomacul o înglodeà prea tare.

La atâta părăsire nu se aștepta se, dar tăceà și răbdà.

— Ai întârziat aseară, îi zise Adela într'o dimineață.

— Da, am fost reținut la club...

— Nu știu, am auzit, ori am citit că ai demisionat...

— Da, dragă, e mai mănoasă avocătura...

— Nu prea văd clienți...

— Ei, o să vie ei dac'or vreà, răspunse el cu răstire și ridicându-se trecu în birou. Pe Adela o năpădi plânsul...

Într'o zi veni d-na Valdinescu și o găsi într'atât de schimbată, încât se speriă...

— Dar bine, dragă Adelo, ce ai?

— Nimic, Didițo, — dar știi, moartea mamei, insomnie, singurătate...

— Singurătate? cum asta?

— Emil e prea ocupat, umblă mai mult după daraveri de când e avocat și eu nu ies nicăeri...

— Rău faci. Uite, când vrei să ieși, ca să nu mai fii singură, te însoțesc eu... Pe urmă trebue să ieși, că eu te-am numit într'un comitet de doamne pentru darea unei reprezentațiuni în folosul incendiaților. De aceea am și venit să-ți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dau de veste. Comitetul se adună pentru întâia oară mâine la doamna Seulești;—vino pe la 1 de mă ia și să mergem împreună...

— Drăguță, nu e pentru mine asemenea sarcină.

— Adelo, tu suferi și știu din care pricină. Rău faci, pentru că Doneanu o să se reîntoarcă la iubirea ta și la tine; ceea ce vezi la dînsul e numai un foc trecător care n'o să ardă pe nimeni afară de dînsul... Marcela Halcinsky o să se mărite și o să plece în curând; n'o s'o mai vadă, o să o știe în brațele altuia și o s'o uite de astă dată pentru totdeauna. Fecioara îl ispitește; femeea n'o să-l mai ispitească. Și apoi Marcela nu l'a iubit și nici n'o să-l iubească...

— Cine știe? răspunse ea oftând...

— Ei și tu! ești de felul tău prea simțitoare. Și zău, bărbații nu merită atâta onoare din partea-ne. Ori cum, dragă Adelo, primește, căci puțină distracție nu strică, și ție îți trebuește multă... O să vezi cum o să-ți mai uiți mâhnirea când te vei ști ocupată cu ceva interesant, cum e scopul comitetului nostru. Făgăduește-mi că vii... că primești...

— Dragă, să întreb întâi pe Emil.

— Pe Emil, tot pe Emil!... Ci primește, surioară, și pe urmă poți să-i spui... Te asigur că el o să fie încântat, când o află că o să fii și tu ocupată...

— Bine, primesc, răspunse ea, însă de n'o voi Emil, nu viu...

— In orice caz, vino pe la mine la ora 1,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mâine, şi de o vrea Emil al tău, cu atât mai bine: vino cu el.

Seara aşteptă pe Emil; el nu veni. Tocmai a doua zi pe la prânz se arătă, obosit, prăpădit, cu ochii roşii, cercuit cu vânăt şi umflaţi de nesomn.

— Eşti bolnav, Emil? — îl întrebă dînsa, în timp ce lacrimile i se grămădeau în ochi.

— Bolnav nu, însă obosit, da. M'am prins la cărţi şi am stat până acuma la masa verde... Să-mi facă un ceai, dragă Adelo... să-l beau şi să mă culc...

— Bine, puiule...

Eşi să dea ordin şi să plângă... Îi veni în minte ideea că Emil, fiindcă iubeà la nebunie pe Marcela Halcinsky, duceà viaţa aceasta şi numai ca s'o uite...

Va să zică, se gândea dînsa, el recunoştea răul acestei pasiuni şi de sigur şi mâhnirea dureroasă ce'mi pricinueşte mie, dar nu poate să facă altfel: cine ştie, poate se va reîntoarce la mine!

Intră în sala de mâncare mai voioasă şi cu zîmbetul pe buze se apropiă de el, înconjurându-i gâtul cu braţele.

— Emil, sufletul meu, cu viaţa ce duci te pierzi. Nu luà ca imputare îngrijirea mea, dar ca temere tot pentru tine... Tu nu vezi cât sufer... Şi pe Dumnezeu, nu sufer pentru mine... ci tot pentru tine...

— O să încetez. Adelă, îţi făgăduesc, răspunse el, şi privind la soţia lui cu atenţiune, o găsì în adevăr foarte schimbată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

O luă pe braţe, o mângâiă încetişor şi dulce şi adaose.

— Iţi făgăduesc... increde-te.

In timp ce Adela îl pregăteà ceaiul cu îngrijire mare şi cu bucurie, îi spuse de întrevederea cu d-na Valdinescu.

— Nu e rău, îi zise el, să fii şi tu în comitetul acesta, şi-ţi dau voe să te duci singură la Smărăndiţa şi cu ea la comitet. Când te-i întoarce, o să mă găseşti sculat, voios şi gata să petrecem amândoi o seară frumoasă...

— Ce aier schimbat ai! — o întâmpină Smărăndiţa.

Emil mi-a făgăduit că o să... începù Adela, dar se oprì repede, căci erà să trădeze soiul de viaţă ce ducea bărbatul ei...

— Că o să se lese de iubirea veche?... Crede şi nu cercetà... zise ea cu ironie.

Plecară la d-na Seuleşteanu.

## XII.

D-na Seuleşteanu, al căreia soţ e preşedinte al unei societăţi financiare şi membru în consiliurile de administraţie ale câtorva alte societăţi,— e o femee care a ajuns la cincizeci de roze.

E naltă, slăbuţă, cu pieliţa obrazului încă bine păstrată, deşi oarecare încreţituri indiscrete se ivesc pe ici colo; cu ochii căprii închişi, încă vioi; cu spiritul muşcător şi savant chiar, căci e una din femeile ce şi-l cultivă cu stăruinţă; cu maniere distinse care vădesc pe femeea de Curte şi ţinând la vanitatea aceasta de a o face cunoscut, şi cui o ştie şi cui n'o ştie, că are dese

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

relaţiuni cu Curtea, invitată fiind de regina însăşi, care îi acordă a Sa înaltă prietenie.

Cu închipuirea vie, dar şi cu inima prea vie, d-na Seuleşteanu a fost, în „tinereţile amândouă", o cochetă foarte nestatornică.

Insă, pentru că a avut marele meşteşug de a nu 'şi face din cuceririle sale o vanitate, păstrând astfel aparenţe severe de virtute îndărătnică, toate aventurile sale au făcut foc fără să lase fum: bărbatul său e şi azi înşelat, desmierdat şi mulţămit.

D-na Seuleşteanu tot mai face victime şi acum printre tinerii cari au nevoe de protecţiuni şi aleargă subt aripele sale protectoare.

Totdeauna iubind mişcarea ce i-ar aduce laude în urmă, a fost gata totdeauna de a luà iniţiativa pentru facerea a cutare şi cutare lucru: serbări populare, concert, reprezentaţiuni dramatice, etc... în scopuri filantropice.

Şi de astă dată cu prilejul nenorocirii incendiurilor groaznice din câteva părţi ale ţărei, d-na Seuleşteanu se grăbi să formeze un comitet de doamne din societatea înaltă.

Intre acestea, alese de dînsa singură, erau doamna Halcinschy, d-na Valdinescu şi d-na Doneanu, pentru care d-na Seuleşteanu dobândise o afecţiune deosebită.

Casa familiei Seuleşteanu e foarte spaţioasă, reparată şi mărită, schimbată ca formă şi ca stil.

Intrarea se face printr'o sală încăpătoare patrată, plină de cuiere, de unde se trece într'o sală rotundă foarte spaţioasă, care îşi primeşte lumina de sus, zugrăvit cu uleiu, cu mult gust,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și din tavanul căreea se coboară un enorm lustru cu sticlele becurilor foarte elegant lucrate.

In mijlocul sălei se afla o canapea rotundă cu spate înalt, având în mijloc un vas de adevărat Sèvres vechiu și plin cu flori artificiale prea bine imitate.

Din această sală se treceà la dreapta în salonaș, apoi în salon, spațios și cu eleganță mobilat și în alte două odăi, din care una erà de lucru și alta fumător.

In stânga, biuroul și camerile de culcarea a d-nei și d-lui Seulesteanu și „buduarul".

In fund, o sofa, odaie rotundă de turn, despărțită de sala mare numai printr'un perete de lemn cu geamuri și cu două oglinzi, încoronate de-o draperie enormă de pluș în două culori.

Toate ușile, dând în deosebitele camere, au perdelele drapate în felul perdelei celei mari din fund.

Două oglinzi mari cât peretele și patru tablouri mari litografice, de o frumusețe deosebită, îmbracă pereții.

Din sala cu cuierele, pe două scări de câte zece trepte fiecare, așezate de-o parte și de alta a ușei de intrare, se coboară în sala de mâncare, îmbrăcată cu stejar sculptat cu oglinzi și tablouri culinare umoristice.

Tot aci jos se aflau și camerile copiilor, de-o simplitate de om nevoiaș.

Salonul și sala rotundă, serviau de bal și erau minunate pentru danț.

In sala rotundă trecură doamele noului comitet, adunate în primă ședință.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mai spre fund erà aşezată o masă mare cu postav, verde, şi pe dânsa un clopoţel, hârtie, călimări, mai multe cărţi, iar împrejurul mesei scaune.

Numărul doamnelor se urcà la douăspre-zece.

După ce fiecare îşi luă locul ce-i veni la îndemână, d-na Seuleşteanu se aşeză în fotoliul prezidenţial, după regulă,—căci ea ţineà foarte mult la prerogativele de prezidenţie şi la regulele ce le impun.

Doamnele mele, începù dînsa, astăzi ne-am strâns aci ca să dezbatem chestiunea grabnicului ajutor cu care trebue să uşurăm nenorocirile celor loviţi de groaznicul flagel: incendiul. Şi, pentru că societăţei noastre îi place să i se deà, ca să deà şi dînsa, trebue să recurgem la petrecere şi veselie pentru dînsa, ca să avem ajutor şi mângâere pentru ceilalţi. Fiecare din d-v. cereţi în regulă cuvântul şi propuneţi întâiu pe d-na secretară şi pe d-na casieră, care, împreună cu prezidenta, să formeze biuroul şi să lucreze mai repede, căci vor puteà să se adune mai de grabă decât d-v. toate. Şi apoi, în toate ocaziunile acestea, este hotărâtă o mână care să lucreze în numele tuturor membrelor.

— Cer cuvântul! zise d-na Aglae Rodeanu, o brună drăgălaşă foarte serioasă.

— Aveţi cuvântul, răspunse prezidenta.

— Doamnele mele, mâna hotărâtă să lucreze în numele tuturor membrelor, cum a zis iubita noastră prezidentă, trebue să fie aleasă dintre doamnele care au mai puţine griji domestice, ca să poată răspunde încrederei ce i s'a arătat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Eu propun ca secretară pe d-na Valdinescu şi casieră pe d-na Doneanu, cele mai tinere în comitet şi fără multă grijă de casă, din cauză că n'au copii... Am zis.

— Cer cuvântul...

— Aveţi cuvântul.

— Doamnelor, d-na Rodeanu vorbeşte de tinereţe: aceasta nu e în chestiune... Toate avem tinereţea scopului pentru care ne-am adunat ;— grăi d-na Olean, o persoană trecută care nu însemnă nimic prin figură şi calităţi, ci numai prin aierele de mândrie, de încredere în sine şi de impertinenţă ; eră născută prinţesă... Deci, urmă dînsa, odată ce ne-am propus ceva să facem trebue să facem lăsând de-o parte chestiunea grijelor de casă şi de copii... pentru care, graţie domnului, avem perceptori, bone şi chelăriţe... Intru cât priveşte propunerile d-nei Rodeanu, nu găsesc nimic de zis în contra lor, mai ales că persoanele numite îmi sunt foarte simpatice...

— Bunătatea dv., d-nă, zise cu ironie, neastâmpărata Valdineasca.

Adela mulţumi numai c'un zîmbet.

— Aşà dar, zise prezidenta, sunteţi cu toatele de acord ? Cine e *pentru*, să ridice mâna.

Toate, afară de două care îşi şoptiră câte cevà, numai ca să treacă cu vederea votarea, din pizmă că nu fuseseră ele propuse, ridicară mâna...

— Unanimitate, zice prezidenta.

— Bà nu, majoritate, strigă Valdineasca....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

D-na Geblian şi d-na Cormeneanu s'au abţinut... şi le aruncă o privire ironică.

— A! nu e abţinere; ne înţelegeam amândouă asupra felului petrecerei, zise d-na Geblian, întorcând d-nei Valdinescu, la privire ironică, privire de dispreţ.

— Activitate cu anticipaţie... îi zise ea cu politeţă foarte ironică.

Prezidenta sună clopoţelul.

— D-nelor, biuroul fiind ales, am a vă face o propunere, după care vom trece la discuţia felului petrecerei. Prezidenţia de onoare a acestei întreprinderi filantropice să rugăm pe d-na contesă Halcinschy de Zabretzka, s'o primească.

— Primit!—şi toate aplaudară.

— Acum aveţi cuvântul, în chestie, zise prezidenta, după ce d-na Halcinchy mulţumi.

Trebuie să adăogăm, în paranteză, că se vorbeà în limba franceză.

— Cer cuvântul...

— Aveţi cuvântul.

— Doamnă Prezidentă, d-nelor membre, luă vorba d-na Geblian, femee prea drăguţă încă, în al trei-zeci şi optulea an al existenţei de femee adorată, eu aşi propune o kermesă în Cişmigiu, cu bal pe ghiaţă, cu întreceri de patinori şi soare electric... Ar fi ceva nou şi bine primit.

— Aprob, zise d-na Cormeneanu.

— Mă rog, n'aveţi cuvântul, întrerupse prezidenta.

— Cer cuvântul...

— Nu mă unesc cu propunerea d-nelor Geblian şi Cormeneanu, din cauză că întâiu: ser-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

barea nu poate fi destul de productivă, al doilea: toți se vor gândi la frig; al treilea: se poate încălzi și ghiața să se topească... Pregătirile vor fi bani pierduți și timpul trecut deja ca să începem altceva. Am zis, sfârși d-na Retz.

— Cer cuvântul.

— Aveți cuvântul.

— Doamnele mele, grăi Adela, găsesc că d-na Retz are foarte multă dreptate și rog pe d-nele Geblian și Cormeneanu să nu le pară rău... Părerile sunt ca grânele; un cultivator le adună pe toate, dar valoarea lor scade sau crește după împrejurări din afară... Așa și cu părerea doamnelor Geblian și Cormeneanu, nu că nu e bună, însă împrejurarea ultimă numită de d-na Retz o face să fie greu de îndeplinit. Părerea mea ar fi, dacă s'ar puteà împăcà cu împrejurările, pentru o reprezentație teatrală, compusă din două trei acte mici și o parte concert... iar executarea bucăților să fie făcută chiar de doamne din comitet, cu concursul, firește, și al persoanelor străine din comitet, care ar puteà complectà ceeace noi, de pildă, n'am puteà face numai prin noi înșine. Am zis.

— Doamnele mele, la aceasta mă gândisem și eu,—zise d-na Halcinschy.

— Eu mă gândeam la un bal, zise prezidenta, însă ideea d-nei Doneanu e din cele mai nimerite și o felicit. Cine e pentru, să ridice mâna.

Toate votară *pentru*.

— Cer cuvântul.

— Aveți cuvântul.

— Doamnelor, începù d-na Halcinschy, dova-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dă că mă gândisem la acest fel de petrecere e că v'am adus câteva volume de „*teatru de țară*“ care cuprind o sumedenie de acte mici în proză și versuri, în limba franceză. Dacă nu azi, mâine vom da cetire la câteva ce am notat și vom hotărî partea teatrală; pentru concert vom consultă pe d-nele Aldiad, Verbescu și Muglisch, foarte competente în materie prin talentele d-lor în muzică vocală și instrumentală... Am zis.

— Cer cuvântul.

— Il aveți.

— Sunt de părere, zise d-na Geblian, să cetim chiar azi. Nenorociții n'au nevoe de vorbă multă și de chibzuiri, ci de bani mulți și să deà Dumnezeu bani mulți să le aducă acest fel de reprezentație.

— Consult adunarea asupra părerei de urgență a d-nei Geblian.

— Cer cuvântul.

— Aveți cuvântul.

— Fără altă discuție, rog să se voteze urgența,—zise d-na Cormeneanu,—orele sunt abia două și jumătate.

Cererea de urgență se votează.

— Doamnele mele, permiteți-mi să citesc eu, zise Valdineasca; mă înebunesc după citit.

Se aprobă, cu abținerea d-nelor Geblian și Cormeneanu.

Se citesc vr'o patru bucăți și se primesc „*La force des femmes*“ de Henry Meilhac; la „*Cage du Lion*“ de Bornier, în versuri, și „*A la baguette*“ de Jacques Normand.

Să însărcinară d-nele Muglisch, Aldiad și Ver-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bescu să compue partea muzicală și în ședința de a doua zi, s'o prezinte comitetului. Pentru ședința următoare la ordinea zilei erà: desemnarea persoanelor care să execute bucățile.

XIII.

## TEATRUL NATIONAL

*Reprezentațiune dată în folosul incendiaților, de doamne din înalta societate, sub patronagiul doamnelor Halcinschy și Seulețeanu.*

PROGRAMME:

I

### LA FORCE DES FEMMES

Comédie en 1 acte, en prose, de Henri Meilhac

**La distribution:**

| | |
|---|---|
| Mr. de Fersac . . . . . | Mr. Virgil Oțeleșteanu |
| Mr. de Mauroy . . . . . | Mr. Dolfineano |
| Valentine, sa femme . . . . | M-me Gebliano |
| M-me de Prades . . . . . | „ Valdinesco |
| Un domestique . . . . . | X. |

INTERMEDE

*Verdi*: „*Puritains*"; *la scène de la folie*
*Gounod*: „*Faust*" *l'air des bijoux*,
chantées par M-lle Edwiga Halcinschy.
*Haydn*: Sérénade, executée sur violine par M-me Muglisch
*Ponchielli*: l'aire de Gioconda, par M-me Verbesco.

II.

### A LA BAGUETTE

Comédie en 1 acte, en prose, de Mr. Jacques Normand

**La distribution:**

| | |
|---|---|
| Le Général de Marcillac . . . | Mr. Gebliano |
| La Générale . . . . . | M-me Halcinschy |
| Joseph, domestique . . . . . | Mr. Valdinesco |

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

INTERMEDE

Bizet : „*Carmen*“ : *L'air de Carmen*, par M-me Verbesco.
*Chopin : Scherzo, Impromptu*, sur le piano par M-me Aldlad.
Verdi : „*Ernuni*“ : La cavatine.
„ „*Un ballo in Maschera*“ ; La cavatine, M-lle Marcelle Halcinschy

III.

## LA CAGE DU LION

Comédie en 1 acte. en vers, de Henri de Bornier

**La distribution :**

Nelly . . . . . M-lle Marcelle Halcinschy
Lord Edward . . . . . Mr. Virgile Oțeleșteano
Un domestique . . . . „ X.

Acesta fu afișul ce peste câteva zile fù răspândit în oraș, tipărit pe coale mari, fiecare din trei culori.

Iar în timp ce lumea citea acest program și *l'Indépendance Roumaine* anunță reprezentațiunea în limbajul *bècarre* al lui Claymoor, doamnele și domnii din „înalta societate“ făceau repetiții peste repetiții.

Alte ziare, lăudând scopul, se întrebau cu drept cuvânt dacă reprezentația se dă în vr'un oraș al Franciei, de oarece partea teatrală erà compusă numai din acte în limba franceză.

Altele atingeau direcția teatrului pentru limbagiul hibrid al afișului, care erà și franțuzesc și românesc ; cel puțin nu s'a neglijat cu totul patriotismul, — ziceà un cronicar isteț.

Adela Doneanu nu primise să joace în nici o piesă, fiind prea mult ocupată cu încasări și cheltueli.

Doneanu regretà amar că n'a fost rugat să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ia parte la acest act de bine-facere. Cât ar fi dorit să joace în la *Cage du lion*, act pe care îl știa bine, de care se pasionase de atâtea ori și din care recită bucăți întregi prietenilor săi și uneori nevestei sale, în momentele fericite de odinioară...*).

Într'o zi, conduse pe Adela la d-na Seulești-eanu... Tocmai d-ra Halcinschy repetă *Cușca leului*.

Erau la scenă când Nelly, încântătoarea Nelly, roagă pe Lord Edward a-i recită o parte din unul din celebrele sale discursuri ca deputat și ministru.

Când Nelly orânduește pe scenă scaunele, ciainicul și pe orator, închipuind dreapta, stânga și centrul, — o ședință de cameră, — e de un spirit și de-o drăgălășie pline de farmec.

Marcela Halcinschy eră adorabilă în scena aceasta ; Doneanu se oprì în fundul salonului și ascuns de-o perdea la ușă, rămasă să privească.

Oțelești-eanu fù rece în zicerea fragmentului de discurs ; fù rece în momentele scenei finale când descopere că Nelly îl iubește și când se lùptă între amorul de putere și dorul aprins de a se vedeà soțul adorabilei Nelly.

Și câtă pasiune în acțiunea, în discuțiunea și în privirile fermecătoarei Nelly cum a visat'o autorul, desigur.

Într'un moment, Marcela aruncă o privire spre fund...

Il zărise, ori nu ? Nu știu ; însă versurile :

---

*) La „Cage du lion" am tradus-o mai târziu. (Nota autorului).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

*Je me disais ; aimer, c'est être heureuse! — Enfant!*

*Aimer, c'est rendre heureux : je le sais maintenant !*

Le pronunță cu atâta amărăciune, că Doneanu simți fiori cuprinzându-i corpul întreg.

In seara zilei aceleia fù nervos, distrat... Adela înțelese cauza, dar încercă să-i schimbe gândurile.

Se făcù copilă nebunatecă, desfășură toate comorile ei de frăgezime, spirit, veselie și iubire, — însă nu izbutì decât prea puțin.

Doneanu erà chinuit de gelozie : văzuse pe Oțelesteanu atât de aproape de Marcela, luându-i mâinele, privind-o în ochi, strângând-o la pept și sărutând-o; văzuse pe Marcela, în perfecta interpretare a rolului, răspunzând iubirii lui lord Edward-Oțelesteanu, — și acestea toate îi înfigeau câte un cuțit în inimă la amintirea fiecăreea din situațiunile piesei.

In noaptea aceea Adela dormì rău și plânse: începuse a-i sburà din nou încrederea într'o întoarcere a bărbatului său la dînsa.

Mai erau trei zile până la reprezentațiune.

Adela și Doneanu prânziau.

De-odată, Valdineasca intră ca o furtună.

— Bună ziua, Adelă ; salutare d-le Donene... și poftă bună pe de-asupra...

— Urează-ne-o, căci n'o prea avem, — răspunse Adela c'un zimbet trist.

— D-nul Doneanu poate sufere de stomac, zise Smărăndița cu ironie... El, știți la ce-am venit ? Să te iaù, Adelo, ca să mergem la d-na

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Seuleşteanu, căci e nevoie de o şedinţă în urma întâmplării, ce de sigur aţi aflat-o.

— Ce întâmplare ? întrebă Adela.

— Unchiul d-lui Oţeleşteanu a murit de un atac de apoplexie şi nepotul, fiind în doliu, nu poate juca. Dar nici asta nu ar fi atât de mare lucru, însă bietul logodnic al Marcelei, întorcându-se călare de la moşie, după înmormântarea bătrânului, a fost trântit de cal aşa de rău, că amândouă picioarele îi sunt sdrobite, unul dela coapsă şi altul dela genunchiu... In urma nenorocirii acesteia nici d-na Halcinschy nu ştiu de va mai juca, ori de va mai lăsa pe Marcela să joace... Şi apoi, cu cine ar juca, odată ce Oţeleşteanu avea rol în două piese ?... E o mare încurcătură şi nu mai sunt decât trei zile până la reprezentaţie.

Emil se făcuse roş la faţă de îndată ce Smărăndiţa ajunsese să vorbească de nenorocirea logodnicului Marcelei.

— Vă însoţesc şi eu la d-na Seuleşteanu, zise el. Cazul e grav şi poate să aveţi nevoie de mine; reprezentaţia nu se poate amâna. La nevoie, voi jucă eu şi Adela.

Plecară câte trei în landou. Timpul era umed: burniţă. Frig. Pe strade noroiul începuse să se subţieze şi să sară în stropi la trecerea trăsurilor.

Emil era voios în adâncul inimii lui; se gândeà că erà să fie posibil, poate, să joace cu Marcela în *„Cuşca Leului"*, fericire care-i umplea întreaga simţire de un farmec negrăit...



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Comitetul era deja strâns când Adela şi Smărăndiţa sosiră şi şedinţa începuse.

— D-nele mele, vorbi d-na Halcinschy, după ce casiera şi secretara se aşezară,—înţelegeţi că ne vine foarte greu şi mie şi copilelor mele să jucăm într'o nenorocită împrejurare ca aceasta ce ne lovi pe neaşteptate...

— D-nă Halcinschy, luă cuvântul prezidenta, medicii v'au asigurat că nu e primejdie, ci trebue numai o vreme îndelungată pentru însănătoşire... Vă rugăm ca pe bunul Dumnezeu să nu ne lăsaţi tocmai acum, când deja e destul de greu a se înlocui d-l Oţeleşteanu în două roluri importante... Faceţi aşa, vă implorăm, ca cel puţin să amânăm cu două trei zile reprezentaţia, ceea ce e destul de rău. Ne mai voind d-v. să jucaţi, putem zice adio scopului nostru. Majoritatea biletelor sunt date, dar banii nu sunt primiţi: în caz de amânare, mulţi le vor înapoia, căci entusiasmul oamenilor noştri e scurt; în caz de ne mai reprezentare, toţi le vor înapoia, căci nu vor să deà, acolo de unde nu li s'a dat...

Toate doamnele stăruiră... D-na Halcinschy ezită.

— Îmi permiteţi a luà şi eu cuvântul... în cestiunea aceasta? Vorbi Emil...

— Da, cu plăcere, răspunse prezidenta.

— D-na Halcinschy are dreptate, însă ar putea primi fără ca lumea să-i là în nume de rău fapta, căci în vedere se va avea scopul. Şi apoi, d-nă Halcinschy, vizitând pe bolnav, însuşi el v'ar mulţumi că n'aţi zădărnicit o operă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nefacere din cauza nenorocitului accident ce i s'a întâmplat.

— In sfârşit, primesc doamnele mele şi mulţumesc d-nului Doneanu de interesul ce poartă izbândirei operei noastre.

Aplauzele asistentelor acoperiră ultimele cuvinte ale d-nei Halcinschy.

Acum doamnele mele, cine va ţine rolul lordului din „*Cuşca Leului*“ şi pe al lui Fersac din „*La force des femmes?...*

— Doamnele mele, luă cuvântul Emil, „*Cuşca Leului*“ îmi e atât de cunoscută, că mâine voiu puteà repetà fără greşală, — vă asigur. Iar prietenul Valdinescu, va puteà să înveţe şi pe a lui Fersac, pe lângă al lui Joseph din „*A la baguette*“ primit mai mult din complăcere.

— A! domnule Doneanu, ne scăpaţi din cea mai mare încurcătură. In numele comitetului vă mulţumesc.

— Şi eu vă asigur de Valdinescu, zise Smărăndiţa.

— Indoite mulţumiri, răspunse prezidenta.

După ce conduseră pe Valdineasca acasă şi Adela rămase singură cu soţul ei, în landou, se întoarse către el şi-i zise atât numai:

— D-şoara Halcinschy joacă, mi se pare, în „Cuşca Leului“ ?

— Da, — răspunse scurt, el, privind pe fereastra landoului.

Adela, nu mai vorbi, însă i-aruncă o căutătură plină de lacrimi, pe care Emil n'o mai văzu.

In seara aceea, Emil, deja cuprins de nervozitate vie, începu să înveţe rolul lordului Edward.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în trei ore îl ştiù în perfecţiune şi fără să'şi aminteascâ de soţia lui, se culcă într'o stare ca de friguri, gândindu-se la Marcela şi la ziua de a doua zi.

Pe la orele două porni singur la d-na Seulesteanu.

Când rămase singur cu Marcela în salonaş, se îngălbeni, se înroşi şi simţind că odaea începe a se învârti cu el, se lăsă pe un scaun lângă sobă şi îşi acoprì cu mâinele faţa fierbinte ca focul.

Marcela, emoţionată, fără glas, ne îndrăznind să se uite la dînsul, nu observă slăbiciunea lui Emil. Neauzind nici un cuvânt, privì şi'l văzù în starea aceea de nemişcare.

— Incepem, domnule Doneanu ? întrebă ea cu glas tremurător.

El ridică încet capul, îi aruncă o privire care o străbătu ca un fier ars şi se sculă :

— Da, începem, — răspunse el. Marcela... iertaţi, voiam să zic Nelly, — e singură. Incepeţi vă rog.

Marcela începù ; pe urmă intră lordul... Amândoi ştiau minunat de bine rolurile şi replicele, şi mergeau strună, neîntrerupându-se şi nevorbind în afară de rol, decât când îşi însemnau punerea în scenă : ieşirile, intrările şi mişcările.

Când Nelly cade pe fotoliu în nesimţire, din pricina încercării ce-i face lordul ca să vadă de e iubit de dînsa, — lordul aleargă la Nelly, îi ià mâinele într'ale sale şi-i zice :

*Reviens a toi Nelli : tu m'aime et je t'aime !*

nu cred să fie accent mai pasionat care să dea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vr'o dată mai bine tonul situațiunii și a stării sufletești a lordului, de cât accentul ce'l scoase Emil din adâncul inimii lui:

Marcela se înfioră: accentul nu mai era al lordului pentru Nelly, ci al lui Emil pentru dînsa.

De aci acțiunea merge așa că simțirile ce trebuie să aibă Nelly sunt exaltate de însuși simțirile Marcelei și face pe aceasta să creeze o Nelly fermecătoare, duioasă și pasionată, naivă și deșteaptă, vicleană și de spirit, — cum va fi visat-o, de sigur, autorul.

Dar lordul Edward, politicianul profund și amărât, violent și duios, iubitor de putere dar și iubind pe Nelly, sacrificându-și ambițiunile de glorie farmecelor unei iubiri curate și veșnice, — ce interpretator credincios, ce creator puternic a găsit în Emil Doneanu!

Cu ce foc în priviri, cu ce căldură în glas, zise versurile acestea:

Eh bien, Nelly, ta main!

Qu'allais-je donc chercher? Quelque triomphe vain,
Des luttes, des périls, des déboires encore;
Oh! que j'aime bien mieux ta voix fraiche et sonore,
La grâce de ton front, ton sourire joyeux,
Et ta fleur de jeunesse éclose sous mes yeux!
Va! je renonce à tout ce que le monde envie,
Je ne veux que ton coeur pour y cacher ma vie!
De tous les dons du ciel je ne veux que ta main...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lacrimile începură a-i curge la sfârşitul acestei părţi...

Marcela urmă, emoţionată şi ea până la lacrimi. Erau enervaţi amândoui de unele apropieri din piesă între felul pasiunei lordului şi a Nelly şi pasiunea lor.

Emil se repezi s'o ia în braţe, — ea se dădu înapoi.

— E în piesă, Marcelo, îi zise el c'o privire duioasă...

— Nu, să o suprimăm, d-le Doneanu... Întâmplarea a voit să ne mai întâlnim odată şi încă aşă de aproape, încât în simţirile altora să-şi poată găsi ecou simţirile noastre şi pacea dureroasă a sufletului nostru să fie turburată iarăşi. Insă te asigur că va fi pentru cea din urmă oară...

— Marcelo, de ce vrei să suferim şi rana să ne fie pururea nevindecată, odată ce vezi că întâmplarea vrea să ne apropie în mod fatal?... Ascultă-mă azi, ca mâine să nu fie prea târziu: eu nu mai pot trăi fără tine... Mi-e destul numai să mă gândesc la tine şi simţirea întreagă să mi se aprindă, sângele să-mi fiarbă, mintea să mi se învălue şi să-mi vie să fug de toţi, să nu mai aud nici un glas, să nu văd nici o altă fiinţă decât icoana ta, strălucitoare şi plină de farmec, atât de vie înaintea ochilor mei! Soţia mea nu mai există nici pentru judecata mea... ci numai pentru ochii lumii. Marcelo, te implor pe ce ai mai scump în lumea aceasta, — şi îngenunchiă luându-i mâinile, — ori consimte să fugim împreună şi să trăim necunoscuţi, dar fericiţi unde ne-or duce paşii, ori să mă despart

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de soția ce am și să luptăm cu toate greutățile ca să fim unul al altuia... Din parte-mi, îți jur că viața-mi ți-o închin ție și că, în ziua când vei fi a altuia, eu îmi voi curma-o, căci viața mea fără tine nu mai poate fi. Mort sau nebun, iată deslegarea amorului meu în momentul înstrăinării tale de dînsul...

Marcela se îngălbenise; pieptul i se ridică cu putere, tâmplele îi svâcneau și mii de fiori o cuprindeau ací cu rece, ací cu cald; privirea îi eră ațintită fără voe în ochii lui Emil, mâinele îi rămăseseră reci și asudate, în mâinile lui Emil arzând ca focul... Privirea ei aveà expresiunea durerei celei mai vii; buzele ei se mișcau sub impulsiunea nervilor agitați, însă nu alcătuiau o vorbă măcar.

— Răspunde, sfârși Emil cu accentul cel mai rugător și o trase în brațele sale...

Marcela se smuci încetișor, se depărtă puțin de dînsul și răspunse:

— Sunt logodită, mi-am dat cuvântul, Emil; mai pot să-l iau înapoi? Mai mult, tu ai și legat o viață de-a ta: cum poți vorbi de moarte când pe viața ta nu mai ești stăpân? Și apoi, de ce voiești să lași vieței mele viitoare o remușcare crudă: moartea ta! Oare nu sufăr și n'o să sufăr destul?—lar dacă îmi vorbești de fugă, de căsătorie împreună și de moartea ta, e dovadă că iubirea ta sfântă s'a coborât la treapta pasiunei ordinare, e dovadă că nu mă mai stimezi, e o dovadă că nu cunoști în deajuns pe Marcela, care ți-a dat inima ei și nu ți-o mai poate luà, dar care a jurat că va fi a altuia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi va fi, căci e în joc fericirea soţiei tale; şi apoi legi omeneşti şi raţiuni de familie mă despart de tine pentru veşnicie... Aşa a vrut Dumnezeu.

— O! doamne, strigă Emil disperat; dar nu vezi că însăşi fatalitatea sau dumnezeirea, ori cum am numi-o, nu vezi că puterea aceasta nevăzută, dar despotă şi fermă în hotărârile sale, a adus nenorocirea ce-a lovit pe logodnicul tău? Cum ne-ar fi apropiat altfel încă odată? Dacă s'ar manifestă în lume şi prin graiu, ne-ar spune, Marcelo, că e voinţa sa şi ne-ar zice: „de ce căutaţi să mi-o disputaţi şi să fugiţi de dînsa?..." Şi ne-ar mai zice încă: „nu sunteţi pre„ursiţi nenorocirii, însă nenorocirea singuri v'o „pricinuiţi... Nu fugiţi unul de altul, călcaţi pros„tia convenienţelor şi a necuminţiei părinteşti şi „fiţi unul al altuia, căci aşa am scris în rubrica „vieţii voastre..."—Marcelo, mâine poate va fi prea târziu, şi alte nenorociri poate ne-or împiedecă şi vor amână fericirea noastră!... Haide făgăduieşte-mi, te rog... te rog!...

O cuprinse în braţe nebun de patimă şi-i şoptia cuvintele: te iubesc, te iubesc,—când uşa se deschise şi d-na Seuleşteanu se ivi...

Marcela, mişcată, în adâncul sufletului,—putu să aibă prezenţa de spirit şi să zică:

. . . . *J'en ferai du bonheur...*

Emil, auzind replica, urmă într'un chip maşinal...

*Et le lion, Nelly, ce lion si sauvage,*
*Est domptè cette fois?...*

*Nelly* (deschizând braţele)
*Aussi... j'ouvre la cage...*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Emil se dete de-oparte, şi stăpân oare cum pe sine, zise d-nei Seuleşteanu:

— Am terminat.

— Tocmai bine: veneam să vă invit la o mică gustare... care să amintească pe acea de la 4 ore, din pensioane... Iar în gând îşi zise: prea repetă în conştiinţă d-şoara Halcinchy şi d-nul Doneanu.

## XIV

A doua zi fură de faţă la repetiţie Edwiga şi Adela: Edwiga rugată de sora sa Adela dintr'un simţimânt tăcut de gelozie.

In sfârşit o zi îi despărţia de seara reprezentaţiunii şi în acea zi trebuia să se facă pe scena teatrului repetiţia generală.

Sala era plină de lumea „pschutt" care alergase să fie de faţă şi la repetiţie, iar prezidenta comitetului, prevăzând această mişcare a curiozităţii, pusese preţurile pe jumătate la repetiţie.

Toate bucăţile fură aplaudate,—însă „Cuşca Leului" repurtă succesul cel mai mare: Marcela şi Doneanu să întrecură şi supra-întrecură pe ei înşişi.

In seara reprezentaţiunii, un biet bilet de galerie se urcă până la preţul unui stal din serile ordinare.

Curiozitatea e o patimă foarte răutăcioasă: cere mult fără să poată foarte adesea ori să dea ceva bun în schimb, regrete însă mai întotdeauna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

*La force des femmes* fu jucată binişor: publicul aplaudă de politeţă şi pe d-na Valdinescu, pentru ochii ei mai mult decât pentru joc, de altfel susţinut conştiincios.

*A la baguette* urmă imediat, lăsându-se primul intermediu muzical, după acest act.

D-na Halcinschy fu cu desăvârşire bine şi Valdinescu foarte aplaudat în rolul servitorului, mulţi ziceau că-i şeade minunat de bine în portul de slugă.

In intermediu, d-şoara Halcinschy cântă vocal cu talentul său obicinuit aria giuvaerilor din „Faust" şi scena nebunlei din „Puritani" după care d-na Muglisch execută pe vioară serenada de Haydn şi cîteva potpouri. Apoi urmă d-na Verbescu.

Nerăbdarea tuturora era pentru „Cuşca Leului" şi deci bucăţile muzicale fură ascultate cu dorul d'a se sfârşi mai iute.

Inainte d'a se termina intermediul, Emil Doneanu intră în cabina în care Marcela arunca rolului o privire ultimă.

Era singură... Cum îi văzu se ridică repede..

— Ne-a venit rândul? întrebă ea palpitând de emoţiune.

— Nu încă, Marcelo, — şi dă-mi voie, pentru cea din urmă oară, poate, să-ţi zic pe nume. In repetiţia dela d-na Seuleşteanu n'ai zis încă, cel puţin aşa cred, ultimul tău cuvânt...

— L'am zis, domnule Doneanu, răspunse ea cu stăpânire de sine, l'am zis: fiecare în drumul trasu de soarta sa... Nu ne e scris a le face să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se întâlnească, deci nu mai stărui, căci e zadarnic.

— Eşti nemiloasă chiar pentru dumneata, Marcelo...

— Îmi fac datoria; fă-o pe-a d-tale.

— Nu m'ai iubit, niciodată...

— Da, nu te-am iubit... zise Marcela cu lacrimi în ochi, dar cu glas aspru, hotărâtor...

— Nu m'ai iubit?

— Nu, îţi jur.... Am crezut că te iubesc .. a fost o iluziune... o amăgire...

— Marcelo, zici aşa pentru...

— Vorbesc precum simt...

— Nu-i adevărat! pe viaţa mea nu cred!... Voieşti să mă smulgi numai de la hotărâre disperată... Voieşti să mă întorci la liniştea căsniciei mele, fără regrete, ci din potrivă cu ură pentru tine că m'ai înşelat... Nu, Marcelo... nu cred... Altfel n'ai avea lacrimi în ochi...

Se apropiă de dînsa şi-i luă o mână urmând:

— Eşti un caracter de metal care nici nu se mlădiază, nici nu se frânge... Preferi nenorocirea unei vieţi întregi, fie... Dar nu te gândeşti că a te da altuia cu corpul, pe când eşti a mea cu sufletul, e cea mai odioasă prostituare?- Chiar tatăl d-tale s'ar îngrozi, dacă ar şti cât de puternică e legătura sufletelor noastre...

— Prefer această prostituare, cum o numeşti, decât să te văd părăsind pe soţia d-tale, întru cât te priveşte pe d-ta, şi decât să calc voinţa tatălui meu, întru cât mă priveşte pe mine...

— Atunci dar... nu mai am de zis nimic, Marcelo... şi nu mai am de făcut nimic alt de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cât să mor... In simţimintele ce vom desfăşura în faţa publicului, Lordul Edward s'a plecat voinţei tiranice a Nelly, însă Nelly a fost generoasă cel puţin.

Emil eşi din cabină cu mânia în suflet... Starea de continuă încordare nervoasă, în aceste zile din urmă, îi modificase firea şi schimbase curăţia simţimântului său puternic, în pasiune ordinară ce se preface în ură, când pasiunea n'a fost satisfăcută.

Marcela isbucni în plâns...

— O! doamne, ce chinuri pe sufletul meu... îşi zicea printre suspine.

Atunci intră d-na Halcinsky şi rămase înmărmurită când văzu pe fiică-sa în lacrimi.

Marcela, la ivirea mamei sale, se ridică şi lacrimile îi pieriră, — iar în timp ce mamă-sa se apropiă de dînsa şi o întrebă cu grijă şi spaimă ce are,—regizorul bătu în uşa cabinei şi intră...

Marcela se plecă jos, ca şi cum ar fi căutat ceva...

— Putem începe, d-şoară? întrebă el... Publicul e nerăbdător...

— Da, răspunse ea...

Regizorul eşi, iar Marcela îşi drese figura, se stăpâni şi luă braţul mamei sale:

— Taină, dragă mamă. Mâine îţi voiu spune tot, şi numai ţie.

Actul fù superb ca executare... Emil se îmbătase uşor de farmecul rolului său şi Marcela îşi luà adio dela voluptatea ce-i pricinuià ultima apropiere de omul atât de iubit.

Tunete de aplauze isbucniră la lăsarea cor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tinei şi actorii, atât de nenorociţi, fură chemaţi de şease ori.

Intermediul al douilea, pus ca parte finală, fù ascultat cu răceală până când apărù Marcela, care fù primită în tunete de aplauze...

Cu glasul ei fermecător, cântă amândouă cavatinele, în executarea cărora puse tot focul nervilor săi aţâţaţi, şi spectacolul se sfârşi... lăsând o amintire desfătătoare.

## XV.

Adela, dintr'o lojă de pe scenă, căci în doliu fiind nu voise să se arate în sală,—urmărise cu ochi geloşi jocul „Cuşcei Leului".

In această piesă vedeà o potrivire de simţiminte şi de situaţiuni carî o făceà să se gândească la amorul bărbatului său pentru Marcela Halcinschy, şi acum atribuia izbutirea atât de bine a execuţiunii numai acestui amor împărtăşit şi de fiica generalului.

O amărăciune adâncă îi îngreuia sufletul, dejà destul de amărât, şi până să se sfârşească actul, chinurile cele mai ascuţite o împunseră.

După a şasea chemare, aşteptă ca Emil să vie în loja în care se mai aflau şi vre-o trei doamne bătrâne, mume ale doamnelor ce jucau.

Emil nu veni însă.

Spectacolul se sfârşise. Emil tot nu se arătà şi lumea începuse să plece.

Coborâ atunci pe scenă şi întrebă pe Marcela, care se întâmplă în calea sa:

— D-şoară, vă rog, Emil Doneanu e undeva pe scenă ?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu știu, doamnă ; nu l-am mai văzut dela sfârșitul actului nostru...

Atunci se apropie Smărăndița.

— Cauți pe Emil al tău ? Mi se pare că a plecat... Valdinescule, strigă ea, Valdinescule... Mi se pare că l-a văzut Valdinescu. Ia să-l caut. În orice caz, Adelo dragă, mergem împreună.

Smărăndița se depărtă. Marcela rămase singură în fața Adelei, pe care o observase pe furiș, și pe figura căreea vedeà scrisă *durerea*, în litere destul de arătoase.

Nu'și ziceau nimic și situațiunea erà atingătoare. Se observau, nevenindu-le să se lase una pe alta singură. Adela fiind geloasă de frumusețea mare a Marcelei, Marcela regretând că furà fără voe de fericirea acestei femei.

Sosirea d-nei Halcinschy, a Edwigei și a generalului, de-o parte, cât și a lui Valdinescu și soției lui, de altă parte, puse capăt situațiunii acesteia.

— Am văzut, d-nă pe Emil, fugind spre eșire, dar am socotit că o să se întoarcă... îi zise Valdinescu.

— Ei, l-o fi apucat și pe el cevà, șopti Smărăndița rîzând... Hai că te ducem noi acasă.

Adela nu găsi pe Emil nici acasă, și aștepta până la ziuă în prada unor chinuri nespuse și a insomniei.

Își da seama de această uitare în care o lăsase Emil, după sfârșirea actului lor, și mândria ei, care niciodată nu fusese atinsă, erà nu revoltată, dar umilită ; demnitatea ei de femee și soție erà sângerândă, vieața ei nu mai aveà nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o scânteie de lumină, în întunericul ce începuse s'o împresoare.

Într'atât îl turbase, actul jucat cu Marcela, încât o uitase pe dânsa... Va să zică rupsese între el şi ea până şi vălul uşor al mincinoasei situaţiuni de până acum: respectarea unor nenorocite convenienţe casnice.

Îşi zicea acestea şi plângeà ca o nebună...

Încotro să se ducă oare? căci s'ar fi dus să nu i se mai audă de nume.

Dacă ar fi trăit muma ei!... Dar nu mai era pe lume.

La rude? Şi ce-ar fi găsit la ele? Mângâeri deşarte ce-ar fi semănat mai mult a'ironie, compătimiri sau imputări zadarnice.

Nu-i rămâneà decât moartea, şi însă când se gândeà cât îl iubeşte, când se gândeà că e tânără, când se mai gândeà apoi că, murind ea, Emil o să rămâe al Marcelei,—nu mai voià să moară!

Dar iată că-i apăreau priveliştea desăvârşitei părăsiri, chinurile singurătăţei şi ale ideei că el se afla mereu în calea ei, în timp ce dînsa se aflà în ticăloşia unei dureri fără de sfârşit, şi atunci, ca ultimă deslegare fericită, pentru ea, căci scăpà de toate,—rămâneà tot moartea.

A se despărţi, ce-ar fi însemnat? Amorul ei care nu puteà fi ucis de nimic, trebuià să moară odată cu dînsa.

Cel puţin dacă ar fi avut un copil? Viaţa i-ar fi fost tot chin, dar simţimântul matern i-ar fi dat curajul de-a trăi, de-a suferi şi mângâerea că va fi odată mulţumită, când copilul ei va ajunge fericit prin ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar puterea fatală ce stăpâneşte lumea nu i-a lăsat măcar aceasta, ca amorul ei pentru Emil să trăiască în amorul pentru copilul lui.

Trei zile Emil nu se văzù. Ingrijată, trimese la Valdineasca şi aceasta veni numaidecât.

— Dragă Adelo, cu bărbaţii n'o să ne putem înţelege niciodată decât într'un punct : plăcerea, înţelegere foarte fugătoare şi uşor schimbătoare. Uite cu Valdinescu meu măcar, ce crezi ? Sunt la cuţite din seara spectacolului. Nu şi nu, că mi-a făcut ochi dulci Dolfineanu, cu care am jucat în „*La Force des Femmes*" şi eu îi primesc curtea, de vreme ce l-am primit ieri, la vizită... I-am răspuns şi eu că trăesc în lume şi cu lumea şi că primesc pe cine-mi place, pentru că îmi place să fiu înconjurată, adorată chiar... Ce ? e un rău, odată ce nu acorzi nimic ? Aşi l d-lui s'a supărat foc şi mi-a trântit câteva mojicii cam atingătoare. I-am răspuns şi eu atunci neted de tot că, la cea mai mică observaţie din parte-i, dăm divorţ şi sfârşim. Dragă, Emil al tău a căpiat, iartă-mi expresiunea, că sunt de tot scârbită de pretenţiunile bărbaţilor,— n'o să mai fie ce-a fost, desparte-te: e singurul mijloc.

Valdineasca porni după mai multă vorbă, — iar Adela rămase şi mai amărâtă, cu încredinţarea că dacă prietenia poate să aline durerea într-u câtva, ea nu puteà să aibă parte nici de prietenie: Smărăndiţa îi displăceà, căci nu găseà într'însa nici o seriozitate.

A patra zi la prânz, se pomeni cu cineva că intră repede şi zgomotos în odae...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Adela dete un țipet la vederea lui Emil, palid, cu ochii roșii, slăbit, obosit...

Îndată ce intră, căzù ca o greutate și rămase în nemișcare.

Adela își chemă slujnica, feciorul care îi desbrăcară, îl așezară în pat și, feciorul, după porunca Adelei, îi făcù un masagiu puternic...

După un somn care ținù până a doua zi de dimineață, Adela, care veghiase la căpătăiul lui Emil, mulțumită că se vedeà lângă el — auzì un glas slab chemând-o, într'un moment când o furase puțin somnul.

Tresărì și se plecă repede asupra lui Emil. Deschisese ochii, umflați de somn; fața-i erà tot obosită, corpul îngreuiat; mintea ca acoperită cu un văl, cugetarea oprită.

— Adelo, repetă încă odată Emil.

— Emil, ce ai? întrebă dînsa cu blândețe și ochii i se umplură de lacrimi.

Se ridică într'un cot și vorbì cu glas stins:

— Iartă-mă Adelo, că te fac să suferi... Sunt un mișel, însă pasiunea pentru... mă omoară... Știu, tu trebue să fi înțeles tot și de mult... însă nu mi-ai imputat odată măcar; ești un înger de bunătate, înconjurat de lumina senină a conștiinței curate și a datoriei îndeplinite, iar eu, orbit de-o patimă veche, crudă și neasemănat de răzvrătitoare, nu mai pot vedeà această lumină; ai ajuns martiră a iubirii tale statornică și eu nu mai pot să-ți curm chinul, căci nu mă mai pot stăpânì și aveà pe mine însumi... A! cât am suferit în aceste patru zile de rătăcire prin prejurul Bucureștilor... Dela teatru chiar,



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

am plecat ca un nebun şi a doua zi m'am văzut cutreerând câmpii... Am intrat într'o cârciumă şi am cerut să beau, spre marea mirare a cârciumarului, de sigur .. Am băut şi am căzut ameţit de vin şi dihocat de povara suferinţelor mele morale. Pe seară m'am deşteptat în odaia cârciumarului şi am plecat plin de ruşine, dar cu cât mă apropiam de Bucureşti orice altă simţire dispăreà din mine şi singura, aceea a patimei mele, se ridica, se înnăsprià, mă ardeà şi mă făceà să-mi pierd calea cumpătului şi ori ce judecată.

Emil se oprì... Buzele îi erau arse, gura cleioasă, limba încărcată şi greoae, fruntea îi ardea şi pieptul îi erà cuprins de o arsură care-l sfâşià. Cerù apă. Adela, crud lovită de această destăinuire, se ridică şi se simţi şovăind; nu mai erà nimic pentru bărbatul ei... Singur zisese că nu mai puteà să facă nimic pentru ea...

Pentru întâia şi cea din urmă oară îi trecù prin gând o idee îngrozitoare: de ce nu puteà să-i deà otravă în paharul cu apă ce el îl ceruse! Ar fi băut şi ea după el şi... s'ar fi sfârşit c'o viaţă nesuferită...

După ce Emil băù cu scârbă, căci apa n'aveà nici un gust pentru el,—se culcă şi urmă:

— Şi... ce să-ţi mai spun, Adelo?... acum nu mai am nici o voinţă în afară de voinţa fatală a patimei mele... Urăşte-mă, blestemă-mi făptura, fă ce voeşti, Adelo... Cu viaţa noastră la olaltă s'a sfârşit!...

— Vrei să plec din casa ta?... strigă Adela cu durere: Nici odată!... Te iubesc, Emil, chiar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu patima ce ai și nu-ți cer să ți-o smulgi din inimă... Tot ce ți-aș cere ar fi poate s'o ai mai cu judecată și să nu te expui rîsului lumei.... Nu, Emil, eu nu pot să mă depărtez de tine... Lasă-mă să fiu prietena casei tale, sora ta, văduvă de bărbat și de orice plăcere lumească, trăind pe lângă tine cu singura hrană: iubirea mea fără margini pentru tine... Nu te teme; nu vei auzi nici un cuvânt de imputare, nu vei zări nici o privire piezișă, nu vei ghici nici un gând ascuns la mine; renunț la tine pentru totdeauna ca bărbat, dar nu pot renunță la cruda plăcere d'a fi aproape de tine... Știu, e o grea sarcină pentru tine d'a mă ști în casa în care ai voi să intri singur și în care să fii singur cu gândurile tale... Dar... ce voiești!... Orice amor e absolut egoist!... și apoi, în viața omenească nu există liber arbitru... Suntem jucăriile întâmplării; voința noastră nu e nici odată cum ar voi să fie și dorințele noastre niciodată nu se împlinesc așa cum în visurile noastre ni se arată că s'ar puteà îndeplini... In numele puținelor zile fericite ce ți-am dat, Emil, lasă-mă în casa ta, sufere-mi prezența, îngădue unei iubiri statornice să vegheze în ascuns asupra ta, căci... cine știe... poate să ai vre-o dată trebuință de mângâerile ei...

Lacrimi fierbinți curgeau ca din izvoare nesfârșite pe obrajii îngălbeniți ai Adelei și la urma cuvântării, ea izbucni în sughițuri.

Emil, atins până în adâncul inimei, întinse o mână soției sale și șopti:

— Nu te gonesc, Adelă... E destulă infamie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că, fiind lângă mine, eşti atât de departe de mine... O! dac'aş fi ştiut în ce călău avea să mă prefacă pasiunea mea de altădată, nu m'aş fi încercat să-mi aleg o victimă...

Erà în accentul lui atâta părere de rău şi atâta sinceritate că Adela se înfioră de milă.

In cugetul ei Emil erà mai puţin vinovat... dar, în sfârşit la ce-i folosea aceasta ?...

## XVI

Martie, către sfârşitul său, îşi preschimbase furiile într'un şir de zile calde, pline de lumină şi de linişte, pline de miros de primăvară şi de plăcere.

Zăpada se ridicase cu desăvârşire; ploile din zilele din urmă spălaseră noroiul leşios al zăpezei stătute toată iarna, aerul erà curat şi nu se puteà cineva sătură să-l respire.

Primăvara aduce cu sine altă dispoziţiune de spirit, un fel de veselie ce vine dela sine, fără cauză, uşoară, născând o mulţămire tainică, dulce şi mângâioasă.

Copacii îşi reînoesc puterile, ceva dătător de viaţă circulă în arterele lor şi le înseamnă o creştere de vârstă; şi în om sângele reînoit circulă şi înseamnă în organizm o creştere de forţe fizice cum şi o limpezime şi o activitate mai mare intelectuală.

Partea simţirii sau mai bine forţa nervoasă, uşor impresionabilă, şi în care amintirile îşi sapă semnele ce resfrâng trecutul în apele viitorului, —această forţă, dobândeşte în anotimpul de regenerare a naturii o activitate deosebită...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sub acțiunea ei concentrată durerile se fac mai vii prin amintirile ce se redeșteaptă, dar poezia locurilor devine poezia inimei, melancolia își poetizează și ea avântul și din aerul curat omul pare că respiră resemnare și un fel de duioșie mângâioasă.

Adela Doneanu, se plimba în grădina casei singură și cu gândurile sale de vorbă, singură aci în liniștea locului, singură și în lume.

Erà și nu mai erà soția lui Doneanu...

El își așezase odaia de culcare și cea de lucru într'o aripă a casei; se întorceà când volà; venià la masă când voià. Și când se întâlneà cu Adela, vorbeà câteva momente cu dînsa despre lucruri fără importanță, banale, ca și cum ar fi vorbit cu orice cunoștință indiferentă lui.

Adela rămăsese în odaea ce-i păstra amintirile de trecut și iluziunile de atunci, unele amăgite și celelalte zădărnicite pentru totdeauna.

In această cameră amintirile o făcuseră să trăiască în viața din urmă, învoioșind-o, aducându-i zîmbete dulci, care, pe buzele ei arse de văpaia durerei, semănau a niște raze de lună pe ruinele unui incendiu.

In această cameră iluziunile zădărnicite îi izvorau din fundul inimei lacrimi fierbinți, lacrimi tăcute și cu atât mai impovorătoare cu cât și durerea erà tăcută...

Atunci se uità împrejurul ei cum își orânduise odaia și își șopteà...

— O să se sfârșească în curând...

Camera ei se păreà o grădină...

Flori cu mirosul cel mai tare o împodobeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de jur împrejur, crescute şi înflorite în ghivecĭuri aşezate pe poliţe de lemn văpsite verde şi pe care erau diferite broderii făcute de mâna ei.

De o parte şi de alta a tablielor patului ei, două poliţe cu câte patru scări fiecare erau pline numai cu zambile, mai toate înflorite şi care ameţeau cu puternicul lor miros.

Camera ei părea o criptă şi patul cu polog, un mormânt, când veghetoarea de noapte răspândeà lumina ei de un albastru palid peste Adela adormită şi nemişcată.

Dejà începuse să aibă dureri de cap şi ameţeli; somnul ei, deşi liniştit, o făceà a douazi să fie obosită, leneşă, slabă şi nehotărâtă...

Acum se plimbà în grădina de afară unde copacii îşi umflau mugurii la căldura soarelui şi unde iarba dimprejurul brazdelor se ridicà verde şi voioasă pentru o nouă viaţă.

După ce se plimbă pe vre-o două alee, se aşeză pe o bancă în bătaia soarelui... Ostenise...

— In primăvară am venit pe lume, în primăvară mă duc din lume, când primăvara vieţii mele abia a început... se gândi Adela clătinând capul cu durere şi ochii i se umplură de lacrimi... Emil nu vede, Emil nu înţelege..., în suferinţa lui e mulţămit că-şi are libertatea şi nu-mi aruncă nici o privire măcar, în care să văd părerea de rău, remuşcare, milă cel puţin... Ce cruzime au bărbaţii când nu mai iubesc... Moarte, moarte, vino mai de grabă: cu ce însetare te aştept!... O să vii însă... ţi-am împodobit calea cu flori şi trebue să vii.

In vreme ce asemenea gânduri o chinuiau,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

veni slujnica să-i dea de veste sosirea Smărăndiței, și până să porniască și să intre în casă, Valdineasca o întâmpină...

— Vai dragă Adelă, dar bine, ai ajuns umbra ta... Ce ai?

— Sunt bolnavă, dar o să mă îndrept. Deja pornesc spre bine...

O introduse în salon; în camera ei de culcare nu intră nimeni afară de dînsa și slujnica.

— Am venit să-mi iau ziuă bună de la tine, singura mea prietenă de inimă...

— Pleci? unde?

— In Italia... pentru cât, nu știu...

— Cum nu știi?... Dar d-nu Valdinescu cu funcțiunea...

Smărăndița isbucni într'un hohot de rîs vesel și copilăresc.

— Cum? n'ai auzit? Nu ți-a spus Emil? Am lăsat pe Valdinescu. Ce vrei, dragă Adelo, nepotrivire completă de caractere... Am și dat hârtie la tribunal... și, pentru că trebuie 10 luni până să se judece despărțirea, mă duc să petrec la Neapole și Palermo.

— Singură tu?

— Ași!... Cu Dolfineanu... Mă place, îl plac... de ce să nu petrecem împreună un an, doui, până când vom începe să ne găsim defecte?... Atunci, despărțire fără plictiselile judecății și fiecare încotro va vrea, ducând o amintire plăcută care n'o să ție vecinic... Nu zic să faci ca mine, Adelo, însă ar trebui să te desparți... După o trecere de timp o să se întindă pătura uitării peste trecut și o să vezi cu surprindere că via-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ța tot îți mai poate da ceva din bunătățile ei... Cum faci tu, te omori cu zile și moartea numai ție, de sigur, nu ți-ar folosi... Uite, în ciuda lui Emil, care ar dori poate moartea ta, m'așî încăpățâna să trăiesc și să...

— Taci, Smărăndițo: ori cât de rău să fie Emil și ori cât de înnamorat de alta,—nu cred să'mi fi dorit moartea... Mi-o doresc eu însă, că doar voiu face doui fericiți... Crede-mă, dragă Didițo, dacă așî putea să fac ca Emil să ia pe Marcela lui, mâine așî muri și geloasă poate că'mi las idolul alteia, dar și mulțumită că curm nenorocirea a două făpturi nenorocite numai pentru că m'am aflat eu în calea lor!... Petrecere bună, dragă Didițo. Poate că e mai bine cu o fire ca a ta, dar nu te fericesc: și apoi fericirea e cum o înțelege omul...

Smărăndița plecă de la amica sa de copilărie cu credința că o vedeà pentru ultima oară. Această presimțire o întristă puțin, dar—ieșită la șosea, de la care își luà adio în această zi,—voioșia ei nepăsătoare o cuprinse și-i îndepărtă orice gândire tristă.

In seara acestei zile ea porni cu Dolfineanu, mândru de cucerirea ce făcuse.

## XVII

A doua zi după reprezentația teatrală, care produsese *neto* suma de cinci-spre-zece mii de lei,—d-na Halcinschy chemă pe Marcela în odaea ei.

— Dragă Cela, spune'mi din ce pricină te-am surprins plângând? o întrebă cu îngrijare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Marcela avea o privire obosită, o figură palidă şi zîmbetul ei atât de drăgălaş îi era trist şi descurajat. In faţa mamei sale nu'şi mai prefăcu aierul, ci după întrebare, îşi ascunse capul la sânul mumesi şi izbucni în plâns.

Ingrijată şi mai tare, d-na Halcinschy începù s'o mângâie ca s'o liniştească şi când Cela îşi astâmpără pornirea o întrebă iarăşi.

— Ce taină mi-ai ascuns tu pân'acuma?

Marcela îi povesti durerea sufletului său cu o simplitate atingătoare şi sfârşi:

— Şi nimic nu mai este de-acuma pentru mine decât chin, dragă mamă. De-o parte mânia tatei; dacă l'aşi înfruntà, de altă parte, nenorocirea şi deziluziunea complectă a unei femei care iubeşte cu pasiune pe barbatul ei...

— Cela, de ce nu mi te-ai destăinuit mie la vreme? Pentru copila mea, pentru tine, aşi fi înfruntat eu furia leului... Dar acum... nenorocirea!... Prea târziu!...

A treea zi, în timp ce muma şi copila, după o scurtă vorbire rămăseseră într'o adâncă tăcere, cuprinse fiecare de gânduri deosebite,—intră leahul, servitorul bătrân, veşnic în picioare şi veşnic la datoria lui.

— Ce e, Herbor, întrebă d-na Halcinschy.

— Un domn vrea să vorbească cu d-ta, stăpână...

— Cine e, cum îl cheamă?

— Eu îl cunosc... A jucat cu stăpâna Cela acolo la teatru... Ştii stăpână, amândoi numai...

— Spune că mama nu e acasă,—strigă Marcela ridicându-se repede cu obrajii aprinşi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, Herbor, spune d-lui că nu e nimeni acasă, şi de câte ori va mai veni tot aşa să-i răspunzi.

După eşirea lui Herbor, Marcela grăi mame-si:

— Nu înţeleg ce ar fi putut să'ţi vorbiască, mamă...

— Nici eu nu înţeleg... Cu toate acestea, Cela, eu sunt hotărâtă să vorbesc tatălui tău...

— O! nu, mamă, te rog... Aşi pierde încrederea, stima şi poate chiar iubirea lui...

— In chipul în care o să-i vorbesc, Cela, nu o să pierzi nimic... Lasă pe mama ta să încerce...

Era într'adevăr Emil Doneanu care în starea lui de beţie morală, venise să vorbească d-nei Halcinschy, să-i descopere taina vieţei sale şi nenorocirea Marcelei şi să încerce o întoarcere a soartei lucrurilor.

Ne fiind primit îşi petrecù seara şi noaptea într'un local de orgie şi se întoarse ziua obosit, prăpădit, dar hotărât să rupă odată cu Adela, ca să-şi recapete libertatea.

Erà uşor la plănuit, şi chiar îndrăznì să vorbească Adelei... Am văzut însă că lacrimile şi cuvântarea aprinsă a soţiei lui îl făcù, dacă nu să-şi schimbe viaţa, dar cel puţin să tolereze pe Adela subt acelaş acoperemânt.

O libertate desăvârşîtă nu erà chip să-şi poată dobândì....

Ori cum, după două zile de odihnă, reîncepù viaţa de club, de plimbări şi a'şi uita de soţia, care ar fi fost bucuroasă numai să-i ştie că e acasă liniştit şi odihnindu-se.

Intr'atât de mult era stăpânit de ideea neno-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rocirii lui, că, întâlnind chiar pe Adela la două, sau la trei zile și uitându se la ea, nu se alarma de starea ei de slăbiciune și schimbarea figurii sale...

Ii părea că așa trebuia să fie, presemne, și primi schimbarea ca fapt împlinit fără să cerceteze cauza, fără să se gândească la un sfârșit oare-care.

Il ardea apoi un dor înverșunat, răpuitor de-a mai vorbi cu Cela, cu desăvârșitul ideal al vieții sale nenorocite.

Nu fusese primit,—de ce n'ar scri ?—Scrise.

Marcela primi scrisoarea, însă, un presimțimânt spunându-i că ar fi dela Doneanu, o aruncă în foc fără s'o desfacă.

Zilele Paștelui, căzut la 7 Aprilie, Doneanu le petrecù în casă.

Neeșind trei zile și silit să se întâlnească cu Adela de două ori pe zi la masă, luă seama ofilirii soției sale.

A treia seară a Paștelui, fiind frig, și urât, nu vru să iasă și după masă trecù îndată în odăile lui, se desbrăcă și se așeză la gura sobei, unde se puse pe gânduri.

Fără voia lui il preocupà schimbarea Adelei și o milă nespusă îi cuprinse sufletul...

In omul cel mai îndărătnic și cel mai dominat de-o pasiune înverșunată, sunt momente de moleșeală, de desîncordare a simțirilor lui aprinse, de destindere a facultăților lui prea întinse într'o direcțiune oarecare.

Atunci e timpul trecutului să se iveasscă cu amintirile lui frumoase, provocate de cineva sau ceva care e sau erà în legătură cu ele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Starea de suferință tăcută dar disperată a Adelei, care ajunsese s'o schimbe atât de mult, izbutind să deștepte luarea aminte a lui Emil,— era firesc să cheme amintirile trecutului când această drăgălașă copilă îl făcuse destul de fericit.

Și odată ridicată spuza de pe vatra trecutului, cărbunii: atâtea și atâtea aduceri aminte drăgălașe, — începură să-i scânteeze pe dinaintea ochilor și să-i aprindă văpaia părerei de rău că el erà pricina suferințelor Adelei.

Atunci îl cuprinse un dor de-a se duce s'o vadă, d'a se duce să-i ceară ertare, d'a se rugà să-l lase ca s'o strângă în brațele lui...

Inima începù să-i bată când se ridică hotărât și se îndreptă spre ușă...

Se opri însă și sună: voià să trimită mai în tâiu o slugă să vadă de doarme sau nu, s'o întrebe de-l primește...

Jupâneasa din casă, o femee aproape în vârstă, slugi din cele rare ce se lipesc de stăpâni și au milă de avutul casei, se înfățișă...

— Catinco, îi zise Emil, oare va fi dormind Adela? Aș vrea să mă duc să mai stau cu ea de vorbă...

Catinca se uità mirată la stăpânul-său și pe urmă clătină din cap cu mâhnire...

— Hei, domnule, zise ea oftând, cam târziu vrei să stai de vorbă cu cuconița...

— A! crezi că s'o fi culcat! Imi pare rău... Mi erà dor să...

Deodată se opri... Privise în ochii slujnicei și văzuse lacrimi... Și cum nu înțelesese sensul cuvintelor ei și nici n'o văzuse clătinând capul,— întrebă cu mirare:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce-i asta ?...

— De, domnule, ce să fie... M'ăi certà ori nu, o să-ți spui azi curat ce e p'aci pe la noi... Ce e, nu e a bine, domnule, de când nu mai trăești cu cuconița cum se trăește... Cuconița să duce... A pornit și nu e departe...

Catinca își șterse lacrimile.

— Măre, eu nu înțeleg cum îmi vorbești tu... Spune-mi lămurit...

— Să-ți spui și lămurit domnule... Cuconița vreà să moară și, oricât am vrut s'o opresc și când am zis că o să-ți spui dumitale, m'a afurisit ca să tac și s'o las în pace... Cuconița beà nu știu ce dimineața, că d'aia a slăbit de s'o sufle vântul... Incă a început să tușească și mereu are ameteli și plânge, plânge, când e singură, de ți se rupe inima... Iacă n'am mai putut răbdà și ți-am spus. Dumnezeu să te lumineze și s'o scapi... și...

Emil simți că i se urcă sângele în cap și că i se lasă o perdea pe ochi... Nu mai aștepta pe Catinca să sfârșească și o rupse de fugă spre odaia Adelei.

In aripa aceasta a casei erà întuneric, tăcere.

Emil, cu bătăi straşnice de inimă și uluit, se oprì și privì pe gaura broaștei de la ușă...

Adela amesteca cevà cu o linguriță într'o ceașcă de cafea, la lumina focului din sobă...

Erà numai în cămașa care-i cădeà pe umeri...

Ce corp slăbit!... Ce brațe subțiratice, descărnate, ce figură ofilită, ce ochi roși cu cearcăne vinete împrejur!...

Emil intrà încetișor, văzând că ușa cedează și,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se opri pe prag înmărmurit... Simțind răcoare, Adela întoarse capul spre ușă, apoi căzù grămadă lângă sobă.

Emil, ametit de mirosul puternic al florilor în acel aer cald de tot al camerei, alergă, o ridică în brațe,—ridică mai mult niște oase, și o așează pe pat.

— Adelo, dragă Adelo, ce faci? Ce sunt florile astea în odaia ta de culcare, ce făceai cu cețcuța aceia? E adevărat dar? Voiai să mori? O! smintit ce sunt, că n'am putut să văd până unde am mers cu nebunia mea... Adelo, vino-ți în fire și mă privește... Sunt eu... Emil... Il podidi un plâns cu hohot, și capul îi căzù pe marginea patului, greu, ca o bucată de plumb.

Adela se ridică cu greutate și, luând în mâinile sale capul lui Emil, îl acoperi... cu sărutări până ce obosi și se lăsă cu capul pe pernă.

— Voiai să mori? o întrebă el iarăși în timp ce lacrimile îi brăzdau fața.

— Da, Emil și nu e departe... Iartă-mă dacă îți voiu lăsa vreo remușcare, însă trebuià să mor; nu mai puteam suferi... O! nu-ți imput nimic, Emil; dimpotrivă, îmi aduc aminte că tu ai fost sincer și mi-ai spus d'intru început că aveai o rană în inima ta; ai fost sincer și acuma în urmă când mi-ai mărturisit că nu mai poți trăi cu mine... Eu am fost vinovata cea mare... eu...

— Adelo, te rog, în numele iubirii tale sfinte și neschimbată, nu mai vorbi așa și trăește... Haide, vin cu mine în Camera mea și lasă acl ideea de moarte și florile, tovarășe ale acestei idei, tovarășe și criminale inconștiente, căci îți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dădeau moartea tocmai cu darul lor cel mai frumos: parfumul. Haide scumpă Adelo, şi mâine o să plecăm la Nissa, de unde, după ce te vei mai întăpernici, o să călătorim un an doi de zile... Haide şi... iartămă... Am fost nebun; m'am vindecat... şi îţi jur că n'o să te mai fac să suferi... Auzi? tu să mori!... Adelo, Adelo... de ce nu mi-ai spus hotărârea ta? Mi-ai fi deschis ochii mai din vreme...

Adela, suflet curat şi iubitor, devotat şi încrezător, suflet care începuse să se desfacă de legăturile pământeşti şi să ţintească cerul, fu impresionată de lacrămile căinţei şi îşi mai întoarse odată privirea spre pământ...

Închisese ochii ca să asculte ca într'un vis frumos cuvintele lui Emil şi când sfârşi, se ridică, îi cuprinse grumajii cu braţele şi-i şopti printre lacrimi de mulţumire duioasă:

— Emil al meu, te redobândesc...

Forţa nervoasă excitată îi dete putere de a se ridică repede, voioasă şi uşurică, de a-şi arunca pe spate un şal şi de a lua braţul lui Emil.

— Haide... haide mai repede... Moartea e prea aproape aci.

Abia ajunse în etacul lui Emil, şi căzu sfârşită în braţele lui, rămâind ca fără suflare şi simţire.

Emil se speriă şi sună, însă ea zimbi apoi şi întinse o mână, şoptind...

— Nu-i nimic, Emil... Vieaţa o să se întoarcă, însă foarte încet, căci puterile îmi sunt sleite...

— Să cheme un doctor...

— De ce nu laşi pe mâine?

— Nu; un minut preţueşte mult în viaţă. Un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

doctor, pe doctorul Ermacovici... porunci el Catincei ce se ivi.

Catinca alergă singură, uşoară ca o pană, plină de bucuria cea mai dulce că stăpână-sa puteà fi scăpată, odată ce domnul se întorsese iar la dînsa.

## XVIII

După o săptămână de zile, în care timp Emîl nu se depărtă de lângă căpătâiul soţiei sale şi-i dădu îngrijirile cele mai călduroase, ziarele de seară anunţară plecarea la Nissa a d-nei şi d-lui Emil Doneanu.

In acea seară generalul Halcinsky da o masă pentru a sărbători sosirea din Paris a tânărului Zablotowschy, logodnicul Edwigei.

Din cauza întâmplării nenorocite ce dăduse peste Oţeleşteanu, logodnicul Marcelei, planul celor două nunţi se schimbase.

In ziua de 20 Aprilie trebuia să se facă cununia Edwigei, şi după o săptămână, tinerii căsătoriţi să plece la Paris, unde Iagelon Zablotowsky pregătise o locuinţă drăguţă, un adevărat cuib de porumbei, pe bulevardul Hausmann.

Cei invitaţi la masa generalului sosiră şi nu se aşteptă decât venirea doctorului Ermacovici, armean de origină, specialist în boale interne, medic al casei.

Bătrân acum şi îmbătrânit repede de zilnicul studiu al naturii omeneşti, doctorul Ermacovici, e adânc observator, pasionat de ştiinţă, dezinteresat cu totul, trăind în belşug, dar nefăcând lux nici la masă nici la casa lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După o jumătate de oră sosi în sfârşit.

— A! iertaţi-mă, doamnă contesă şi d-v. conmeseni, dacă am întârziat; aţi ghicit desigur că trebuia să fie ceva de ale profesiunii care să mă facă să nu fiu exact.

— Aţi avut vreun caz grav, doctore? întrebă d-na Halcinschy, în timp ce se servea ţuica.

— Un caz, nu d-nă, ci nişte îngrijiri de dat unei doamne tinere care a plecat acum chiar la Nissa. Trebuia să o însoţesc şi să aştept plecarea trenului... In sănătatea d-v. a tuturor!... închină.

Se aşezară la masă.

— Aţi recomandat Nissa vreunei doamne tinere, doctore? întrebă d-na Halcinsky, ca să măgulească pe bătrânul medic a căreea slăbiciune o ştia.

Lui Ermacovici îi plăcea foarte mult să fie întrebat de cazurile grave ce avusese în cursul săptămânei, ca să anunţe triumful ştiinţei: era singura lui fală.

— Da, doamnă, răspunse medicul, am trimes la Nissa o doamnă tânără, ajunsă la o stare excesivă de slăbiciune a sistemului nervos şi la un început de atac, care poate fi primejdios, tocmai din pricina acestei prea mari slăbiciuni. După cum mi-am dat seama, la întâia cercetare, tărâmul era favorabil unui atac... D-na avea o constituţiune corporală foarte delicată, şi, pe lângă aceasta, aflaiu pe urmă că tatăl ei murise de boala care nu iartă. Firesţe că germenii boalei ereditare mai târziu s'ar fi putut desvolta fatalmente, dar şi ştiinţa ar fi putut luptă cu succes.



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

deplin, chiar împotriva atacului, luat în pripă, pe de o parte, şi pe de altă parte mărginit, localizat, ca să zic aşà, prin o vieaţă bună, fără zguduiri morale şi prin mijloace de căutare.

Dar iată că tocmai o puternică durere morală a pregătit şi a grăbit tărâmul desvoltării germenilor fatali, iar hotărârea ei d'a muri a înlesnit desvoltarea boalei printr'o teribilă anemie, provenită din oţetul ce nenorocita bea dimineaţa şi seara, şi prin florile cu parfum tare, cu care îşi împodobise odaea de culcare.

— Cum se poate! exclamară toţi.

— Da, doamnele mele...

— Intr'un secol atât de realist ca acesta, asemenea desnodământ romantic! zise un domn gras şi gros.

— Domnul meu, răspunse doctorul, toate veacurile au fost realiste, pozitive, căci egoismul e din toate timpurile... In zadar lăudăm trecutul ca mai bun! Il vedem cu ochii altora şi ne mulţămim numai întru a comparà; îl cunoaştem adeseori din scrierile unor literaţi cari improvizau, iar nu studiau, cari creiau ceva frumos, iar nu arătau ceva adevărat.

„Ce erà, de pildă, cavalerismul atât de mult cântat, al veacului de mijloc, dacă nu un şir de fapte odioase, spoliaţiuni şi omoruri, îndreptăţite de spiritul şi de morala epocei? Devotamente au fost şi atunci, sunt azi şi vor fi; mişelii şi câte alte mizerii au fost, sunt şi vor fi, mult mai multe şi mai variate decât devotamentele şi alte virtuţi; e un fel de boală endemică a vieţii sociale din toate epocile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Venind la cazul nostru, tânăra mea pacientă a trebuit să fi suferit mult, ca să se hotărască morții... Nu cunosc încă pricina durerilor ei morale, însă am văzut pe bărbatul doamnei disperat, când i-am arătat primejdia.

— Dacă-i doctor, zise d-na Halcinsky, îl impresionează niște simptome îngrijitoare și să grăbește a studia cauzele lor ca medic; iar ca om să mulțămește numai cu aparența disperării bărbatului.

Cum asta, doamnă contesă?

Apoi firește, doctore. D-ta nu te-ai întrebat: cum a putut această nenorocită, tânără și frumoasă, căci este și frumoasă de sigur...

— Drăgălașă, zise doctorul.

— Cum a putut, repet, să sufere, și suferința s'o aducă până la ideea morței? A iubit puternic, a fost iubită și în urmă părăsită. Da, și părăsită în cel mai neomenos chip, doctore, căci altfel, cum s'ar explica etacul ei împodobit cu flori, iar bărbatul ei să nu ia seama? Cât sunt de mișei unii din bărbați...

— D-nă am văzut că erà o taină, dar în graba de a nimici primejdia, m'am dat cu totul studiului și am lăsat, — însă numai pentru moment, — cercetarea acelei taine. Acum văd ca și d v. și clasez boala între nenorocirile de simțimânt... Sunt cam rare în timpurile noastre, dar sunt dureroase și tragice când să întâmplă să fie.

— Și o să scape doctore?

— De ce v'ași așcunde? zise după un moment de gândire, în care timp toți suspendase-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ră manevrele lingurei. Eu am condamnat-o... Poate m'am înşelat şi aş dori să mă fi putut înşela... Insă vedeţi d-voastră, doamnele mele, în starea ei de slăbiciune nervoasă, tocmai iubirea cea mare ce o are pentru bărbatul său o va omorî... In timpul părăsirei, iubirea ei căzuse în descurajarea cea mai desăvârşită şi păşia către sfârşitul unei existenţe dureroase. Acum această iubire aprinsă şi mai mult, pe de o parte de bucuria reîntoarcerei soţului său la dînsa, pe de altă parte de dorul d'a trăi şi d'a fi fericită, d'a reîncepe şi continuà o viaţă trecută plină de amintiri fermecătoare, — o consumă îndoit de mult şi luându-se în seamă forţele fizice slăbite şi cele morale deslănţuite oare cum, iată că sleirea desăvârşită a făpturii omeneşti e iminentă...

— Doctore eşti un orator excelent, zise d-na Halcinschy, dar, luând în seamă că supa fierbinte nu se împacă cu oratoria înfierbântată pentru că aceasta răceşte pe cea-laltă, îţi iau cuvântul...

— A ! doamnă, zise doctorul sorbind din supă, a o mânca rece este a scăpa dinţii teafări: tot e un folos...

— Cine să fie această doamnă atât de excesiv iubitoare ? se rosti o doamnă de curând măritată, soţia unui secretar de legaţiune.

— E una din cunoştinţele d-v., doamnelor, de oarece a fost casieră în comitetul pentru ajutorul incendiaţilor.

— D-na Doneanu ! exclamă Marcela fără voie şi se îngălbeni — dar îşi luă repede aierul de mai înainte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Tocmai, încântătoarea mea domnișoară... zise doctorul....

Generalul privi țintă la fiica sa, în acelaș timp d-na Halcinschy cercetă chipul generalului și pe al fiicei sale... Ridicarea farfuriilor și aducerea rasolului curmă acì convorbirea despre bolnava trimeasă la Nissa.

Marcela rămase însă gânditoare până la sfârșitul mesei.

După oara 11, în urma plecărei tuturor invitaților d-na Halcinschy bătù ușor pe umeri pe generalul, care avea un aer îngrijat.

— Ce e ? întrebă c'un ton cam aspru, apoi, îndulcindu-l, adaose : Ce voești Marcelo ?

— Ești obosit, dragă ?

— Nu.

— Poți dar să stai de vorbă cu mine vr'o jumătate de oră ?...

— Da și chiar te însoțesc în camera ta.

Odaia d-nei Halcinshy, e potrivit de mare. Patul cu trepte, făcut de nuc masiv sculptat, vechiu dar trainic și frumos, cu polog și cu perdele de dantelă, martor bătrân al splendoarei de altă dată, — ocupa a treea parte din cameră. Erà ceva monumental. Un spălător de lemn de trandafir, cu placă de marmură roză cu vine negre ; două fotoliuri și o masă de acelaș lemn ca spălătorul, mobilau camera.

— Tu ai chipul îngrijat, Ladislas, — zise d-na Halcinschy soțului său.

— Ce e drept, așa e, dragă Marcelo, răspunse generalul. Un cuvânt numai mi-a deschis o lume întreagă de bănuieli și de amintiri : să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fi știind oare și tu cevà și ai grăbit ceasul unei explicațiuni trebuitoare, inevitabile ?...

— Stai frumușel jos, Ladislas și să vorbim...

Il așeză pe unul din fotoliuri, ea ocupă pe cellalt și începù convorbirea :

— Ladislas, sunt de 29 de ani de când am fericirea de a fi tovarășă a vieții tale și totdeauna dorințele tale au fost ale mele, fără ca în sufletul meu să fi fost odată măcar o umbră de cuget ascuns, de părere de rău... Dorința ta, după ce dobândirăm pe Eda și pe Cela a fost ca tu să le crești în ideile tale, ca tu să le hotărăști apoi și soarta; am primit și te-am lăsat în bună voie să stăpânești pe copii tăi... E așà ori nu ?

— Așà e, Marcela mea, așà e, zise generalul luându-i mâinele într'ale lui.

— Știi că acum vre-o trei ani ne temeam ca Marcela noastră să nu fi iubind cumva pe d-nul Doneanu și tu m'ai încredințat că nu erà cu putință. Acești trei ani trecură în liniște, și cu toate că am întâlnit în diferite ocaziuni pe Doneanu, mai ales ca însurat, nimic nu ne dà de gândit că erà o taină în adâncul inimei drăgălașei noastre Cela. Hei, Ladislas dragă, părinții au ochi ca să nu vadă tocmai ceeace este... Vechea iubire, amorțită numai, însă, stinsă de fel, a lui Doneanu, s'a reaprins și a izbucnit cu prilejul reprezentațiunii teatrale... Marcela a iubit și iubește pe Doneanu ; Doneanu a iubit-o și o iubește. Intr'un moment de descurajare el s'a însurat, și azi... ai auzit din gura doctorului la ce sfârșit și-a adus victima, pe soția lui. Exclamarea Celei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

noastre ţ-a deschis şi ţie puţin ochii, am ghicit eu bine, dar sunt sigură că erai departe de a-ţi închipuì adevărul curat. Exclamaţiunea Celei erà un strigăt al inimei şi nu de bucurie, sunt încredinţată, ci de durerea că indirect a pricinuit o nenorocire. Insă de bucurie ori nu, un lucru există : Cela iubeşte, şi-a dat inima şi dacă o vom sili să-şi deà corpul unui alt om, acum când îi cunoaştem patima şi odată ce-i ştim caracterul, ne expunem s'o pierdem, Ladislas, şi înainte de toate suntem părinţi...

Generalul îşi pusese capul în mâini. Obrajii îi erau roşii ca focul şi ardeau ca el: sângele începuse a-i fierbe, însă tot erà stăpân pe dînsul.

— Şi crezi că ar fi bine, nemerit, să facem aşà cu Cela ? întrebă el cu linişte amăgitoare.

— Să n'o silim să se mărite şi nici să-i dăm a înţelege că tu ştii taina ei. Intâmplările hotărăsc pe oameni, dragă Ladislas ; să lăsăm ca întâmplarea să ne îndrepteze paşii în conducerea soartei Celei. Dejà întâmplarea s'a pronunţat odată: Oţeleşteanu e suferind şi poate să nu se mai îndrepte; ştii bine că d-rii s'au pronunţat acum că bietul băeat o să rămâe infirm pentru toată vieaţa.

— Şi un infirm poate să se însoare şi să facă o femee fericită, zise Halcinschy, cu aceeaşi linişte şi blândeţe.

— Dragă Ladislas, ai dreptate să fii acelaşi, statornic până la jertfa sângelui tău, în hotărârile tale... Eu îmi arăt o dorinţă, iar nu ţi-o impun; rămâne înţelepciunei tale să creadă că Mar-

BIBLIOTECA TAT...
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cela o să fie fericită, odată ce fericirea nu mai are nici o însemnătate pentru ea, de i-ar da-o un om întreg chiar... Marcela nu mi s'a plâns, nu s'a tânguit de viitorul ei, nu a discutat voința ta și soarta ce i-ai hotărât... Ea mi-a spus numai ce sufere și că nenorocirea ei este un ce nereparabil, un ce fatal și veșnic. Dacă am lăsa-o în durerea ei mută, tot ar fi o mângâere pentru dînsa și cu timpul am puteà să facem din ea o femeie mulțămită, dacă nu fericită, pe când, la dimpotrivă, e pierdută, o repet. Și judecă, Ladislas, cât trebue să fie de cumplit chinul unei fete tinere ca dînsa, ca să ascundă așa de bine nemărginita ei nenorocire, și cât va fi mai cumplit măritând-o acum? Lângă ea o să fie un bărbat, și bărbatul nu e îngăduitor ca un părinte: el vrea pe femee pururea veselă și, de este sentimental, vrea în orice moment să i se arăte că e iubit... Adu-ți aminte din tinerețea noastră și judecă pe Marcela noastră, după Marcela ta, și pe bărbatul ei, după tine

Generalul se sculase și se plimba foarte neastâmpărat prin strîmtul loc ce era în odae. Aveà aerul unui leu ce se sbate într'o cușcă foarte strâmtă, în comparațle cu vastele păduri seculare ale domeniilor sale. Sprâncenile îi erau încruntate, ochii turburi și întunecoși, buza de jos puțin resfrântă, semn de mânie, și cu privirea căută în pământ.

Când Marcela se oprì din vorbit, se oprì și el din mers în fața ei.

— „*La nuit porte conseil*", Marcelo, îi zise el și, după ce-i sărută mâna, se retrase în odaia lui d'alături.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

D-na Halcinschy oftă: era singurul său fel de protestare, şi acela neauzit decât de ea însăşi.

Generalul Halcinschy, chiar când vedeà că are altul dreptate şi voià să facă aşa cum se cereà, ca să nu arate că a cedat stăruinţelor drepte nevoei sau îndemnului judecăţii sale, — amânà un răspuns până să treacă ceva vreme, şi să se uite oare cum chestiunea şi stăruinţele; aceasta dovedià o încăpăţinare peste fire.

Faptul că Cela putuse să-şi ascundă aşa de bine inima faţă cu el, îl ataţà şi-l înrăutăţeà încăpăţinarea; recunoşteà însă că o patimă care ţineà atâta timp, erà ceva serios care puteà fi fatal vieţei fiicei sale favorite, şi, în acelaş timp, îşi ziceà că suferinţa ascunsă a Celei şi supunerea ei dovedeà un caracter ce nu voià să se desmintă, şi aceasta îl măgulià.

Firea omului e alcătuită din contraste morale, după cum Firea cea mare e alcătuită din contraste fizice, care s'ar părea că desmint o unitate de acţiune şi scop în creaţiunea totală.

Fără a schimbà în fond caracterul sincer, blând şi plin de bunătate al generalului, încăpăţinarea turburà numai echilibrul acestor însuşiri, iar nu îl nimicià.

A doua zi generalul nu zise nimic; d-na Halcinschy aşteptă fără să-l provoace.

Şi aşa trecură două mari săptămâni.

Marcela, care ştieà că mamă sa aveà să vorbească generalului, se mirà că nu vede nici un rezultat...

Şi rămăsese singură acum. Edwiga, căsătorită, plecase de trei zile la Paris; de logodnicul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ei îi spusese Ermacovici că a trebuit să-i taie dela genunchiu un picior ca să nu se cangreniseze; ştieà că soţiea lui Doneanu erà condamnată,— şi sufletul ei se aflà într'o stare continuă de turburare.

Aşa dar Adela Doneanu voise să moară! De ce? Ca să lase liber pe Emil şi s'o facă fericită pe dânsa?

Un gând tainic îi spuneà că Adela avusese această hotărâre şi tristă şi sublimă; iar Marcela se simţeà mai prejos de tăria acestei femei excepţionale.

Nu atât deosebirea de caractere, de fire, ci deosebirea de împrejurări statornicesc această hotărâre de jertfă... Adela puteà să-şi jertfească viaţa, odată ce amorul ei nu mai puteà să hrănească sufletul fiinţii iubite. Ea, Marcela, nu puteà să-şi jertfească vieaţa, căci se deprinsese a fi sclava tatălui ei şi a voi să fie astfel.

De când aflase însă taina dureroasă a Adelei, melancolia Marcelei se mărise şi gândul de a muri o cuprinsese.

Adela aveà însă să moară pentru scopul d'a face fericiţi,— dar ea, pentru care scop? Pentru scopul egoist d'a scăpà de suferinţa ei.

Prin urmare, dacă ar fi fost să-şi desmintească un caracter ce erà cunoscut că nu se mlădie, moartea ei n'ar fi fost o jertfă,— şi ideea îi perì în aceiaşi zi chiar.

Singură, în camera ei, nu mai era acum ca înainte, de oarece după plecarea Edwigei, d-na Halcinschy îşi petreceà ziua mai mult lângă dînsa; aveà însă în muma sa un confident mai puţin sever decât Edwiga.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Amândouă vorbiau într'o unitate de cuget şi de scop...

— O să se mlădie el, îi zise d-na Halcinschy într'o zi, vorbindu-i de generalul. E tată şi dragostea părintească o să-l biruiască... Ţinta mea e să nu te mărite niciodată, că, de va fi să devie Doneanu liber, să vă puteţi lua...

— O! mamă, mamă, răspunse Cela, de ce e făcută lumea aşà ca fericirea noastră s'o clădim foarte adese ori pe ruinele fericirii altora. Sărmana Adela!... Ce mult mă înduioşează soarta ei, şi par'că mi s'aprinde obrazul de ruşine când mă gândesc că moartea ei ar puteà fi curmarea suferinţelor mele.

— E o voinţă mai presus de a noastră Cela, pe care n'o putem pricepe, necum s'o discutăm sau să ne răzvrătim împotrivă-i? Ea isvodeşte nenorociri ca să deà pilde şi face şcoala acelor ce sunt ursiţi să înveţe şi să se folosească... Răul ar fi când am căutà noi să pricinuim nenorocirea cuiva cu voinţă, ca să ne ridicăm pe locul în care a căzut altul... victima noastră... Nesocotinţa, şi tot e de condamnat... Fatalităţei însă ce-i putem face? Remuşcare nu putem aveà, regrete e firesc să le avem.

Către amează, în acea zi, Halcinschy se întoarse acasă mai de vreme ca de obicei, pentru masa de prânz. Erà în ziua de 30 Aprilie.

Senin, frumos, cald, linişte.

Aerul lui spuneà că aveà ceva de vestit, dar vădià şi oarecare codeală. Il costà par'că să deschidă gura şi să şi deà pe faţă adâncul inimei.

Tocmai se aşezau la masă, când iacă intră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în curte un poştaş, iar Herbor aduse şi dădu generalului o scrisoare neplătită.

Generalul dete lui Herbor taxa, ceti adresa şi întinse scrisoarea, Marcelei.

— E pentru tine Cela...

— Pentru mine ? dela Eda poate, însă aşa de curând ?

— Are timbru francez şi e dela Nissa, zise d-na Halconschy care luase scrisoarea.

Marcela simţi un fior trecându-i prin inimă şi faţa i se aprinse de-odată..

Generalul apucă scrisoarea repede, o desfăcu şi se uită la semnătură :

— Adela Doneanu, ceti el...

— Dela Adela Doneanu ? întrebă Marcela cu surprindere.

— Ceteşte-o, Cela... porunci generalul ; sunt curios, iar tu n'ai ce ascunde de tatăl şi de mama ta.

## XIX.

Indată ce sosiră la Nissa, Adela şi Doneanu se aşezară în o vilă închiriată telegrafic prin doctorul Ermacovici, de la o cunoştinţă veche a lui.

Doui medici înştiinţaţi tot de Ermacovici, îndată ce fură chemaţi, sosiră la locuinţa lui Doneanu şi examinară pe Adela

Unul din ei prescrise un tonic oarecare şi apoi chemă pe Emil să-i vorbească de-o parte, în timp ce celalt rămase lângă Adela.

— Domnul meu, îi zise doctorul, ar fi rău din parte-ne dacă ţi-am ascunde adevărul : d-na

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

soția dv., are puține zile de trăit și se va stinge în liniște, încet, fără sguduiri, ca un bătrân al cărui organism nu-i mai poate hrăni sângele. Vestea, o știu, e peste fire de dureroasă pentru d-ta, dar e adevărul și, pentru că sfârșitul se poate întâmplà peste zece zile chiar... caută de-i fă fericite aceste zile, ca ultima expresiune cu care îi va sbura viața, să o facă să uite suferințele scurtei sale existențe..

De când doctorul începuse să-i vorbească, Emil erà cuprins de fiori calzi și reci; tâmplele i se umplură de sudoare, mâinele i se făcură reci ca ghiața, în timp ce capul îi ardea în foc. In urmă lacrimile începură a-i curge și, după plecarea medicilor, rămase în sală sdrobit de greutatea fatalei vestiri.

— Și cine a adus-o acì? Eu!... își zise. Și pentru ce? Pentru o pasiune fără scop, fără viitor... Pierd o ființă care mă iubeà până la jertfa propriei sale vieți, pentru o ființă care m'a iubit cu judecată și cu respectul conveniențelor sociale... O! doamne, pedeapsa o merit; dar ea, Adela, pentru ce să se piardă!..

— Emil! Emil, se auzì glasul soției lui.

Să se înfățișeze ei cu semne atât de vădite ale vestirii zdrobitoare! Nu erà cu putință. Iar fi grăbit poate moartea dându-i conștiința sfârșitului apropiat și chinul sdruncinător al regretelor.

Nu răspunse chemării Adelei și eșì prin grădina casei, de unde înaintea ochilor se desfășurà o priveliște plină de farmec, luminoasă, care îndemnà la viață și la plăceri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe când se plimbà cu capul plecat, înomolit în făgaşul negru al gândurilor lui, iată că auzì un glas dulce d'asupra capului, în momentul când trecea pe o alee de lângă casă.

—Emil, Emil...

Căută în sus şi văzù pe Adela în capotu-i alb cu roz şi îndantelat, sprijinită cu coatele pe fereastră...

Părul despletit îi curgea în valuri negre strălucitoare, de-o parte şi de alta a grumajilor, ceeace făcea să reiasă şi mai puternic figura sa slabă şi searbădă, care, la lumina strălucitoare a soarelui, dobândea o înfăţişare diafană.

Il rideà şi-i făceà cu mâna... cu mâna ei cu degetele subţiri din care rămăseseră numai oasele şi pielita îngălbenită...

Râsul ei, carè erà altă-dată aşa de drăgălaş, aveà cevà straniu în el, care-ţi făcea rău şi-ţi dà fără voea ta noţiunea presimţirii unui sfârşit apropiat.

Emil se cutremurà când privi la dînsa, îşi strânse însă toată puterea stăpânirii de sine şi izbutì să rîdă şi să-i răspundă cu mâna.

— Emil, de ce mă laşi singură? Vino de mă dù şi pe mine în grădină, căci am luat din doctoria prescrisă şi mă simt mai în putere.. Vino...

Trebuià să se ducă... Adela îl aşteptà în dreptul uşei cu braţele deschise, în care îl primì şi îşi culcă capul pe un umăr al lui.

Emil o duse şi o aşeză în pat.

— Nu trebuià să te osteneşti, Adelă dragă... Stai colea, frumuşel, şi eu lângă tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Se aşează pe un scaun lângă pat şi luă mâinile Adelei într'ale lui.

— Cât te iubesc de mult, Emil,—şopti dînsa, punând în privirea-i toată puterea dragostei sale...

In acel moment trăiă numai cu ochii, cari aveau o expresiune induioşătoare.

Lacrămile o podidiră însă după un moment şi Emil, cuprins de fiori, îşi simţi şi el ochii înnotând în lacrimi...

— De ce pângi, Adelo? Vrei să mă mâhneşti? Vrei să-ţi facă rău?

— Plâng, pentru că viitorul nu mai are taine pentru mine şi aceasta înseamnă că pacea mormântului mă aşteaptă... Îmi văd sfârşitul apropiat şi aceasta mă umple de jale, căci nu există decât o singură vieaţă, Emil... Dacă aşi fi încredinţată şi de existenţa celeilalte, de care ni se povesteă în copilărie, n'aş plânge, n'aş avea ce regretă, şi n'aş aveà oare dretpate? Continuând vieaţa şi o vieaţă mai desăvârşită decât pe lume, nu te-aş iubì şi mai bine decât cum te-am iubit în lume? Acolo ar fi infinitul şi perfecţiunea simţimântelor noastre... Dece dar aş plânge când unirea noastră într'o altă vieaţă ar fi o chestie de timp? Dar aşà... ştiu că pământ suntem şi pământ ne facem, că sufletul e sângele, că inima e uzina unde vieaţa se face, se reface şi de unde se împrăştie în corp, şi că, forţă şi materie fiind, nu poate rămâneà decât materie după distrugerea forţei... iată vieaţa, iată omul... Cum vrei dar să nu plâng, Emil al meu?

Slăbită ce silinţa pusă ca să vorbiască,—fiindcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

drag îi mai era să vorbiască cu Emil, de vreme ce puţin timp îi mai rămăsese,—se lăsă cu capul pe perină.

Inima i se bătea aşà de tare că mai nu puteà să respire şi ochii i se închiseră.

— Adelo, dragă Adelo, — o strigă Emil sărutându-i gura veştejită, nu voiu să mori... Voiu să trăeşti, ca să te fac cea mai fericită din femei...

— E prea târziu, Emil...

— Da, prea târziu, îngână Emil, plecând capul în jos...

— Să nu găseşti vre'o imputare, Emil, în acest: *prea târziu* al meu, ci regretul nemărginit că soarta mea e hotărâtă... O! ce dulce ar fi să trăesc măcar un an lângă tine, fericită şi iubită... căci m'ai iubì, Emil, nu este aşa?

— Din tot sufletul, Adelo... o! da, din tot sufletul. Jertfa ta m'a legat de tine într'atât, că moartea ta o să aducă pe a mea, desigur. N'am putut trăì cu tine, voiu să mor cu tine, ca să mi se pară că pururea am trăit împreună şi că o să trăim nedespărţiţi în pacea mormântului.

— Emil, zici că m'ai iubì, dacă aş trăi?

— Da Adelo, pe sufletul meu!

— Recunoşti că am făcut o jertfă?

— Recunosc, şi încă o jertfă unică.

— Jertfa cere jertfă, iubitule nepreţuit al sufletului meu... Voiu o jertfă dela tine...

— Oricare, jur s'o fac, scumpă Adelă..

— Trăeşte, eată jertfa ce-ţi cer în numele iubirii noastre.

— Adelo, nu mi-o cere, ca să nu mă faci să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

regret făgăduința, strigă Emil, cu lacrimi de durere. La ce-aș trăi? Ca să sufer?

— Nu, Emil, ci ca să ți amintești de Adela ta...

— Amintirea îmi va împrospăta veșnic durerea, Adelo, durerea că te-am pierdut și durerea că n'am știut a te păstrà...

— O durere se poate uità, Emil, căci există în lume două puteri care lucrează de o potrivă asupra ei: timpul și mângâierea.

— Mângâiere, zici, poate pentru durerile trecătoare... A mea e veșnică. Adelo, și ca tot ce e veșnic nu se poate împăcà cu cevà așà de efemer.. Nu-mi cere să rămâiu corp mort, odată ce tu, lumina și căldura, esența vieții și vieața iubirii mele, ești pe cale de a'mi pieri?

— Am cerut jertfa, mi-ai promis-o, lasă-mă să fiu despot acuma, către apusul zilelor mele... sfârși Adela, cu lumina sublimului său devotament în priviri, în zîmbet și strânsura de mâini ce dădù soțului ei.

In convorbiri de felul acesta trecură cinci zile.

Erà în ziua de 25 April. Adela se simțeà așà de bine că d-rul îi dădù voie să iasă la câmp în trăsură închisă.

Erà ultima plerecere, ultima plăcere ce aveà să mai guste.

Până să se întoarcă iubitul ei Emil cu cupeul, ea își dădù gătelei îngrijirile cele mai amănunțite, și izbuti să se facă drăgălașă, mai ales că mulțămirea de sănătatea sa, îi pusese pe obraji o roșeață plăcută.

Emil o găsì ispititoare, plină de frăgezime și de tinerețe.



Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Plimbarea lor fù dulce gongonitură de porumbei, o reamintire a plimbărilor dela Vergeşti, în primele luni ale însoţirei lor.

Când se întoarseră după trei ore acasă, Adela era fericită,—însă simţea o sfârşeală de puteri care îl răpeà din farmecul acelei zile, căci îi amintea ziua de mâine, icoană a zilelor trecute.

A doua zi, în adevăr, avù friguri şi arse toată ziua: medicul impută lui Emil abuzul ce făcuse de puterile soţiei sale.

Noaptea spre 27 fù un chin ne mai pomenit pentru Emil: starea Adélei îl făceà să dispereze că ea va mai apucà ziua.

Spre dimineaţă să linişti în urma unor medicamente şi, folosindu-se de lipsa lui Emil, care trebuia să zăboviască la farmacie, căci el singur să duceà să îngrijească de facerea doctoriilor. Adela se ridică, cerù servitoarei sale Catinca s'o îmbrace cu ceva gros şi se aşeză la un mic biurou ca să scrie.

Mâna îi tremurà întâiu, aşà că strică vr'o două, trei coale de hârtie, — dar după o silinţă de 10 minute, în care timp năduşele peste năduşele o treceau, izbuti să tragă următoarele rânduri:

188... Aprilie, 27, Nissa.

„*Domnişoară*,

„Mă aflu în momentele din urmă. Abia pot ţine condeiul, şi aşi fi vrut să vă scriu atât de mult şi atât de bine, ca jertfa mea să nu vă pricinuiască remuşcări.

„Aţi iubit şi iubiţi pe Emil şi aţi fost şi sun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

teți iubită de dânsul, așa cum numai eu, care l'am iubit, am putut înțelege. Dece să fiu în calea d-v. și să nenorocesc două ființe, mai ales când eu am fost aceea care, odată ce am văzut pe Emil, l-am iubit și l-am ales de soț. El mi-a mărturisit amorul lui care-i lăsase o rană ce era încă sângerândă; a fost sincer, leal... Eu însă, cu adânca mea iubire, am crezut că i-o pot vindecà. Nu aveam experiență, d-șoară, și nu puteam să-mi închipuesc că și inima mea, într'un caz ca al lui Emil, ar fi fost tot ca a lui de lovită.

„Când m'am încredințat că focul vechiu și neschimbatei lui patimi s'a reaprins și că, lipsind eu, însoțirea dv. s'ar fi putut face, am luat hotărârea de a muri... Nu atâta pentru dv., căci sunt femee înainte de toate, dar pentru ca să poată fi el fericit, el pe care l'am iubit așà că-l socotesc vrednic de jertfa ce-i fac.

„Acum, când nu mai am decât o zi poate de trăit, când viața mea nu mai stă decât în speranța că l veți face fericit, vă scriu d șoară, rugându-vă din tot sufletul să îndepliniți ultima dorință a unui suflet ce se duce din lume: luați pe Emil Doneanu și veți fi fericită, căci dacă pe mine, pentru care a avut numai simpatia deprinderei, și m'a făcut fericită, o! cu cât mai fericită o să vă facă pe dv., care aveți ursita de a-l face fericit.

„Luați-l, d-șoară, și atunci binecuvântarea mea de soră a inimei dv. o să fie sprijinul cel mai frumos și binefăcător al căsniciei voastre...

„Iar când, retrași de ochii lumei, gândindu-vă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la viitorul ce o să vă apară luminos, curat şi plin de farmec, vă veţi află în liniştea camerei ori sub umbrarul stufos şi verde al pădurei dela Vergeşti,—aduceţi-vă aminte de aceea ce n'o să mai fie şi ziceţi-vă: „Ce e drept, biata fată, „ne-a iubit pe-amândoi, căci ne-a redat pe unul „altuia..."

„Adio, soră a inimei mele, şi fiţi fericiţi!"

*Adela Doneanu*

Lacrimi îmbelşugate curgeau din ochii Adelei în timpul scrisului; sfârşind, închise scrisoarea c'o tremurătură de mâini ca de friguri, scrise adresa şi chemă pe Catinca.

Bătrâna, care stătuse nemişcată, plângând în tăcere şi silindu-se să şi înăbuşească suspinele, se apropiă.

— Catinco, fără să vadă domnul, pune scrisoarea asta la cutia de peste drum şi pe urmă să vii să mă aşezi în pat... haide fuga.

Catinca luă scrisoarea şi într'un suflet alergă şi se întoarse... Când intră în casă, o găsi pe Adela leşinată.

Tocmai atunci intră şi Emil cu medicul, care veneà la vizita de dimineaţă.

După două ore de letargie, Adela deschise ochii şi şopti:

— Emil, aş dorì să fim două momente singuri...

Medicul şi Catinca trecură în salonaş.

— Apropie-te Emil, căci s'a sfârşit cu mine...

Emil se apropie rece ca ghiaţa, galben la faţă şi silindu-se să-şi reţie avântul lacrimilor ce-l sugruma.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Emil al meu, mor fericită... şi nu am a'ţi ertà nimic... Jură-mi acum, în aceste momente solemne, că o să urmezi întocmai voinţei mele scrise... Jură-mi... te rog... şi ţine-ţi jurământul...

— Jur, murmură Emil,—iar lacrimile îi întunecară vederea.

Urmă un moment de tăcere...

— Emil, sufletul meu, reluà Adela cu glas şi mai stins... caută sub pernă..

Emil căută maşinal şi scoase o cheiţă legată cu panglică albastră şi cu fundă.

— E de la biuroul meu de-acasă... din Bucureşti... O să găseşti în el... testamentul meu... în regulă... iar... colea... în biuroul ăsta d'acì... o scrisoare...

Lacrimile izbucniră din ochii lui Emil şi, plângând cu hohot, căzù în genunchi cu fruntea pe o mână a Adelei ce o ţinea în mâinile lui...

— Nu plânge, Emil... nu plânge,—murmură ea... Voiu să mor... cu ochii... în ochii tăi senini... şi plini de iubire...

După câteva momente, Emil se putù stăpâni şi se ridică îngânând:

— Adelo, cât sunt de nenorocit! Şi tu mă condamni vieţii!...

— Te ursesc fericirii, Emil... Uite-te în ochii mei, ca să-i faci cu privirea ta să mai trăiască... Aşa... Ce bun şi ce drăgălaş eşti, Emil!...

Chipul Adelei strălucea de o seninătate şi de o mulţămire ce nu mai avea nimic pământesc în ele... Zîmbetul ei era vesel, căutătura duioasă, glasul mângâietor şi dulce ca o muzică ce-şi răspândeşte accentele depărtate pe o adiere de primăvară.

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Adela ridică braţele cu greutate, cuprinse capul bărbatului adorat, iar el se plecă şi sărută gura deja rece a martirei ce plecà din lume.

Ea erà liniştită, căci îşi făcuse datoria. El erà disperat ca ucigaşul care n'a voit să ucidă şi care ar voì să moară bucuros ca să răscumpere viaţa ce răpise într'un moment de nebunie.

Când el se ridică, braţele Adelei căzură grele şi nemişcate...

Emil privì la dânsa... şi scoase un ţipăt... Adela rămăsese cu ochii închişi pe jumătate, sticloşi şi ficşi, dar cu zâmbetul pe buze: murise.

Doctorul alergă. Catinca se repezì pe corpul stăpânei sale şi începu să se boc ască c'o jale care rupeà inima, strigând-o cu numele cele mai desmierdătoare...

Emil căzù zdrobit lângă pat, sub greutatea acestei lovituri din urmă.

Doctorul stà lângă căpătâiul patului, cufundat într'o mâhnire rece şi dominând tabloul ca un geniu nepăsător al morţii.

## XX

După ce Marcela Halcinschy ceti scrisoarea Adelei Doneanu, o întinse tatălui său şi, palidă, cuprinsă de un tremur nervos, cu ochii înotând în lacrimi, fugì din sala de mâncare, în odaia ei.

D-na Halcinschy alergă după copilà ei; generalul rămase posomorât, deşi atins, şi cu fruntea între mâini.

Copiii ceilalţi încetară de a mâncà şi întrebându-se din ochi, rămaseră şi ei tăcuţi, intimidaţi de atitudinea tatălui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bătrânul Herbor, își mușcă mustățile, stând în pragul ușei drept și mut, dar cu urechea țintă, ca să alerge la cel mai mic strigăt de alarmă.

După două momente, generalul ridică capul și, c'un ton aspru porunci lui Herbor :

— Du-te și poftește pe cucoana și pe Cela și spune-le că nu pot mânca fără dumnealor.

Herbor eși repede.

D-na Halcinschy știa ce însemnează un ordin al generalului și, la invitațiunea lui Herbor, foarte categorică, îi răspunse să plece, că vine.

— Haide, Cela, stăpânește-te... zise d-na Halcinschy fie-si, — Adela Doneanu s'a jertfit, fii la înălțimea jertfei acestei inimi neasemănat de mare...

— O! mamă, mamă, grăi Marcela punându-și capul la sânul mame-si, cât sunt mai prejos de atâta tărie de caracter, și cât sunt de nedemnă de o jertfă ca aceasta!...

— Copila mea, să mergem, tată tău ne așteaptă... El, dacă va primi jertfa, va însemna că ești demnă de ea prin suferințele ce ai avut și prin iubirea statornică ce'ți umple sufletul de viață și viața de fericire.

Masa se sfârși fără ca generalul să zică un cuvânt. Chipul îi erà posomorât: mâncase puțin și cugeta mult...

După ce copiii se depărtară, generalul luă pe Cela de mână și-i zise :

Ești liberă, Cela, să faci după îndemnul inimei tale... Adu-ți aminte însă că ești dintr'un sânge care răspunde la jertfă prin jertfă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

. . . . . .

In una din primele zile ale lui Maiu, zi de o frumusețe primăvaratecă nespusă, se făcù, la Cimitirul Belu înmormântarea Adelei Doneanu, al cărei car funebru fu urmat de o mulțime numeroasă. Dintre cunoștințe, singură familia Halcinschy lipsea.

Pierdut, ne-având cunoștință de sine însuși, pierdut în noaptea adâncă și nepătrunsă a unor gânduri osebite și nehotărâte ce se roteau în mintea lui c'o iuțeală ulultoare, ne mai putând plânge de se părea secat izvorul lacrimilor, agitat de tremururi nervoase și de oftări adânci, palid la față cu ochii înfundați, fără vieață, cu obrajii și cu mâinile reci ca niște sloiuri de ghiață, — Emil Doneanu se întoarse acasă, însoțit de Valdinescu, care se arătă un adevărat prieten în această împrejurare, și de încă alți câțiva...

Ii vorbeam; el se uità la noi cu ochii rătăciți, pierduți; buzele i se mișcau nervoase, fără să alcătuiască vre un cuvânt, apoi privirea i se aplecà în jos, căderà rezemat pe spatele fotoliului în care îl așezasem și rămânea într'o stare letargică.

Doctorul Ermacovici, asigurându-ne de revenire în simțiri și că viața nu i erà întru nimic primejduită, — plecarăm cu toții, după ce orânduirăm ce mai era de făcut și dădurăm cele din urmă instrucțiuni Catincăi.

— Sărăcuța cuconiță, ne zise Catinca... De ce nu poate vedeà pe domnu cum e... Vezi, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tot îi erà dragă lui domnu... Sărăcuțul și de ei! ce viață d'acuma pe sufletelul lui!...

. . . . . .

Marcela Halcinschy avea un ziar în mână și ceteà darea de seamă de înmormântarea Adelei Doneanu.

Plângeà și, printre lacrimile ce-i umplea orbitele ochilor, rândurile ziarului i se păreà că se țes unele într'altele alcătuind cevà negru și fără formă.

Cât-va timp stătù așà dusă pe gânduri, apoi lacrimile încetaseră; își șterse ochii și fața și se ridică:

— Sărmana Adela! îngână.

Începând a se plimbà prin odaea ei, șirul de gânduri, ce-o chinuià cu o cugetare hotărâtă și limpede, începù și el să lucreze în mintea Marcelei.

*„Ești dintr'un sânge care răspunde la jertfă prin jertfă"*, îi zisese tatăl său...

Ce voià să zică aceasta dacă nu: „cum s'a jertfit ea pentru tine, jertfește-te și tu pentru acela care te iubește, care acum e infirm și care își așteaptă singura fericire în hotărârea ta de a-l luà...

„S'a însănătoșat, așteaptă cuvântul tău, te așteaptă să-i apari zîmbitoare și grăbită de-a'l asigura că nenorocirea ce l'a izbit atât de crud nu i dă și pe cea mai mare: părăsirea din parte ți, — și tu te gândești să primești jertfa altei femei" !

Acestea însemnà fraza mândrului polorez.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Insă el îi dase libertatea de a alege, şi această libertate nu erà numai o făgăduială zadarnică, amăgitoare, ca unele făgăduell ce se dau copiilor.

Tatăl său se înduioşase în sfârşit asupra soartei sale, iar fraza că: dânsa e dintr'un sânge care la jertfă, răspunde prin jertfă, — erà o ultimă protestare a mândriei sale înăscute.

Şi cu toate acestea, cât de mult această frază dase de gândit bietei Marcela!

Ii veneà uneori nebunie când se vedeà şi acum într'o stare dureroasă de alegere şi anume: d'a alege între a primi jertfa, sau a se jertfi ea însăşi...

Virgiliu Oţeteleşteanu se însănătoşise la piciorul dislocat de coapsă, iar la cel tăiat dela genunchiu, doctorul Ermacovici îi pusese unul de lemn, cu atâta măestrie, că bietul băiat puteà să umble şchiopând, dar ţinând la drum scurt.

Pe vreme noroasă numai, în piciorul cel întreg simţeà nişte dureri foarte vii care-l reţineau în casă.

In ziua când putu să iasă pentru întâia oară din casă, trimese un bilet familiei Halcinschy; erà la o lună după înmormântarea Adelei Doneanu.

Rămas câte-va momente singur cu Marcela, Virgiliu îi vorbi cu multă sinceritate:

— D-şoară Marcelo, ştiţi cât v'am iubit de mult şi vă puteţi închipui că iubirea mea a rămas aceeaşi, statornică şi arzătoare, în mijlocul nenorocirei ce m'a izbit. Vă eram simpatic şi odată ce-mi dăduseţi dulcea făgăduinţă că veţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fi soția mea, nădăjduiam să vă pot inspirà și iubire, prin purtarea mea și prin viața ce așĭ fi făcut să ducem împreună... Astăzi însă am ajuns infirm... Oare mai am curagiul să leg o viață ca a d-v, menită unei fericiri senine, de viața mea plină de durerile infirmității mele? De aceea am ținut să vă vorbesc și să vă înapoiez cuvântul... A! de ce unii oameni cari ar putea să se bucure de tot în lume, ajung să nu se poată bucurà de nimic și să piardă chiar condițiunea esențială a vieții lor! Pentru mine amorul meu erà viața mea!

Virgiliu se ridică cu ochil plini de lacrimi.

— Domnule Oțeleșteanu, răspunse Marcela, eu nu-mi pot luà cuvântul odată ce l'am dat... A vă puteà face fericit, va fi un merit pentru mine... Mâna mea este a d-v...

Virgiliu sărută cu pasiune mâna ce-i întinsese logodnica sa... și plecă beat de fericire.

După multă luptă sufletească, Marcela se hotărâse să se jertfească și la prima ocaziune, putu să aibă curagiul hotărârii sale.

Generalul erà mulțămit că fiica sa îl înțelesese; d-na Halcinschy suferià în taină, căci vedea în viitor o viață tristă pentru copila cea mai dragă sufletului ei...

. . . . . .

A doua zi după înmormântarea soției sale, Emil, fără a'și aminti să deschidă cutia scriitorului în care se află testamentul Adelei, pornise în străinătate, nevestind pe nimeni afară de Catinca.

La un an după aceasta, în dimineața de 5

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maiu, ziua înmormântării Adelei Doneanu, m'am dus la cimitirul Belu.

Două coroane de flori naturale, puse chiar în dimineaţa aceia, m'au făcut să ghicesc sosirea lui Emil şi, după ce am depus şi eu obolul amintirii mele, am plecat acasă la Doneanu.

Il găsii tot în doliu, slab, cu fire albe pe tâmple, c'un tremur nervos de degete, pârlit la faţă şi cu căutătura înăsprită, când stătea pe gânduri.

— Era să viu şi pe la tine, îmi zise el, ca să te văd şi să te rog să mergi cu mine la Vergeşti, moşia Adelei.

Apoi întinse o scrisoare pe care o citii cu jale adâncă...

— Vezi ce mă jură să fac? Imi zise Emil după ce-i înnapoiai scrisoarea.

— Da, văd: să iei pe Marcela Halcinschy...

— Dar nu pot să fac una ca asta, strigă Emil începând să se plimbe prin odae... Nu înţelegi tu că Adela moartă şi omorâtă de mine, o să stea pururea între mine şi Marcela, iar fericire nici nu-i vorbă să poată fi?

„Nu înţelegi tu că în acest an de zile am umblat ca un nenorocit, fără pace sufletească şi fără nici o ţintă şi că imaginea Adelei, iubitoare şi duioasă, dar suferindă, era pentru mine o remuşcare necurmată? Ea, trăind şi de m'aş fi despărţit în furia patimei mele, aş fi avut neomenia s'o uit, aruncându-mă în braţele Marcelei; Adelei moartă, Adelei jertfindu-se pentru a mă lăsa alteea, nu am curajul să-i primesc jertfa, căci moartă o iubesc ca un nebun şi mi-e dor de dînsa de nu mai pot... Imi vine s'o desgrop ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

s'o mai sărut şi s'o mai strâng în braţele mele... De cum s'a luminat de ziuă, azi am fost la mormântul ei şi am stat lipit, culcat pe marmora rece a veşnicului ei locaş, până ce am simţit venind lume în cimitir... A! Adelo, Adelo! cum n'am ştiut să te preţuesc, cum te-am dat morţei!... strigă Emil şi se aruncă pe canapea sbucnind în lacrimi.

— Nu mai plânge Emil, şi fie-ţi inima liniştită, îi ziseiu după ce furia durerei i se potoli, Marcela Halcinschy s'a măritat; a luat pe Oţeleşteanu...

— S'a măritat... Bine a făcut... Am scăpat de jurământul dat Adelei... S'a măritat... repetă Emil gânditor... Atunci tot dînsa a fost...

— Dînsa? Unde? Cum?

— La cimitir... Tocmai mă depărtam de mormânt când văzuiu că se apropie o pereche, bărbat şi femee... cu o coroană, şi că o depune pe mormântul Adelei... Mi s'a nălucit a fi Marcela, în doliu; nu mi-o puteam închipui şi mai ales la mormântul Adelei mele...

— Atunci înţeleg şi eu dece erau două coroane...

— Ai fost şi tu, prietene?

— Da, Emil...

— Îţi mulţumesc că n'ai uitat-o...

— Eu îmi închipuiam că tu le-ai pus pe amândouă...

— Nu!

— Trebue să fi fost Marcela şi uite de ce, îi ziseiu. E în doliu, căci a murit generalul, de anevrism, sunt acum vr'o cinci şease luni;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi a depus o coroană pe mormântul Adelei tale, pentru că Adela îi scrisese să te ia, căci a vrut să moară pentru fericirea voastră.

— I-a scris Adela, ei, Marcelei?

— Da.

— De unde ştii?

— Dela d-rul Ermacovici... Iar dacă n'a primit jertfa Adelei tale, este că Marcela s'a crezut mai prejos de dînsa. Şi apoi, tatăl ei trăia încă.

— Hei, prietene dragă, îmi răspunse Emil oftând adânc, tristă şi dureroasă a mai fost soarta noastră şi nimeni n'a creat-o decât tatăl ei: uşoară fie i ţărâna!

. . . . . .

Anul trecut, — sfârşi prietenul Formureanu — citii în „Figaro" din Paris următoarele rânduri:

„Alaltă eri s'a celebrat în capela română din strada Jean-de-Beauvais căsătoria religioasă a frumoasei d-ne Oţeleşteanu cu d-nul Emil Doneanu, rentier, din România. Nunii au fost d-na şi d-nul inginer Zablotowsky, sora şi cumnatul miresei. D-na Oţeleşteanu, acuma d-na Doneanu e cunoscută în lumea mare parisiană, de cinci ani, prin seratele ce dă, pe când primul său soţ se află în vieaţă, cât şi prin graţioasa primire ce totdeauna ştia să facă societăţii sale.

Urările noastre de fericire.

Pe cât am putut află, d-na şi d-nul Doneanu nu sânt încă hotărâţi dacă se vor stabili în Paris, sau dacă vor plecă în patrie".

Pierdusem de mult din vedere pe aceste două fiinţe şi acum le găsiam unite...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Plin de dor d'a ştî cum ajunseră lucrurile acî, am scris lui Doneanu, la Paris, prin legaţiunea noastră.

Iată scrisoarea ce primii dela dînsul, după două săptămâni:

„Dragă amice,

„Nu, nu te am uitat după cum ai crezut, însă împrejurările nu mi-au dat pas, după cum vei vedeà.

„De îndată ce am părăsit ţara, zdrobit sub greutatea atâtor suferinţe, regrete şi remuşcări, —am început să cutreer Elveţia în părţile ei cele mai retrase şi mai pitoreşti, unde în faţa măreţiei Naturii, durerea mea stà mută adese ori... Fugiam de oameni şi-i întâlniam cu toate acestea prin cele mai depărtate şi mai sălbatece locuri. Imi plăceà să trăesc numai cu amintirea Adelei din cei doi ani de linişte deplină şi de iubire. Când însă mi se înfăţişà privelişteа dureroasă a patimei mele, acum stinsă, şi zilele de chinuri ale Adelei, plângeam ca un nebun; nu numai odată îmi venì să mă arunc în vr'o prăpastie, ca să scap de remuşcările mele de asasin!

„Durerea mea îşi găsì o soră însă, în durerea unui tânăr francez. Ne înfrăţirăm şi povara suferinţelor noastre ni se părù mai uşurată...

„El erà înşelat de o soţie netrebnică şi plecase în lume ca s'o uite; eu înşelasem, printr'un adulter moral, pe cea mai bună dintre soţii... şi plecasem în lume, nu ca s'o uit... dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca să fug de locul în care comisesem o crimă îngrozitoare.

„Într'una din zile, Elveţia ni se păru prea mică şi ne învoirăm să cutreerăm lumea, să ne luptăm cu toate greutăţile unei călătorii neîntrerupte prin ţări anevoe de umblat, pentru ca, trudiţi, trupeşte şi ocupaţi pe de altă parte cu planurile drumurilor de străbătut, să uităm de suferinţele morale.

„Ar fi prea lung, dragă amice, să-ţi istorisesc cu deamăruntul o călătorie de patru ani şi mai bine prin continentul nou şi prin Africa,— părţile cunoscute de pe ţărmuri. Eram departe de curajul lui Stanley şi nu aveam ambiţiunea să devenim exploratori celebri.

„Pe amicul, îl cuprinse dorul de Paris, nostalgie care il ţineà dejà de un an de zile.

Mă crezi? Nu mi-e dor de ţară... Către Paris mă chemà însă, mă atrăgeà, un dor neexplicabil. Poate unde doreşte şi amicul meu de Paris, de aceia doresc şi eu,—îmi ziceam.

„Ne aflam în Tunis, ne îmbarcarăm pentru Marsilia... şi iată-ne în Paris...

„Primul lucru ce află francezul meu, erà că iosta lui soţie se află în Anglia, dusă după un englez cu favorite lungi de un metru; iar eu... aflaiu că Marcela erà văduvă de doi ani aproape...

„Inima mi se umplù par'că de o simţire nouă... de o speranţă dulce care mă fermecă.

„Ce enigmă a mersului lucrurilor în lume! Jertfa Adelei era scris pesemne să se împlinească.

„Dar ea, Cella, se va fi gândit vre-odată la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mine? Mă aştepta? Sperà să mă vazà vre-o dată?

„După primul moment de bucurie, căzui prada unei melancolii grele: mă gândisem la Cella, şi încă mă coprindeà un dor răpuitor de victima mea de odinioară. Dacă mi s'ar fi ivit înainte, cu ce nemărginită plăcere aşi fi strâns'o în braţele mele, cât aşi fi fost de fericit!

„Ii scosei portretul din albumul care mă însoţià pretutindeni şi vorbii până în seară cu chipul atât de drăgălaş al Adelei.

„Privirea îmi căzù pe partea cealaltă a portretului: „*Spre eternă amintire*“ citii:

„Da! eternă va fi amintirea despre tine, în mintea aceluia ce ai iubit! zisei cu glas tare şi lacrimile îmi întunecară vederile.

„A doua zi nu ieşii din casă. Francezul veni, mirat, să vadă ce erà cu mine.

„După ce-i spusei cauza melancoliei mele, reîntoarse,—mă dăscălì şi mă luă la Opera mare.

„Aveam staluri de orchestră... Cum ne aşezarăm la locuri, privirea îmi fugì ca atrasă de o putere magnetică... spre loja din dreapta de lângă avant-scenă.

„Eda şi Cela! şoptii!

—„Poftim! zise francezul.

—„E dânsa, prietene... şi m'a văzut...

„M'am grăbit să salut şi Cela, cea dintâiu, îmi răspunse...

„Ce zîmbet dulce!... Ce privire, în care vedeam par'că toate simţirile pricinuite de o revedere neaşteptată, speranţa de a mă vedeà, dor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi aşteptare, bucurie şi pornirea amorului neşters, amorului pururea viu!

„Şi acum nu mai erà constrânsă de nici o piedică, nici socială nici casnică, nici morală...

„Înţelese că n'am uitat-o, văzuse în ochii şi în salutul meu aceiaşi iubire statornică şi arzătoare.

„In într'act, am alergat să o vizitez în lojă.

„Iţi închipueşti tu, amice, mişcarea sufletească a acelui moment când ne-am strâns mâna? Tremurà şi tremuram...

„Vizita îmi fu scurtă însă, nu vorbirăm decât prea puţin cu graiul... dar cu privirea ne-am spus tot, într'un minut.

„Edwiga m'a învitat pentru a doua zi la prânz la dînsa, spunându-mi că Cela, de la moartea soţului ei, stà cu dînsa la un loc.

„Mi-a fost peste putinţă să dorm în noaptea aceia şi încăperea odăei mele de la otel îmi părù sugrumătoare.

„Incepui să cutreer stradele şi, fără să mă gândesc, mă trezii într'un târziu pe bulevardul Haussman...

„Cătai numărul locuinţei inginerului şi privii în curte... Linişte... Numai la una din ferestre, lumină. Cela, veghià ca şi mine, desigur, în aceiaşi stare sufletească ca şi mine. Lungă noapte!

„In sfârşit prinse a se crăpà de ziuă... Plecai la otel şi putui adormì de oboseală.

„La orele 11 eram la Zablotowschy.

„Cela se aflà în grădina prea drăguţă a casei, cu doi copilaşi, unul blond şi altul brun, frumoşi ca două cadre... erau copiii Edwigei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Intrarăm într'un salon prea elegant, unde mă întâmpină Edwiga şi Lagelon, soţul ei.

„Primirea fù frăţească.

„Până la masă, le povestii călătoriile mele, jalea mea cât şi nestinsa iubire pentru Marcela, acoperită numai de spuză, iar nu trecută în archiva uitărei, ca o plângere a vre-unui nepăstuit într'o archivă ministerială.

„După prânz rămaserăm singuri...

— „Cela ! Dragă Cela ! îi strigai, luându-i mâinele într'ale mele... Nu ştiu, soarta se joacă cu noi, cum ne jucăm noi cu copiii, — ori noi oamenii, nu ştim să voim când trebue şi ce ne trebue, şi fugim, fără să ne dăm seamă de cauză şi de efecte, tocmai de ceeace ar trebui să nu fugim... Mai speram eu să te văd şi încă liberă?

— „Dar eu, scump şi neuitat ursit al inimei mele! zise Marcela făcându-mă să stau lângă ea... Eu, care eram lângă un strein sufletului meu, eu care eram ca un fel de îngrijitoare-paznică a unui infirm şi apoi a unui bolnav cârtitor şi egoist? In primele luni ale fatalei mele căsătorii, Virgiliu a fost înamoratul fericit, omul bun şi recunoscător pentru fericirea ce-i dam. Dar iată-l, căzù bolnav de piciorul dislocat odată şi, ca suferind, să întâmplă că nu ştiu cine îi povesti nenorocita noastră întâmplare. Atunci cunoscui bine pe omul acesta, ale căruia egoism şi gelozie mă înfiorară de groază. Se ştiă infirm pentru toată viaţa, se vedeà bolnav şi condamnat tot unor astfel de suferinţi intermitente, şi ştirea că tu nu mai aveai soţie, îl chinuià şi-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făceà să se gândească la moarte şi la posibilitatea unei însoţiri între noi. Această idee mai ales nu-i da pace nici un moment. Tristă adese ori din pricina suferinţilor lui, el îmi luà starea aceasta ca melancolie provenită din cugetările ce-ţi adresam în depărtarea în care te aflai. Dacă mă făceam veselă, pentru a-i descreţi fruntea, îmi imputà, c'o răutate care îmi ridicà roşeaţa pe obraz, că mă gâadeam la moartea lui şi că aceasta mă înveselià. O! cât am suferit, Emil...

„Şi biata Cela îşi acoperi faţa cu mâinele...

— „Scumpă iubire a vieţii mele! îi zisei adânc mişcat şi descoperindu-i faţa dejà inundată de lacrimi, îi sărutaiu mâinile de nenumărate ori..

— „Ştii ce mă încurajà în greaua mea stare? zise apoi Cela. Vino să-ţi arăt,—haide în odaia mea...

„Trecurăm printr'o sală cu geamuri colorate şi d'acolo într'un salonaş... alăturea erà odaia Marcelei...

— „Vezi? îmi arătă ea... Eată icoana înaintea căreia plângeam şi care părea că-mi zimbeşte şi că-mi ziceà: curaj, răbdare, fiinţă iubită, jertfa mea nu va rămâneà zadarnică!

„Erà portretul Adelei, mărime-cabinet...

„Căzuiu în genunchi şi Marcela mă imità împreunând mâinele ca în moment de rugăciune.

— „Martor mi-e Dumnezeu, zise Marcela, că nu doriam moartea aceluia ce mă chinuià; însă înaintea portretului Adelei, surora inimei mele, gândirea de apropiată libertate mă cuprindeà fără voe... şi atunci... stam ceasuri întregi une-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ori... visând la tine... urmărindu te în călătoriile tale...

— „O! Cela, dragă Cela... într'adevăr că acum jertfa acelei făpturi sublime nu va rămâneà zadarnică... Păstrezi scrisoarea ei? te rog, arată-mi-o... ca, cetind-o,—să mi se pară că o aud pe ea vorbind...

„Citirăm împreună acele rânduri dictate de o inimă suprafirească şi lacrimile noastre curate sărbătoriră prima amintire la o-l-altă, amintire dulce şi eternă de Adela Doneanu.

„Peste o săptămână, în faţa câtorva amici ai casei, Cela şi eu schimbarăm inelele, ne făgăduirăm, în ochii lumei, a fi unul al altuia pentru totdeauna.

„Ce zile pline de farmec de a doua zi! Câte ceasuri de convorbiri, în care ne plăceà să alergăm la trecutul atât de sbuciumat; erà o plăcere dureroasă, dar faţă cu viitorul ce ne zîmbeà atât de sincer, impresiunile triste se pierdeau curând ca umbrele nopţii în zorii ce anunţă ziua şi lumina vie de soare.

„Astăzi suntem un corp şi un suflet, o gândire şi o dragoste, o singură rază de lumină în spaţiu şi în timp...

„Doamne, dragă prietene, orice am face, orice am zice, stau de mă gândesc şi conchid că: există acel cevà ce numim *Soarta*, care regulează de mai înainte mersul lucrurilor în lume.

„Oamenii vor să zădărnicească voinţa ei, dar *dînsa* triumfă în cele din urmă.

„Lamartine zice că: fiecare suflet e frate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu alt suflet, că trebue să se afle şi să se însoţească, oricare ar fi distanţele, origina, naţionalitatea.

„Aşa e... Şi pot să-ţi zic altfel, când văd ce s'a întâmplat cu mine?

„Şi acum, sper că fericirea ne va lumină toată vieaţa, strălucind pe cer pururea curat şi liniştit, ca un soare ce nu apune decât la capătul zilei!

„Mâine pornim la Neapoli... şi de acolo o să vizităm toată Italia, ca să cunoaştem bogăţia cea mare artistică a acestei neasemănate ţări, surora noastră.

„La revedere. Când? Nu ştiu. Oricum, la revedere!

Prietenul tău iubitor

**„Emil Doneanu"**

P. S. „Ieri, în Louvre am întâlnit... ghici pe cine? — Pe Smărăndiţa Vulpan... E tot cum o ştii. Venià din Veneţia. E tot cu Dolfineanu.

— „Mare minune, îi zisei, să fii tot cu el şi acuma.

— „Şi mi se pare că o să facem prostia să ne cununăm. răspunse ea rîzând... Numai de nu voi întâlni până atunci vr'un englez bolnav de spleen... care să vrea să facă cunoştinţă cu România,

„Dolfineanu i-a răspuns:

— „Mai bine mai înainte, decât după, dragă Didi, ca să nu-mi pierd timpul cu acte de tribunal pentru facere şi desfacere totală...

— „Uite aşà ne înţelegem noi amândoi, strigă ea rîzând voios. Nu-te teme, puiule,—i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adresă lui Dolfineanu: între noi e potrivire de caracter, amândoi o să ne mâncăm amarul vieţei până la sfârşit...

. . . . . .

„Amice Formurene, bine ai judecat-o pe Smărăndiţa, încă de la început... ţi-aduci aminte la şosea...

„Zilele iubirii sale cu Dolfineanu sunt numărate... dacă mai poate fi şi la ea iubire!...

SFÎRŞIT.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr